

Møte torsdag den 15. november 2012 kl. 10

President: Dag Terje Andersen

Dagsorden (nr. 16):

1. Innstilling fra valgkomiteen om suppleringsvalg til Stortingets delegasjon for forbindelser med Europaparlamentet (Innst. 49 S (2012–2013))
2. Debatt om utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker (Debatten holdt i Stortingets møte 13. november 2012)
3. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om EØS-midlene Solidaritet og samarbeid i Europa (Innst. 34 S (2012–2013), jf. Meld. St. 20 (2011–2012))
4. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om endringer i statsborgerloven (Innst. 42 L (2012–2013), jf. Prop. 132 L (2011–2012))
5. Innstilling fra finanskomiteen om overenskomst mellom Norge og Guatemala om opplysninger i skattesaker (Innst. 36 S (2012–2013), jf. Prop. 131 S (2011–2012))
6. Innstilling fra finanskomiteen om skatteavtale mellom Norge og Malta (Innst. 35 S (2012–2013), jf. Prop. 137 S (2011–2012))
7. Innstilling fra finanskomiteen om protokoll til endring av skatteavtalen mellom Norge og Polen (Innst. 33 S (2012–2013), jf. Prop. 145 S (2011–2012))
8. Innstilling fra finanskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Kenneth Svendsen, Christian Tybring-Gjedde og Jørund Rytman om et nytt ankerfeste for den økonomiske politikken (Innst. 37 S (2012–2013), jf. Dokument 8:105 S (2011–2012))
9. Innstilling fra finanskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Jørund Rytman, Harald T. Nesvik og Peter N. Myhre om hvordan grensehandelen kan reduseres (Innst. 38 S (2012–2013), jf. Dokument 8:117 S (2011–2012))
10. Referat

*Minnetale over tidligere stortingsrepresentant
Håkon Randal***Presidenten:** Ærede medrepresentanter!

Tidligere stortingsrepresentant Håkon Randal er død – 82 år gammel.

Håkon Randal var født i Eivindvik i Sogn og Fjordane. Av utdanning var han lærer, og etter lærerskoleeksamen i 1953 hadde han forskjellige lærerstillinger før han i 1965 ble ansatt som rektor ved Bremnes ungdomsskule i Bømlo.

Håkon Randal engasjerte seg raskt i politikk og kulturliv i Bømlo og Sunnhordland. Han var bl.a. formann i Bømlo Høgre og i Hordaland Høyre. Han var medlem av Høyres sentralstyre, og i årene 1980–1984 var han første viseformann i Høyres Hovedorganisasjon.

I 1973 ble han valgt inn på Stortinget fra Hordaland – et verv han innehadde i tolv år, til 1985. Sine to første perioder var Randal medlem av kirke- og undervisningskomiteen og markerte seg raskt som en av Høyres ledende skolepolitikere med et sterkt engasjement for å sikre kvalitet i vårt utdanningssystem. Han var bl.a. formann for Høyres skolepolitiske komité – og han var medlem av Høyres gruppestyre.

I perioden 1981–1985 var Håkon Randal formann i kommunal- og miljøvernkomiteen og medlem av den utvidede utenriks- og konstitusjonskomité. Som medlem av Stortingets delegasjon til Nordisk råd var han særlig opptatt av å styrke båndene mellom Norge og Island. Han var varapresident – og fungerte som visepresident i Stortinget.

I 1984 ble Håkon Randal utnevnt til fylkesmann i Hordaland. Dette embetet innehadde han i 14 år, til han gikk av med pensjon i 1998. Både i og etter fylkesmannsperioden hadde Randal en rekke tillitsverv. Han var levende engasjert i forsvarssaken og var president i Norges Forsvarsforening i perioden 2001–2005.

Hans andre hovedinteresse var kultur. Han var en av initiativtagerne til de kirkehistoriske spillene på Moster og tusenårsjubileet for kristendommen i Norge i 1995.

Han var sterkt medvirkende til etableringen av Sunnhordland senioruniversitet og Senior Høyre i Hordaland og var leder begge steder til sin bortgang.

Håkon Randal var levende engasjert også som pensjonist. Han hadde en uslitelig pågangsvilje for de tingene han ville ha gjennomført. Han var en inspirator med stor utstråling og gjennomføringsevne.

Vi takker Håkon Randal for hans virke og lyser fred over hans minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten: Fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe foreligger søknad om sykepermisjon for representanten Eirin Sund fra og med 15. november og inntil videre.

Denne søknad foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Fra første vararepresentant for Rogaland fylke, Laila Thorsen, foreligger søknad om fritak for å møte i Stortinget under representanten Eirin Sunds permisjon, av velferdsgrunner.

Denne søknaden foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Andre vararepresentant, Siv-Len Strandskog, foreslås innkalt for å møte i permisjonstiden. – Det anses vedtatt.

Siv-Len Strandskog er til stede og vil ta sete.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet om nødvendig fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:05:29]

Innstilling fra valgkomiteen om suppleringsvalg til Stortingets delegasjon for forbindelser med Europaparlamentet (Innst. 49 S (2012–2013))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 2 [10:05:47]

Debatt om utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker
(Debatten holdt i Stortingets møte 13. november 2012)

Presidenten: Etter ønske fra utenrikskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 30 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene: Arbeiderpartiet 35 minutter, Fremskrittspartiet 20 minutter, Høyre 15 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter og Venstre 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talarlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Svein Roald Hansen (A) [10:06:57]: Jeg vil takke utenriksministeren for en god gjennomgang av utfordringene i Europa – hvorav mange også er våre utfordringer. Det er fortsatt mye som gir god grunn til bekymring, selv om mye er gjort for å forhindre de aller mest alvorlige konsekvensene av krisen og igjen bygge et fundament for økonomisk vekst.

EØS har – som utenriksministeren pekte på i sin redegjørelse – vært rammen for vårt forhold til EU gjennom fem stortingsperioder og seks regjeringer. EØS-avtalen vil fortsatt være grunnlaget for kommende perioder og regjeringer. Den har tjent oss godt, slik regjeringen også slår fast i stortingsmeldingen om EØS-avtalen og våre øvrige avtaler med EU.

Det er den eneste avtaleform mellom EU og et naboland som sikrer at bedriftene konkurrerer innenfor et felles regelverk, som gir nordmenn fri adgang til et europeisk arbeidsmarked, og som gir nordmenn som bosetter seg i andre europeiske land i deler av året eller fast, sikkerhet for å bli behandlet som landets egne innbyggere.

I debatten om regler som måtte være for dårlig tilpasset norske forhold, må vi ikke glemme de muligheter og rettigheter denne avtalen gir norske bedrifter og personer i 30 europeiske land.

Heller ikke må vi glemme at avtalen gir handlingsrom for å tilpasse regelverket, slik vi har oppnådd mange ganger. Det handlingsrommet skal vi fortsatt bruke når det er behov for det.

Av og til tror jeg vi glemmer de krefter som driver fram nødvendigheten av internasjonalt samarbeid. Det er den globale sammenvevingen av landenes økonomi som skaper behov for felles kjøreregler, avtaler og samarbeidsstrukturer landene imellom. Det er ikke omvendt.

Når økonomien internasjonaliseres, må politikken følge etter. Det er hva felles regelverk, avtaler og samarbeid handler om. Det må forplikte hvis det skal virke. Skal vi kunne velge og vrake, vil andre land ha rett til det samme, og da fungerer det ikke.

Drømmen om å være utenfor for å slippe unna regler vi ikke liker, er langt på vei en illusjon. Uansett hvilket avtaleforhold vi måtte ha til EU, vil et land som selger mer enn to tredjedeler av sine varer og tjenester til det indre marked, måtte følge de standarder og regler som er satt for varer og tjenester. Ingen land, heller ikke utenfor det indre marked, får solgt én eneste liter med kjemikalier i det europeiske marked som ikke tilfredsstillt kravene i REACH-direktivet. På samme måte som verken Japan eller Sør-Korea får solgt biler i Norge hvis de ikke har bilbelte og airbag.

Ute i Europa er den store utfordringen en økende arbeidsledighet. Her hjemme trenger vi arbeidskraft. Statoil rekrutterer ingeniører i Spania. Over 100 000 har flyttet til oss fra østeuropeiske EU-land og fyller jobber som ellers ville stått ledige.

Det er positivt. Men det skaper også utfordringer. Vi må sikre at de behandles som våre egne. Vi må unngå sosial dumping. Det har vi maktet til nå, innenfor et felles regelverk som i all hovedsak legger minstestandarder på arbeidsbetingelser. Dette hever standarden i mange land. Det er bra. Jo kortere avstand landene imellom, jo svakere grunnlag for sosial dumping. Innenfor avtalens rammer har vi gjennomført 30 tiltak mot sosial dumping og for et anstendig arbeidsliv.

Truslene mot denne politikken kommer ikke fra EØS-avtalen. De kommer fra en regjering hvor Høyre og Fremskrittspartiet bestemmer politikken. En slik regjering ville ikke stått opp mot sosial dumping på den måten som den sittende regjering har gjort.

Den økonomiske krisen og den høye ledigheten i mange av landene skaper grobunn for politiske strømninger vi trodde var ryddet bort da demokratiet erstattet diktaturet på vårt kontinent. Utenriksministeren trakk fram Ungarn og Romania. Situasjonen er enda alvorligere og mer bekymringsfull i land utenfor, som Ukraina, for ikke å snakke om Hviterussland.

Det er en påminnelse om verdien av det samarbeidet som er utviklet i vår verdensdel, og en advarsel om hva som kan gjenta seg om samarbeidet svekkes. Ingen kan lukke øynene for den stabiliserende rolle som EU-samarbeidet har spilt i omformingen av Europa fra en krigens til en fredens verdensdel, slik Nobelkomiteen også begrunnet årets fredspris, samtidig som komiteen pekte på betydningen av dette samarbeidet nettopp i en krietid. Det er et viktig perspektiv å ha med seg, også når EUs delegasjon til Norge i morgen skal markere at det er 20 år siden det indre marked ble etablert. Tittelen er «Experiences and visions» – erfaringer og visjoner – og de visjonene er det viktig å legge vekt på.

Morten Høglund (FrP) [10:12:05]: Vi er tilfreds med at utenriksministeren kom med et sterkt forsvar for EØS-avtalen. Det er betryggende, for når man hører enkelte andre representanter for regjeringspartiene, kan man få inntrykk av at EØS-avtalen er under avvikling med fortsatt rød-grønt styre. Nå anser jeg at den type retorikk vil bli lagt vekk.

Samtidig er vi klare til å diskutere for så vidt både avtalens traktatgrunnlag og ikke minst enkeltdirektiver, ikke for å bli kvitt avtalen eller for å undergrave deltagelsen i det indre marked, men for å ha en avtale som hele tiden er oppdatert og relevant i forhold til dagens utfordringer. Vi ser frem til å komme tilbake til dette i forbindelse med den stortingsmeldingen som nå er lagt frem.

Regjeringens viktigste strategiske satsingsområde i utenrikspolitikken er nordområdene. Allikevel ble ikke dette berørt i redegjørelsen som et tema i forholdet til EU og Europa. EU i Arktis handler om mer enn å få EU på plass som observatør i Arktisk råd, selv om det også er viktig. Interessen fra EU og mange europeiske land for Arktis og nordområdene skal vi se som en mulighet. Her ligger det et potensial langt utover energi. Innen skipsfart er det muligheter som må utnyttes når det gjelder f.eks. infrastruktur. Mineraler er et annet område, hvor EU-kommisjonen nå har definert en del kritiske råstoffer – og hvordan få tak i disse. Dette vil påvirke oss.

Relevante EU-programmer innen forskning, transport og logistikk er særlig relevant for utviklingen i nordområdene. Spørsmålet er om vi kan se for oss et strategisk engasjement mellom Norge og EU, slik at vi kan være med å legge premisser for fremtidige EU-programmer og gjøre EU mer ansvarlig når det gjelder krevende utfordringer og problemstillinger i nord.

At Europa er konkurransedyktig, er i aller høyeste grad i vår interesse. Det er derfor nødvendig å se om vi kan finne felles strategier på viktige områder. Faren med den alltid eksisterende europadebatten her hjemme er at det enten handler om en uaktuell medlemskapsdebatt, eller så graver vi oss ned i enkeltdirektiver av varierende viktighet. I tillegg til disse debattene, som alltid vil være der, må vi evne å se mer overordnet på utfordringene.

Økonomisk – og noen steder politisk – krise i flere EU-land vies stor oppmerksomhet i redegjørelsen, naturlig nok. Utfordringen vedrørende de politiske krisene er at vi alltid må understreke at det ikke er noe alternativ til demokratiet og dets institusjoner. Mye kan nok gjøres – også annerledes – innenfor rammene av EU og IMF, men ingenting kan gjøres annerledes enn å fortsette å gi enkeltmennesker politisk makt gjennom demokratisk valgte institusjoner.

I slike kriser kan man oppleve at land ønsker å benytte seg av nasjonale, proteksjonistiske virkemidler for å beskytte egen økonomi og egne arbeidsplasser. Det kan være de beste hensikter, men historien har lært oss at økonomisk nasjonalisme gir svært kortsiktig gevinst. Vi har mange ganger advart mot proteksjonisme som resultat av finanskrisen, og vi har opplevd støtte fra regjeringen. Utenriksminister Gahr Støre sa 4. november 2009 i Stortinget at:

«proteksjonisme ikke er noen vei ut av den krisen

verden er i i dag. (...) Dette er Norges holdning også i WTO, i OECD, i EFTA og i vårt samarbeid med EU.»

Og selv om EU og andre ikke alltid opptrer like tro mot frihandel, skulle ikke det være noen grunn for Norge til å innføre ytterligere proteksjonistiske tiltak. Hvilken økonomisk krise er det Norge opplever som gjør at vi må innføre nye tollrestriksjoner? Hvis ikke Norge makter å innfri løfter om å kjempe mot proteksjonisme, hvem i all verden skal vi da be om å gjøre det?

Europa er mer enn EU, og vi deler de betraktninger utenriksministeren gjør vedrørende utviklingstrekk hos våre naboer i øst. Vi skal være tydelig i vår dialog med alle land om forhold som vi finner uakseptable. Særlig viktig blir det når det gjelder forhold som direkte påvirker bilateralt samarbeid i Barentsregionen og Arktis. Det er vår holdning at det gode samarbeidet med Russland på mange områder må ytterligere forsterkes, og vi ser frem mot en mulig frihandelsavtale. Vi mener det ikke er noe alternativ til et tett og konstruktivt samarbeid, og siden vi har tro på økonomisk integrasjon som virkemiddel i EØS, mener vi dette er like viktig i samarbeid med andre land.

Peter Skovholt Gitmark (H) [10:17:12]: La meg aller først takke utenriksministeren for hans redegjørelse, og ikke minst for at han gjennom den senere tid, senest i gårshagens spørretime, har bidratt til å avklare regjeringens posisjon om at regjeringen fortsatt regjerer på grunnlag av EØS-avtalen.

Høyre ser på EØS-avtalen som et solid fundament for den videre utvikling av det nære forholdet til våre viktigste handelspartnere og mener norske politikere bør arbeide målrettet for å bedre vår konkurransekraft, heller enn å spre usikkerhet om vår viktigste handelsavtale. Dette gjenspeiles tydelig i våre alternative statsbudsjetter. Høyres stødige kurs skaper trygghet for norsk næringsliv.

Meld. St. 5 for 2012–2013, eller EØS-meldingen, viser at hele regjeringen står bak EØS-avtalen. Men det er grunn til å spørre seg om regjeringen som sådan faktisk står bak hele avtaleverket, og om den vil gjøre det fortsatt, godt etter stortingsvalget i 2013 – selv om jeg håper at det er en problemstilling vi ikke trenger å tenke for mye på. Det er tegn som tyder på at det motsatte er tilfelle. I avisene kan vi lese at det er strid innad i regjeringen, ikke bare om bruken av handlingsrommet, men også om avtalen i seg selv. Det har den siste tiden, av regjeringspartiene Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, i klare ordelag blitt hevdet ønsker om en omlegging av europapolitikken. Senterpartiet ønsker en mer EØS-kritisk tone fremover.

Nei til EUs posisjon er klar, og kom til syne allerede ved fremleggningen av Alternativrapporten i mars i år. De vil ha en oppsigelse av EØS-avtalen og en inngåelse av en handelsavtale, noe som ble fastslått av landsmøtet deres forrige helg.

Problemet er bare at det i realiteten ikke finnes noe alternativ for Norge. Det eneste disse to regjeringspartiene oppnår med sine utspill, er å skape usikkerhet for norsk næringsliv ved å ønske seg urealistiske samarbeidsformer med EU. Og usikkerhet er det siste norske eksportbedrif-

ter trenger nå som Europa er preget av gjeldskrise og synkende etterspørsel.

Men skepsisen til EØS er til stede også i Arbeiderpartiet og i fagbevegelsen. Nominasjonskampen i Arbeiderpartiet har vist at EØS-forkjempere risikerer å bli vraket fra listene. Et flertall av delegatene på LO-kongressen til våren kan gå inn for et krav om å fjerne arbeidslivsspørsmål fra EØS-avtalen. Arbeiderpartiets landsmøte vedtok i fjor krav om veto mot EUs tredje postdirektiv, LO gikk imot vikarbyrådirektivet, og krefter i LO er misfornøyd med regjeringens ja til direktivet.

Høyre er glad for at utenriksministeren nå kommer på banen og belyser viktigheten av vår tilknytning til Europa og EU. På bakgrunn av et intervju med utenriksminister Barth Eide i Dagens Næringsliv i dag skriver avisen:

«Krystallklart fra Ap: Hvis ikke Senterpartiet og SV forlater ønsket om å si opp EØS-avtalen, blir det ingen felles regjering etter valget neste år.»

Lederen for EØS-utvalget i Senterpartiet uttaler i samme artikkel:

«Vi erkjenner grunnlaget for denne regjeringen, men ikke den neste.»

Det vil etter dette være vanskelig å ta både Senterpartiets og SVs EØS-motstand seriøst uten samtidig å legge til grunn at de to partiene ønsker seg ut av regjering.

«Handlingsrom» er et ord som regjeringen bruker flittig i europadebatten. Det er viktig at EØS-avtalen er dynamisk og ensrettet, og at den gir oss et betydelig handlingsrom – handlingsrom til å legge til rette for nasjonale begrensninger på EUs lovverk, handlingsrom til på et tidlig stadium å vurdere rettsaktenes EØS-relevans, komme tidlig på banen i arbeidet med regelverksutvikling og påvirke beslutningene. Den norske offentlige utredningen Utenfor og innenfor, utarbeidet av Sejersted-utvalget, som tar for seg dette, konkluderer med det store bildet at den norske samfunnsformen er videreført etter 20 år med EØS-avtalen. Det området som har en viss grad av konflikt, er fremdeles landbruksområdet.

Seks regjeringer og fem storting har styrt på grunnlag av EØS-avtalen. Det er viktig for landets innbyggere, for bedrifter og deres ansatte at vi skaper forutsigbarhet når det kommer til våre avtaler med EU. Spørsmålet er hva regjeringen legger i begrepet «handlingsrom». Det vil jeg be utenriksministeren om å utdype i sitt svar senere. Det synes krystallklart at begrepet tolkes ulikt av de tre regjeringspartiene.

Da Stortinget behandlet europameldingen i 2006, var det tverrpolitisk enighet om at man skulle komme tidlig inn i EUs ulike prosesser for å påvirke. Problemet er at listen over eksempler der det ikke har skjedd, er faretruende lang. Norge kommer med få innspill, og de innspillene vi kommer med, kommer ofte sent i prosessen. Norge er ikke den pådriveren vi burde være, vi er en passiv tilskuer, og vi venter så lenge at vi til syvende og sist har ett svar som må gis: ja eller veto. Martin Kolberg tar feil. Regjeringen er ikke bare regjeringsudyktig dersom Senterpartiet og SV fortsetter sine angrep på EØS-avtalen. Passiviteten, unnfalldenheten og den interne uenigheten har al-

lerede gjort den rød-grønne regjeringen regjeringsudyktig i europaspørsmål.

Det er viktig med debatt om Norges avtaler og samhandling med EU. Høyre er glad for at den nå kommer, men skulle ønske at denne debatten hadde skjedd kontinuerlig fra januar, da Sejersted-utvalgets rapport ble presentert, og fremover. Vi ser frem til å diskutere de viktige prioriteringene og virkemidlene i norsk europapolitikk på grunnlag av Sejersted-utvalgets rapport, de mange høringsutspillene og den påfølgende meldingen.

Høyre er glad for at utenriksministeren tar opp problemer med menneskerettigheter og demokratiske svakheter i flere europeiske land.

I Hviterussland undertrykker Lukasjenkos diktatur systematisk all politisk opposisjon og viser manglende eller ingen vilje til å respektere grunnleggende menneskerettigheter. Dette Europas siste diktatur står dessverre i fare for å få selskap.

I sin redegjørelse konkluderer utenriksministeren med at valget i Ukraina i oktober i hovedsak fulgte internasjonale standarder, men at landet fremdeles har store demokratiske utfordringer. Det er ikke et godt utgangspunkt for å beskrive situasjonen. På dette punktet mener Høyre at Norge skal rette et krassere søkelys mot et av det europeiske kontinentets største land. Sjefen for OSSEs observatørkorps sa at den demokratiske progresjonen i Ukraina er blitt reversert. Europarådet konkluderte med at det ukrainske folk fortjener bedre. Høyre savner at Norge også retter en sterkere kritikk mot mangelen på politisk åpenhet, samrøre med oligarker, myndighetenes pengebruk, medienes rolle og opposisjonens elendige kår. Jeg er samtidig glad for at Utenriksdepartementet beklager at de ukrainske opposisjonspolitikere Julia Timosjenko og Jurij Lutsenko ikke fikk delta i valget. Høyre beklager også at de fortsatt er fengslet, og at de ikke har fått anledning til å anke sine saker. Det blir viktig fortsatt å fokusere på forholdene i Ukraina og det videre arbeidet med assosieringsavtalen med EU.

Samme dag som regjeringen avga sin melding til Stortinget om Norges avtaleverk med EU, kom nyheten om at Nobelkomiteen ga EU årets fredspris. Det er Høyre glad for. Prisen er en hyllest til grunntankene som har styrt europeisk politikk gjennom 60 år – frihet, rettsstat og menneskerettigheter. EU som fredsprosjekt i etterkrigstidens Europa er uten historiske paralleller. EU var et sentralt element i gjenforeningen av Europa etter den kalde krigen og kommunismens fall. I dag fungerer EU som en magnet på landene på Balkan, som ser på sikkerhet som den viktigste drivkraften for medlemskap i unionen. Tildelingen er også et viktig signal til dem som ønsker å bryte ned verdiene som er blitt bygget opp over tid, til dem som ønsker å renasjonalisere og lukke Europa.

Jeg stiller meg undrende til at regjeringspartiet Senterpartiet boikotter en slik pris og lar sine tilegnede seter stå tomme under årets tildeling. Samtidig er jeg glad for at så mange fra Europa og andre steder i verden kommer til Oslo for å fylle Oslo Rådhus. Det er all grunn til å feire også årets Nobels fredspris.

Snorre Serigstad Valen (SV) [10:27:00]: Jeg vil også takke utenriksministeren for en god redegjørelse.

I går så vi hvordan europeisk arbeiderbevegelse samlet seg i storstilte aksjoner. Den krisen vi nå ser i Europa, er forårsaket av sterke sosiale spenninger. Den utløser videre sosiale spenninger, der utfallet enten kan være styrket samhold mellom vanlige mennesker som vil beskytte sine faglige og økonomiske rettigheter, eller en utvikling der avmakten sprer seg, troen på politikk og demokrati svekkes og ekstreme krefter får bedre fotfeste.

Mange har presentert de lånene som er gitt til de kriserammede landene, som solidarisk hjelp og det alene til folk i nød. Men i praksis er lånene med sine betingelser og politiske følger også en uthaling av de økonomiske problemene til stadig mer fortvilte mennesker. Mange av regjeringene er pålagt en innstrammingspolitikk som gjør det vanskeligst mulig å få i gang den veksten som trengs for å betale ned den gjelden som er blitt uoverstigelig. Når kjøpekraften til vanlige mennesker går nedover og hjem, når hundretusenvis av mennesker mister hjemmene sine, og når nesten hele generasjoner på min alder blir arbeidsløse, er utsiktene for en bærekraftig og solid økonomisk vekst også mye lenger unna.

Utenriksministeren slo fast at den norske arbeidslivsmodellen er verdifull og må vernes. Det er jeg selvfølgelig helt enig i. Det er ingen tvil om at det er mange trekk ved utviklingen i Europa som setter denne modellen under press, uansett hva man måtte mene om EU-medlemskap eller ikke. Denne uroen har ført til at en del fagforbund både innen LO og utenfor LO har gjort vedtak om å sikre seg mot at EØS griper inn mot norske tariffavtaler eller lovbestemte rettigheter. Disse vedtakene har fra en del hold blitt framstilt som en fare både for det rød-grønne regjeringssprosjektet og for Norges interesser. Det skjønner jeg at høyresiden har grunn til å spekulere i for å få oppmerksomheten vekk fra de store gapene mellom eget parti og potensielle regjeringspartnere, men en slik uro er det ingen grunn til. Dette er nøyaktig samme krav som fremmes av fagbevegelsen i Europa. Norsk fagbevegelse ser mot Europa og står sammen med sine kamerater der.

Å ha en debatt om EØS-avtalen og handlingsrom innen EØS-avtalen er noe som burde være helt naturlig. Nå har Høyre nærmest varslet at de ikke kommer til å være imot noen ting som helst som kommer fra Brussel. Det er for så vidt en ærlig tilnærming, men politikk er det ikke.

Representanten Skovholt Gitmark svingte seg til de store høyder i sitt innlegg i stad. Han sa endog at regjeringen var regjeringsskyldig. Det er jo ganske sterke ord om en regjering som på folkets mandat har sittet sammenhengende lenger enn Høyre selv noensinne har klart, og det er en inngang til debatten som er lite konstruktiv. I grunnen er det vanskelig å forstå høyresidens innfallsvinkel i denne debatten, for det denne regjeringen har gjort i de sju årene vi har regjert sammen, er jo å finne sammen om politikk og bruke det handlingsrommet som finnes innen EØS-avtalen.

Førrige uke var det heftig debatt om formuesskatten her i landet. Da utviste Høyre et sterkt og rørende engasjement for småbedriftene i distriktene, men den differensier-

te arbeidsgiveravgiften har ikke Høyre vært interessert i å diskutere noen gang, selv ikke da den var under press fra Europa. Det var denne regjeringen som sikret fortsatt gode rammevilkår for norske bedrifter i distriktene.

Da hjemfallsretten ble satt under press, var det denne regjeringen som sikret vårt alles felles eierskap til vannkraftressursene. Høyre lener seg nå – som da debatten var oppe forrige gang – til en laissez faire-tilnærming, der hjemfallsretten ikke er så farlig. Da er det grunn til å spørre seg om det er den sittende regjering eller opposisjonen som sprer usikkerhet om de viktige forutsetningene for norsk næringsliv og industri. Jeg mener det helt åpenbart er slik at de verdiene vi har i fellesskapet vårt, i eierskapet til naturressursene våre og de sterke faglige rettighetene i Norge, er den viktigste forutsetningen for vår konkurransekraft – som for øvrig har gått opp de årene de rød-grønne og ikke høyresiden har regjert.

Det som skiller blokkene i norsk politikk, er politiske standpunkter. Det er synet på hvordan man skal hegne om de godene vi har i Norge, bygd på fellesskap, velferd og felleseie. Dette er verdier høyresiden tradisjonelt har vært mot. Det gir dem en inngang til debatten om Norges handlingsrom som er ambisjonsløs. Forsøk på å redusere EØS-debatten til et spill vil ikke lykkes, nettopp av denne grunn: Vår regjering finner sammen i de viktige sakene. De borgerlige finner for så vidt også sammen, men de finner sammen om politikk som ikke vil være like bra for Norge.

Høyre sier de vil ha mer europadebatt, men den debatten vi har, vil de ikke ha, fordi de sier den sprer usikkerhet. Det er en argumentasjon som blir grunn, all den tid Høyre selv har stortingsrepresentanter tilstedeværende i denne sal som selv har stemt mot EØS-direktiver og – etter representanten Skovholt Gitmarks logikk – spredt usikkerhet om rammevilkårene for norsk næringsliv.

Lars Peder Brekk (Sp) [10:32:33]: La meg innledningsvis slå fast at i dag er EU vår absolutt viktigste handelspartner, og det er åpenbart for alle at vi er avhengig av gode, stabile og forutsigbare relasjoner og avtaler med EU-landene og med EU. Noen av våre nærmeste naboland er medlem. Vi er gjensidig avhengig av hverandre i Europa, og det er derfor selvsagt at vi har en forutsigbar og stabil utenriks- og handelspolitikk, ikke minst i EU- og EØS-spørsmål.

Jeg vil understreke at dette gjelder uavhengig av Senterpartiets langvarige og prinsipielle motstand mot norsk medlemskap i EU og mot selve EØS-avtalen, bl.a. som følge av det åpenbare demokratiske underskuddet i EØS-avtalen og den politiske organiseringen av unionen.

Utenriksministeren peker også på at det er demokratiske utfordringer knyttet til EØS-avtalen, og at vi har forpliktet oss til at EU-systemet skal definere hvilke lover og ordninger som skal være tillatt og ikke. Min kommentar er at det er et demokratisk underskudd i hele EU-systemet. Medlemslandene har sitt demokrati, men den felles overbygningen som EU er, er ikke demokratisk oppbygd.

Senterpartiet har vært i mange regjeringer, og vi er nå en stabil og viktig partner i den rød-grønne regjeringen. Vi har vært og er enige om i hvilken retning vi skal styre

landet, og på hvilket grunnlag vi skal styre landet. Et av de viktigste fundamentene for dette er fortsatt NATO-medlemskap, at vi ikke skal søke EU-medlemskap, og at vi skal styre på basis av EØS-avtalen. La meg slå klinkende klart fast at Senterpartiet ikke har tenkt å gå bort fra inngåtte avtaler. Dette gjelder nå, og det gjelder i framtida.

Det er ingen tvil om at EU gjennom mange år og på mange områder har bidratt til å skape stabilitet i Europa. Men vi må også være åpne og realistiske på at det er mye som ikke fungerer bra i EU. Lukker man øynene for det og ukritisk svelger alt det EU-systemet står for og gjør, er man heller ikke i stand til å ivareta våre nasjonale interesser, verken politiske eller økonomiske.

For meg er det i alle fall et stort tankekors – og jeg tror det burde ha vært det for flere – at det økonomiske og politiske samarbeidet i unionen nå åpenbart knaker i sammenføyningene. Den alvorlige krisen EU og EU-landene står i for tiden, er alvorlig for oss alle og kan også på mange vis true norske langsiktige interesser.

Det er vel heller ingen tvil om at vesentlige årsaker til denne krisen, er selve unionsorganiseringen, eurosamarbeidet og den økonomiske politikken, som har bidratt til å kaste mange millioner mennesker ut i arbeidsløshet, ut i en fortvilet familiesituasjon – hele samfunn er i oppløsning. Begrepet «en tapt generasjon» har mange ganger blitt brukt for å illustrere ungdoms mangel på muligheter i Sør-Europa.

Det er alvorlig at folk taper illusjoner, men enda verre er det at folk taper tillit til sine politiske representanter. I denne situasjonen ser vi at politiske ekstremister trer fram – ikke skjult, men i åpent lende. At fascistiske og nazistiske partier åpent jobber i Hellas er bare et lite, men svært alvorlig eksempel på dette.

Jeg frykter denne situasjonen. Jeg frykter denne ustabiliteten, som jeg mener EU-systemet dessverre er en av flere årsaker til. Jeg frykter hva det skal føre til. I denne situasjonen, nå i 2012, er det for meg vanskelig å forstå at Nobelkomiteen har kunnet tildele EU fredsprisen.

Debatt om EU og EØS er utvilsomt et gode, og jeg er glad for at dette i høst har vært mer aktuelt enn tidligere. I motsetning til Høyre, fører dagens regjering en politikk hvor vi søker å definere og utnytte handlingsrommet i EØS-avtalen. Vi står ikke med lua i handa når EU eller EØS bjeffer.

Å utnytte handlingsrommet er å ivareta norske interesser. Senterpartiet er opptatt av den åpne og fordomsfrie EU- og EØS-debatten. I vårt programarbeid er dette viktig. I framtida skal dette aktivt brukes til å utvide handlingsrommet for norske interesser, for norske bedrifter, for norsk næringsliv og for styrket selvvråderett. Derfor mener jeg at debatten om hvordan vi forholder oss til EØS-avtalen nå er viktigere enn debatten om vi skal ha en EØS-avtale eller ikke.

Jeg vil avslutningsvis støtte opp om utenriksministerens tre moment i møte med utfordringene i Europa: Vi skal ta ansvar for trygg styring hjemme, fortsatt lav arbeidsledighet, langsiktig forvaltning av statens finanser og aktiv næringspolitikk. Vi skal være trygge og forutsigbare i vår europapolitikk, og vi skal ikke minst utnytte hand-

lingsrommet i EØS-avtalen og ha et aktivt engasjement i Europa gjennom å bidra med gode løsninger.

Dagfinn Høybråten (KrF) [10:37:43]: Stagnasjon. Velferdskutt. Skatteøkninger. Alarmerende ledighet. Økt sosial uro. Avtagende tillit til demokratiet. Svekket framtidstro. Stikkordene er ikke hentet fra unionstilhengerens propaganda før folkeavstemningen tidlig på 1990-tallet, men er hentet fra utenriksministerens redegjørelse her i Stortinget for to dager siden. De beskriver ikke Norges posisjon utenfor EU, men EUs egen situasjon.

Norge befinner seg i en meget gunstig posisjon i forhold til dem som har sin base lenger sør i Europa. Krisen i EU blir stadig verre. Mye skyldes euroen, som har både medvirket til krisen og gjort den vanskeligere å håndtere. Som euromedlemmer kunne de søreuropeiske landene få billige lån på bakgrunn av Tysklands kredittverdighet. Resultatet ble økende gjeld og utsettelse av nødvendige reformer i arbeidsmarkedet og i produktmarkedet. Med finanskrisen kom problemene fram i lyset, og nå er gjeldskrisen ikke bare et faktum, men er blitt nesten uhåndterlig.

Jeg finner grunn til å minne om – for vi har hatt tidligere debatter om euroen, hvor representanter i denne sal til og med antydde at det var noe for Norge – at når pengepolitikken skal tilpasses de store landene, vil små land med et annet forløp i økonomien måtte velte byrden av nødvendige tilpasninger over på innbyggerne, i form av kraftige sosiale kutt, med dramatisk ledighet som følge i mange tilfeller. Derfor gjør euroen vondt verre i Sør-Europa i dag. Det burde være til ettertanke for mange ivrige euro- og unionstilhengere.

La meg si noen ord om den EØS-debatten jeg mener det er helt nødvendig og riktig at vi har, og hvilken karakter den bør ha.

Som utenriksministeren sa i sin redegjørelse, har vi – under skiftende regjeringer, under skiftende politiske forhold – hatt et avtaleforhold til Europa som har tjent Norge, norsk næringsliv og norske borgere vel. I den situasjonen man nå er i, er det ingen grunn til å sette det samarbeidet i EØS-avtalen på spill. Det er etter mitt syn å sette norske interesser på spill. Derfor er det stor forskjell på det som representanten Lars Peder Brekk nå sa – om å diskutere hvordan handlingsrommet i EØS-avtalen skal utnyttes, som jeg mener var en helt berettiget og nødvendig debatt, som Stortinget til enhver tid må være opptatt av – og det som SV i sitt forslag til nytt partiprogram foreslår, nemlig at man skal gå ut av EØS-avtalen og inn i noen luftige alternativer som ingen helt aner konsekvensen av for dette landet. Det mener jeg er uansvarlig tale og uansvarlig handling.

Derfor er jeg veldig glad for at både utenriksministeren og representanter for andre som har sine primærstandpunkter knyttet til EU-medlemskap, gjennom debatten her i dag, men også i spørretimen som vi hadde her i går, ga så utvetydig og klart uttrykk for at man ikke vil rokke ved den grunnsteinen i vårt samarbeidsforhold med Europa som EØS-avtalen er. Utenriksministeren sa sågar at det er uaktuelt for Arbeiderpartiet å regjere på noe annet grunnlag enn EØS-avtalen. Jeg er veldig glad for at dette også

er kommet så klart til uttrykk fra Høyres side, som er det andre klart ja til EU-partiet i dette hus. Det borger for at utenriksministeren – eller kanskje snarere hans etterfølger – kan føye ytterligere regjeringer til listen over dem som har regjert på grunnlag av EØS-avtalen.

EØS-avtalen er ingen statisk størrelse. Den har vist seg å være dynamisk, den har vist seg å være tilpasningsdyktig, og den innfallsvinkelen bør man fortsatt ha. Men jeg tror det er ganske viktig at vi legger disse politiske avklaringer til grunn – ikke bare fordi det er nødvendig for å kunne regjere dette landet, men først og fremst fordi det er i landets interesse.

Trine Skei Grande (V) [10:43:09]: Først vil jeg takke utenriksministeren for en god redegjørelse. Jeg oppfatter den nye utenriksministeren som mye tydeligere i sin tale – og når det kommer fra Venstre, er det å oppfatte som skryt!

Vi er også enig i uttalelsen at «Europa er ikke et annet sted». Vi er en del av Europa. Med den debatten som vi har hatt både internt i regjeringa og i norsk fagbevegelse i det siste, er vi glad for at utenriksministeren slår fast hvor viktig EØS-avtalen er for Norge, og hvor viktig den er for å utvikle norsk næringsliv, norsk kultur og norsk forskning. Ja, på mange områder er EØS-avtalen basen. Den har tjent Norge godt, og jeg vil påstå at den også har tjent Europa godt.

Det som jeg i går, derimot, hørte av landbruksministerens argumenter under debatten om toll, synes jeg ikke det var noen gode argumenter for at Norge skal være det landet som skal reise sine tollbarrierer mot Europa i den situasjonen vi er i nå. Norge burde ha store muligheter til å bruke andre virkemidler for å oppnå det vi ønsker med norsk næringsliv, og Venstre kommer til å stemme imot de tollforslagene som ligger der. Noe av den argumentasjonen som ble framført her i går, er litt underlig – hvis vi ikke fikk litt høyere toll på bestemte osteslag, ville vi slutte å slakte kalkuner i Norge. Jeg har litt større tro på at norsk landbruk faktisk har muligheten til å utvikle seg, og jeg har stor tro på norske politikeres kreativitet når det gjelder å finne politiske virkemidler for å støtte næringslivet, om man ønsker det.

Utenriksministeren snakket en del om arbeidsinnvandring, og på dette feltet tror jeg at vi, som Norge, må se på hvordan vi skal forenkle regelverket og gjøre ting enklere når det gjelder fri flyt av arbeidskraft. Arbeidsinnvandring er en helt egoistisk handling for Norge – fordi vi trenger det. Asyl- og flyktningpolitikk er noe vi gjør for å være snille med andre. Arbeidsinnvandring er noe vi gjør for å være snille med oss selv. Derfor er det å ha fleksible, gode ordninger for arbeidsinnvandring veldig viktig for norsk næringsliv, veldig viktig for at vi skal ha muligheten til å tiltrekke oss den arbeidskraften vi trenger for å utvikle norsk næringsliv framover, og det er mye som gjenstår når det gjelder å gjøre dette enklere. Jeg er redd for at vi nå opplever ukependlere fra Europa som ikke betaler skatt til Norge, men som egentlig har hele arbeidsdagen sin her, og at vi har hatt et altfor feil fokus i denne sal. Vi er kjempeengstelige for at noen kanskje får 970 kr i barnetrygd

hver måned, mens vi ikke bryr oss om at de ikke betaler skatt til Norge, sjøl om de faktisk jobber i Norge. Ryanair-prinsippet har gjeldt altfor mye i norsk næringsliv til nå.

Statsråden sa en del om forskning. Jeg tror Norge må gjøre en kjempejobb framover for å klare å henge med på den forskningsinnsatsinga som er i Europa. Det er et stort engasjement for å satse på forskning i Europa, og vi klarer ikke i Norge å henge med med de norske bevilgningene slik at norske forskningsmiljø klarer å få sin andel av dette.

Jeg mener at EØS-avtalen også skal kunne brukes til å si nei til noen direktiver når de er for inngripende overfor norske borgere. Det å påstå at det er brev under 20 gram som er den største trusselen for Norge, er jeg uenig i. Jeg mener at regjeringa sier nei til feil direktiv. Jeg er glad for at de ikke har klart å få muligheten til å implementere datalagringsdirektivet, slik som det er nå, og jeg håper at det tar enda lengre tid, slik at EU parkerer mange av de prosessene som de hadde på dette feltet. Jeg hadde nok ønsket at regjeringa heller hadde med seg et nei til det direktivet enn å kjempe mot konkurranse på brev under 20 gram.

Ellers er jeg enig i utenriksministerens kommentarer når det gjelder den negative utviklinga innen demokrati og menneskerettigheter i enkelte land. Utviklinga i Ungarn og Romania får direkte følger for oss, men også det vi ser i Hviterussland og i Ukraina, er veldig negativt – der en kjemper mot diktaturet i Hviterussland og ser den meget bekymrende utviklinga i Ukraina, i feil retning. Vi må kjempe for at Europa skal være god på både demokrati og menneskerettigheter, vi må hjelpe til slik at utviklings-trekkene går i riktig retning i de landene som ligger oss nært.

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:48:25]: Jeg vil takke for mange gode og viktige innlegg, som jo alle sammen bekrefter at det også nå er et massivt flertall i denne sal for at EØS-avtalen ligger til grunn for Norges forhold til EU. Det er i Stortinget partier som er tilhengere av medlemskap i EU, det er partier som er motstandere av medlemskap i EU, og det er partier som mener at lykken ligger i selve EØS-avtalen. Men vi har altså blitt enige om å styre på grunnlag av EØS, og det som vi nå har hørt, kommer vi til å fortsette med. Regjeringen har nettopp lagt fram en melding som – i tillegg til min redegjørelse for to dager siden – gjør det klart hvordan regjeringen mener vi skal videreutvikle dette, ikke minst bruken av handlingsrommet. Så når Høyres hovedinnlegg i sin helhet dedikeres til ikke å snakke om EU, men om forhold i SV og Senterpartiet, så vil jeg anbefale at vi nå vrir fokuset tilbake på hvordan det står til i EU, og hvordan vi kan bruke EØS, for det spørsmålet anser jeg som avklart. Også den neste Stoltenberg-regjeringen kommer til å styre på grunnlag av EØS-avtalen, og vi sier i meldingen en god del om hvordan vi vil utnytte de mulighetene som ligger der.

Så får vi høre at vi allerede er styringsudyktige. Nå har vi altså styrt i sju år og – jeg tror det er – 29 dager. Jeg tror mange ute i Europa ikke får nøyaktig det inntrykket når de ser hen til Norge, med Europas laveste arbeidsledighet, betydelig overskudd i de fleste indikatorer og i det hele tatt en meget trygg, styrt økonomi. Men jeg regner med at når re-

presentanten Skovholt Gitmark møter sine venner i Europa, kan han beskrive hvor vanstyrt Norge er, og hvor mye det er å lære fra f.eks. Sør-Europa med hensyn til å forvalte økonomien på en god måte. Jeg har et annet syn.

Det ble også nevnt at vi ikke har brukt handlingsrommet. Da vil jeg nevne hjemfallsretten, som ble forbilledlig beskrevet allerede av representanten Serigstad Valen, det at vi bidro til å stoppe det foreslåtte Monti II-direktivet, som ville vært et alvorlig angrep på prinsipper i arbeidslivet, innsatsen på forbrukerområdet, postdirektivet, som har vært nevnt, differensiert arbeidsgiveravgift, pengespill og skattefritak for gaver til frivillige organisasjoner, for å nevne noen – og geologisk lagring av CO₂. Alt dette er områder hvor Norge har brukt sin aktive europapolitikk til å endre, påvirke og bevege EU i riktig retning. Og alle som deltar i Europautvalget i Stortinget, vil merke at man ved hvert eneste møte har en rekke saker oppe som dreier seg om en proaktiv og dynamisk europapolitikk. Samtidig sier vi at dette handlingsrommet skal utnyttes bedre.

For å gjenta mitt hovedpoeng fra tirsdagens redegjørelse på det punktet: Det dreier seg om å være enda bedre på å være tidlig til stede i prosessene, det dreier seg om å velge sine slag – bestemme seg for hvilke saker som er viktige – og så bruke energi, ressurser, kompetanse og dyktige mennesker på å sette det solid på dagsordenen. Det er da det lykkes godt.

Debattene de siste dagene har jo stort sett dreid seg om advarselen mot å bruke handlingsrommet, og det har vært utvist et fantastisk engasjement – ikke minst fra Høyres representanter – når det gjelder hvor ille det er at vi nå opprettholder den beskyttelsen som opprinnelig lå i kronetoll for en del norske oster, og som da har blitt utvannet av at en konstant kronetoll er stadig mindre verd, og at konkurransen fra produkter utenfra derfor blir sterkere. Det har vi nå hatt mange anledninger til å drøfte, men jeg merker meg at Høyre framstår som om man er redd for debatt – det at noen stiller spørsmål ved enkelttrekk i avtalen eller tillater seg å bruke handlingsrommet, gir grunn til bekymring, og det beste hadde vært om vi satt stille i båten og ikke utfordret noen.

Jeg er mye tryggere på EØS-avtalen enn det. Jeg tror så mye på EØS-avtalen at jeg tror vi vil tåle å diskutere alle dens sider, og jeg er enig med f.eks. representanten Brekk i at EØS-avtalen har sine demokratiske ulemper. Mitt svar på det er at et fullt medlemskap i EU ville gi oss en bedre demokratisk innflytelse. Andre har et annet syn på det. Men det er ikke mulig å se bort fra det faktum som vi beskriver i meldingen, at det er en demokratisk utfordring i å implementere vedtak som andre har fattet. Samtidig er det et demokratisk fundament at seks regjeringer gjennom fem storting har blitt enige om at det er den beste måten å organisere vårt forhold til EU, så det er i hvert fall et solid demokratisk fundament bak det.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Morten Høglund (FrP) [10:53:47]: Først vil jeg få lov til å si at jeg synes det er litt underlig at utenriksministeren bruker hele sin taletid til i utgangspunktet å ta tak i ett

innlegg og én hovedproblemstilling. Men jeg skal bore litt i noe annet som bekymrer om dagen, og det er situasjonen i Russland, med hensyn til frivillige organisasjoner og enkeltpersoner som også Norge har hatt til dels godt samarbeid med, hvor ny lovgivning gjør det vanskelig å finansiere f.eks. deres aktivitet i Russland, og hvor de til dels blir utsatt for rettsforfølgelse og problemer i hjemlandet.

Kan utenriksministeren forsikre at man tar opp de forholdene med russiske myndigheter og sørger for nødvendig assistanse til de partnere som man har jobbet med over mange år?

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:54:45]: Jeg deler fullt ut representanten Høglunds bekymring for denne utviklingen i Russland. Det er helt tydelig at Russland beveger seg i en mer autoritær retning, og at det er blitt vanskeligere å være opposisjonell og å være NGO. Det rammer også, som helt riktig beskrevet, f.eks. organisasjonen RAIPON, som i møtet i Arktisk Råd i går ikke kunne være til stede. Det har vi reagert på i Moskva, det har vi reagert på i møte med den russiske ambassadøren i Oslo, og jeg tok selv i mitt møte med guvernøren i Murmansk i går ettermiddag i klare ordelag opp at vi mener at folk-til-folk-samarbeidet krever at det er mulig for de organisasjonene vi har samarbeidet med i mange år, å fortsette å kunne samarbeide med oss. Det er i vår interesse, men det er ikke minst i Russlands interesse, at man har et aktivt og levende sivilsamfunn. Så jeg kan definitivt forsikre representanten Høglund om at det gjør vi, og det vil vi fortsette å gjøre, med tydelig adresse.

Karin S. Woldseth (FrP) [10:55:54]: I sin redegjørelse i forgårs sa utenriksministeren at den tyske utenriksministeren Westervelle har tatt til orde for å opprette en ny mekanisme for å ivareta demokratiske verdier i medlemslandene. Europarådet har jo allerede en overvåkningsmekanisme gjennom å monitorere ulike land for brudd på demokratiske kjøreregler, og jeg lurer på hvordan utenriksministeren stiller seg til Westervelles forslag.

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:56:27]: Jeg vil for det første understreke at den primære institusjonen for å overvåke disse spørsmål nettopp ligger i Europarådet. Og Europarådet har egentlig fått en stadig tydeligere rolle igjen, etter kanskje i noen år å ha ligget litt i dødvann i skyggen av den europeiske integrasjonen, nettopp fordi mange av de spørsmålene innen demokrati og menneskerettigheter som Europarådet primært fokuserer på, har blitt mer aktuelle. Så der er jeg helt enig, det er vår primære ramme for det.

Men det er også viktig – siden EU har et virkemiddelapparat når det gjelder integrasjon av nye medlemsland, når det gjelder tilpasning av medlemsland som har kommet inn, og også fortsatt har søkerland – at man har en bevissthet rundt dette i EU. Så jeg ser ikke at det er noen motsetning mellom Westervelles forslag og troen på Europarådets rolle. Jeg er positiv til det initiativet han har tatt, men det er jo ikke så konkret ennå at det er mulig å slutte seg til noe spesifikt.

Peter Skovholt Gitmark (H) [10:57:39]: Jeg ser på den norske offentlige utredningen Utenfor og innenfor som et oppslagsverk. Jeg mener at den meldingen som Stortinget ble presentert i etterkant, er for dårlig, men samtidig med et moteord, og det er «handlingsrom» – eller begrepet «bruke handlingsrommet». La meg gi Høyres støtte til å bruke handlingsrommet, til å være med på å påvirke, til å komme tidlig inn i prosesser og til i mindre grad å diskutere spørsmål om veto, men å se til at det norske politiske miljøet, med statsråder i spissen, er i Brussel for å påvirke så tidlig som mulig for å få gjennomslag.

Når jeg kritiserer regjeringen for å være regjeringsudyktig i europapolitikken – og det er en viktig presisering – så er det på grunn av at denne regjeringen er passiv, den er unnfalende, og den har for mange interne uenigheter i europapolitikken.

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:58:31]: Jeg skal spare forsamlingen for å gjenta hele listen jeg leste opp i stad, men det er altså eksempler på aktiv bruk av handlingsrommet som har skjedd – ikke noe som skal skje, men som har skjedd. Jeg tror det står seg å si at denne regjeringen har utnyttet handlingsrommet i EØS mer enn noen tidligere regjering har gjort, og at listen viser det.

Jeg er glad for at Høyre er enig i at handlingsrommet skal brukes, men jeg har ikke sett så veldig mange eksempler på at Høyre har ment at noe skulle gjøres annerledes enn det som kom fra Brussel, for det meste jeg hører, er kritikk når vi foreslår å gjøre ting på en annen måte. Så hvis anledningen byr seg, ville det være interessant å høre hva Høyre mener er feil med EU, og hvor de ville begynne å gjøre sine endringer hvis de hadde anledning.

Nikolai Astrup (H) [10:59:34]: La meg først få lov til å takke utenriksministeren for at han kommer ut av skapet som klar EU-tilhenger også i denne sal. Vi er jo ikke så mange, men det viser at flertallet ikke alltid har rett. (Munterhet i salen)

La meg også få lov til å snakke litt mer om handlingsrommet, som er nevnt 47 ganger på 95 sider i den nye stortingsmeldingen – Meld. St. nr. 5 for 2012–2013 – om Norges avtale med EU. Vi er for å bruke handlingsrommet, som representanten Skovholt Gitmark presiserte, også på arenaen Europaparlamentet. Norge har stått uten en nasjonal ekspert i Europaparlamentet siden 1. september 2009.

Mitt spørsmål til utenriksministeren er derfor: Ser utenriksministeren at det har vært veldig uheldig for Norges mulighet til å bruke handlingsrommet og føre en aktiv europapolitikk? Vil han sørge for at det kommer en nasjonal ekspert på plass i Europaparlamentet så raskt som overhodet mulig?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:00:34]: Jeg vil først si at det viktigste vi kan gjøre i forholdet til Europaparlamentet, er å bruke våre partirelasjoner. Selv har jeg sittet elleve år i styret for Det europeiske sosialdemokratiske partiet og brukt svært mye tid i Brussel, ikke som norsk representant, men som representant for Arbeiderpartiet inn

i et fellesskap. Jeg er klar over man gjør det også i Høyre. Det er viktigere enn sekretariatsdeltakelse, selv om jeg på ingen måte vil underslå at det også betyr noe. Men jeg tror at en svært viktig del av den europapolitikken Norge skal føre, også bør være å bruke de bånd vi har til naturlige søsterpartier, EPP for Høyres del, PS for Arbeiderpartiets del, og at det er den viktigste inngangen.

Når det så gjelder sekretariatsfunksjonen, har jo det også litt med Stortinget selv å gjøre. Men jeg følger gjerne opp oppfordringen.

Dagfinn Høybråten (KrF) [11:01:33]: Jeg vil fortsette å dvele litt ved handlingsrommet og utnyttelsen av det, men da i en regional sammenheng.

De nordiske land har ulike tilknytningsformer til EU, men vi forholder oss til det samme regelverk for det indre marked bl.a., og det skjer fra tid til annen at vi tilpasser oss dette regelverket på ulike måter. Da oppstår det nye forskjeller mellom nordiske land som skaper plunder og heft for borgere som har virksomhet i mer enn ett av de nordiske landene, bor i et annet land enn det de arbeider i, osv.

Spørsmålet er: Hvilke ambisjoner har regjeringen og den nye utenriksministeren – om jeg fortsatt kan få kalle ham det – når det gjelder nordisk samordning i tilpasning til EU-regelverk, og i hvilken grad vil man utnytte handlingsrommet til slik koordinering?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:02:36]: Dette er faktisk et veldig viktig spørsmål og en veldig god sak, for det er definitivt mulighet for å bruke de institusjonene og det fellesskapet vi har i Norden, det være seg Nordisk Råd eller Nordisk Ministerråd, til å diskutere hvordan vi implementerer EU-direktiver og annen EU-lovgivning.

Vi deltok begge i diskusjoner i Nordisk Råd i Helsinki for noen uker siden hvor dette var et tema, og hvor det var et forslag fra sekretariatet i Nordisk Råd om å legge mer vekt på samstemt tilpasning. Det er noe jeg støtter. Så er det selvfølgelig slik at det av og til er grunner til at man implementerer på litt forskjellig måte, og at man ikke kan feie det bort ved å ha et møte i Norden. Men det at man skal ha som ambisjon å opprettholde en mest mulig felles tilnærming, deler jeg 100 pst.

Jeg har lyst til å si at det nordiske samarbeidet i vår tid er jo ikke lenger et alternativ til f.eks. EU eller NATO, men snarere en fordypning, et sted hvor vi kan møte likesinnede i hvordan vi kan gå enda lenger enn det vi gjør gjennom disse bredere sammenslutningene.

Trine Skei Grande (V) [11:03:55]: Utenriksministeren sa i sin redegjørelse:

«Utenfor EU-området har Hviterussland igjen opplevd et farsepreget parlamentsvalg. Nye EU-sanksjoner er innført.»

Det er jeg enig med utenriksministeren i. Vi i Venstre er veldig bekymret for det som skjer i Hviterussland. Samtidig holder vi på å forhandle om en frihandelsavtale med Russland, der Hviterussland inngår – et prosjekt som EU har satt på vent.

Spørsmålet mitt er: Betyr de tonene vi hører fra utenriksministeren nå og i hans redegjørelse, at han har tatt inn over seg at en mulig frihandelsavtale med Russland også vil bety at vi inngår en frihandelsavtale med et europeisk land som har et diktatur?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:04:50]: Jeg vil takke for spørsmålet fra representanten Skei Grande og bekrefte at en eventuell frihandelsavtale med Russland har den konsekvens at vi kommer inn i et frihandelsområde med Hviterussland, fordi de er i en tollunion med Russland. Det er definitivt en bekymring som vi er opptatt av. Det var et annet spørsmål fra representanten Høglund om Russland. Jeg er enig i at frihandel er bra. Men jeg mener også at dette er hensyn som vi skal ta i den videre prosessen fram mot en frihandelsavtale.

Jeg tror generelt – og det var litt av budskapet i min redegjørelse – at vi nå skal legge ytterligere vekt på utviklingen på menneskerettighetsområdet i Europa, det være seg i medlemsland og i Europas naboland. Jeg mener det er en faktor som skal tillegges vekt i det videre arbeidet. Det føler jeg det er riktig å si på dette tidspunkt. Jeg deler i hvert fall dypt den bekymringen som gjelder både Hviterussland, Ukraina og Russland selv.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Helga Pedersen (A) [11:06:08]: La også meg starte med å takke utenriksministeren for en god og grundig redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker.

Det er viktig at vi har denne typen jevnlig debatter om Norges forhold til EU og EØS-avtalen i denne salen, for, som utenriksministeren sa i sin redegjørelse, «Europa er ikke et annet sted. Det er her.»

Enten vi er for eller imot norsk EU-medlemskap, må vi selvsagt forholde oss til EU – særlig med det dystre bakteppet vi har for dagens debatt, med eurokrise, arbeidsledighet og en vanskelig situasjon for millioner av europeere. Norge har klart seg veldig godt så langt i et veldig økonomisk urolig landskap i Europa. Men vi kan ikke ta det som en selvfølge.

Jeg mener at EØS-avtalen har vært – og er – god og viktig for Norge. Nærmere 80 pst. av norsk eksport og over halvparten av vår import går til eller kommer fra EU-land. EØS-avtalen har vært med på å bidra til økonomisk vekst og velstand i Norge. Det er viktig for et lite land som Norge å ha et ryddig økonomisk og rettslig forhold til våre europeiske naboland, særlig i økonomisk usikre tider som det vi har nå.

EØS-avtalen sikrer norsk næringsliv forutsigbare rammer for handel og markedsadgang til Europa. Den sikrer også norske virksomheter, både offentlige og private, tilgang på arbeidskraft og kompetanse – og jeg vil legge til: Det bidrar også til å skaffe Norge nye innbyggere over hele landet, noe som er kjærkomment mange steder, men særlig i den delen av landet som jeg kommer fra.

Som flere andre her på talerstolen har vært inne på: EØS-avtalen og alle rettsaktene som følger med, er ikke perfekte. Det finnes EØS-direktiver som prinsipielt og po-

litisk kan diskuteres, og det gjør vi. Vikarbyrådirektivet er et eksempel på det. Det diskuterte vi heftig både i vinter og i vår. Det direktivet ble implementert i norsk rett, men ikke uten diskusjon og tiltak. Det fulgte med en svært omfattende tiltakspakke. Vi utnytter med andre ord det nasjonale handlingsrommet i EØS-avtalen, sånn som vi også har gjort i en rekke andre saker som utenriksministeren har redegjort veldig grundig for.

Jeg vil også følge opp utenriksministeren på et annet viktig punkt og nok en gang slå fast på vegne av Arbeiderpartiet at EØS-avtalen ligger fast i denne stortingsperioden og i neste stortingsperiode. Det er helt uaktuelt for oss å ta noen av kapitlene ut av EØS-avtalen, og det er selvsagt helt utenkelig for Arbeiderpartiet å si opp EØS-avtalen.

EU består av 27 forskjellige land og ca. en halv milliard innbyggere. EFTA og EØS består av tre velstående land og ca. 5,5 millioner innbyggere. Det er ikke realistisk å tro, i hvert fall ikke under de rådende forholdene, at vi skal klare å forhandle oss fram til en bedre EØS-avtale sett med norske øyne. Jeg tror også det er urealistisk å tenke seg at EU skulle bruke tid og ressurser på en slik prosess i dagens situasjon.

Fremskrittspartiet er blant dem som den siste tiden har tatt til orde for å reforhandle EØS-avtalen, med utgangspunkt i arbeidslivsområdet. Fri bevegelse av arbeidskraft er én av fire viktige bærebjelker i det økonomiske samarbeidet i EU. Jeg tror vi med stor grad av sikkerhet kan si at vi ikke kan ta ut arbeidslivskapitlet uten å sette hele EØS-avtalen i spill. Vi har her sett en rørende omsorg – særlig fra Høyres side – for de rød-grønne partienes holdning til EØS-avtalen. Jeg synes det er påfallende at Høyre forbigår Fremskrittspartiets nye holdning til EØS-avtalen i stillhet.

Den rød-grønne regjeringen har styrt på EØS-avtalen i syv år. Det ble avklart i god tid før valget i 2005. Jeg vil oppfordre opposisjonen til å bruke litt mindre tid på regjeringens indre liv og litt mer ressurser på å avklare sin felles politikk og sitt alternativ før stortingsvalget i 2013.

Karin S. Woldseth (FrP) [11:11:22]: EØS-avtalen ligger fast. Så er det sagt.

Også jeg vil starte med å takke utenriksministeren for en god redegjørelse om mange ulike utfordringer i EU, som også får konsekvenser for Norge.

Det er ikke akkurat et lyst og framtidsrettet EU vi opplever om dagen, ei heller i redegjørelsen. I går var det 23 streiker i EU-land, noe som sier oss at misnøyen er stor, og tilliten til politikerne for øyeblikket liten. Utenriksministeren sa i sin redegjørelse at «demokratiet har dårlige vekstvilkår der folk har svekket tro på fremtiden». Han sa også:

«Dette er mer enn tall. Det handler om mennesker.»

Det er nettopp det det gjør. Mennesker som ikke ser noe håp for fremtiden, kanskje en tapt generasjon, med en ungdomsledighet på 30–50 pst., gir ingen gode visjoner for fremtiden.

I Hellas er befolkningstilvekstraten nå på 1,3, som gjør at den greske befolkningen vil være halvert om 45 år. Hvem skal da betale regningen det greske folket får fra IMF og EU? Når man i tillegg vet at befolkningen lever

lenger, sier det seg selv at det blir stadig færre som skal sørge for at fellesskapet drives framover.

Med en ungdomsledighet på opp til 50 pst., som man ser i noen av landene i EU, og kanskje enda høyere tall i randsonen utenfor, er det stor grunn til bekymring. Teknokratene må gjerne overta og forsøke å styre økonomien i skakkjørte land i Europa. Men det vil de bare lykkes med på kort sikt, nettopp fordi teknokratene kan styre økonomi og penger – men de kan ikke styre mennesker. At demokratiet er truet, og at ekstreme politiske krefter vekker frykt, er ikke det minste forunderlig. De partiene som folk trodde på i utgangspunktet, det være seg sosialdemokrater eller konservative, har vist seg totalt udugelige og kjørt landene i grøften. Hva gjør mennesker da? De går selvsagt ikke i den samme fellen ved nok en gang å stemme på politiske partier som har sviktet dem. Nei, de vil ha noe nytt. At det ender med at det blir stadig større oppslutning om ekstreme populistiske og proteksjonistiske partier, både på venstresiden og på høyresiden, i tillegg til religiøse grupper, så vi måtte komme. Det er bekymringsfullt, ja visst, men det er neppe de greske, de spanske, de portugisiske eller de irske menneskene som har skylden for at situasjonen er som den er. Det er den politiske elite, som har manglet styringsvilje og styringskontroll.

Derfor slutter jeg meg til utenriksministerens ord om at det «å sikre stabile demokratier i Europa» er noe av det viktigste vi kan gjøre, gjerne gjennom nye mekanismer, hvis det er nødvendig.

Jeg skulle ønske det var riktig at det allerede finnes en felles forståelse for hva demokrati er, med basis i Den europeiske menneskerettskonvensjon. Men så er nok ikke tilfellet. 47 land har skrevet under Den europeiske menneskerettskonvensjon, og jeg tror jammen det er 47 definisjoner av den også.

Det leder meg til det neste temaet som jeg vil ta opp, nemlig hvordan dessverre også menneskerettigheter ser ut til å miste litt av verdien sin i land i krise – som f.eks. retten til utdanning, arbeid og helsetjenester og retten til å få være en familie. Rettigheter som vi i Norge tar for gitt, er ikke en selvfølge, verken i land innenfor eller utenfor EU.

Derfor er jeg av den oppfatning at her kan Norge gjøre en jobb. Jeg ble veldig glad for det utenriksministeren sa avslutningsvis i sitt innlegg nå. Jeg tror at Norge kan være den tydelige og hørbare stemmen som minner alle land i Europa om at uansett hvor vanskelig den økonomiske situasjonen og livssituasjonen er for mennesker der ute, må vi aldri, aldri miste de universelle menneskerettighetene av syne. Gjør vi det, har vi tapt.

Ivar Kristiansen (H) [11:16:24]: Når det gjelder Norge og spørsmålet om hva mer det er man etterlyser fra regjeringens side, har Høyre gang på gang – og det skal vi være i stand til å komme tilbake til – hatt en ulik tilnærming til det som regjeringen, naturlig nok, utøver.

Jeg tror man er nødt til å starte med at hele Europas plass i skolebøker, gjennom norsk historie, i norsk forvaltning – ja, sågar også i Stortinget – bør og må bli mye bredere og mye tyngre, ikke minst kunnskapsmessig. Jeg tror det er all grunn til å understreke at også samordningen in-

ternt i forvaltning og i regjering må få en annen tydelighet enn hva tilfellet er i dag, i og med at hele europapolitikken, all involvering fra norsk og europeisk side, er svært grenseoverskridende. Mye av implementeringen av EU-direktiver, av EUs politikk og utvikling må skje i større grad også andre steder, i andre departementer enn bare i Utenriksdepartementet. Dette vil vi få rikelig anledning til å komme tilbake til.

Så registrerer jeg at utenriksministeren istedenfor å takke for hyggelige ord fra opposisjonen heller velger å gå til angrep. Det er for så vidt en kjent teknikk. Man slår ring om hverandre, og man gir utenriksministeren og Arbeiderpartiets parlamentariske leder garanti for neste stortingsperiode, også hvis det mot formodning skulle bli en Stoltenberg III-regjering. Det er jo litt merkelig at lederen i Senterpartiets EØS-utvalg slår fast følgende i Dagens Næringsliv i dag:

«Vi erkjenner grunnlaget for denne regjeringen, men ikke den neste.»

Det samme gjør SV, selv om representanten Snorre Segrestad Valen i dag bagatelliserer dette og ber oss om å ta ting vesentlig med ro: Vi slår ring om dagens politikk, som skal gjelde videre fremover – man skal bare ta seg en innersving rundt kommende valgkamp og fortelle velgerne at man ønsker en helt annen politikk, og at man går til valg på en annen politikk.

Dette er i beste fall forvirrende. Jeg synes man skulle slutte med denne forvirrende villedningen overfor både storting og, ikke minst, velgere. Når man velger å gå i strupen på eksempelvis Høyre, må man jo fortelle hva som er alternativet til dagens EØS-avtale. Hvilken avtale, hvilken løsning, er det man ønsker å få på bordet – når man går så langt som å si at man skal gå til valg på å si opp den suverent viktigste handelsavtalen Norge har, som betyr alt for det skapende liv i Norge? Man nullstiller.

Når man også så fagert har beskrevet de 23 streikene i Europa i går – proteksjonisme, faren for at demokrati blir satt på spill, finanskrisens virkninger – må man i alle fall være i stand til å fortelle det norske folk hva som er alternativet. Er det f.eks. noen grunn til å tro at man fra Europas side vil være interessert i å reforhandle de vilkårene Norge har for å beskytte norsk landbruk? Vil man f.eks. fra Europas side være interessert i å utnytte handlingsrommet maksimalt når det gjelder norsk fiskerinæring? Spørsmålet går ikke bare til utenriksministeren, men like mye til SV og Senterpartiets talskvinner og -menn.

Handlingsrommet som Norge ønsker å utnytte maksimalt, som det eneste landet i dag som gjennomfører begrepet proteksjonisme, er altså at man gjennom WTO-lovverket har anledning til å skru opp tollbeskyttelsen med opptil 35 pst. Det betyr eksempelvis at mye av norsk industri og mye av norsk fiskerinæring over natten mister adgangen til sitt viktigste marked.

Høyre skal stå både last og brast med dagens avtale. Det må være tillatt å kunne pirke i disse helt vitale spørsmålene, hvor også finanskrisens virkninger for norsk eksportnæring nå gjør seg mer og mer gjeldende. Det må det være anledning til i en tid som dette. Dagens debatt og dagens entusiaster for norsk EU-medlemskap viser at flertal-

let ikke alltid har rett, som representanten Nikolai Astrup var inne på. Vi er i en situasjon her hjemme at vi alltid er nødt til å lytte til og navigere etter flertallet. Derfor trenger vi en dyp debatt også om hva som er alternativet for dem som markedsfører nullstilling av dagens viktigste eksport- og handelsavtale.

Marianne Marthinsen (A) [11:21:46]: Jeg vil også starte med å takke ministeren for en god redegjørelse. Så kan jeg samtidig berolige representanten Skovholt Gitmark med at det ikke er vedtak på Nei til EUs landsmøte som danner det politiske grunnlaget for sittende regjering. Det er det Soria Moria II som gjør, og der er forholdet til EØS krystallklart.

Representanten Woldseth starter sitt innlegg med å slå fast at EØS-avtalen ligger fast. Men Fremskrittspartiet skriver altså i sitt nye programutkast at de vil reforhandle EØS-avtalens bestemmelser om arbeidsliv og velferd. Som representanten Pedersen var inne på, er det fullgodt med å sette hele avtalen i spill. Så jeg mener at det er grunn til å spørre representanten Woldseth om hennes uttalelse her fra denne talerstolen betyr at hun har avlyst Fremskrittspartiets programdebatt på akkurat dette punktet? Det hadde vært greit å få et svar på det.

Utenriksministeren startet sin redegjørelse med å tegne opp et alvorlig bakteppe. Etter en periode med svak framgang, opplever Europa igjen økonomisk nedgang. Denne gangen skjer det ikke på grunn av uro i finansmarkedene og stigende renter på statsgjeld. Denne gangen er det kutt-politikken og forsøkene på å få gjelda under kontroll som gir tunge utslag. De siste oversiktene vi har fått viser at arbeidsledigheten fortsatt stiger.

Det er med dette bakteppet at den norske EØS-debatten også foregår. Vi har en avtale som sikrer full markedsadgang for norsk eksporttrettet virksomhet. Våre aller viktigste handelspartnere befinner seg i Europa. Tyskland er den aller viktigste. Tyskland har i det lengste prøvd å unngå å havne i en situasjon hvor de må garantere for de søreuropeiske landenes gjeld, men nå tvinges de indirekte til det allikevel.

Da den europeiske sentralbanken bestemte at de åpner for å kjøpe statsobligasjoner, skjedde det imot Tysklands stemme i styret. Men Angela Merkel har ikke satt ned foten. Hun skjønner at dette må til dersom europoprojektet skal overleve. Det er bare dersom noen kan gå inn og garantere for gjelda, at man kan unngå at den blir verdiløs når vi har havnet i en sånn ond spiral som vi har gjort. Men dette er altså situasjonen som Tyskland er i. De må ta et tungt ansvar for å redde europoprojektet. Norge har full markedsadgang, Tyskland er vår viktigste handelspartner, men vi har en avtale som gjør at vi verken er euomedlem – heldigvis, vil jeg si – eller forpliktet til å ta ansvar for at den skal overleve. Jeg tror, for å være helt ærlig, at EUs tålmodighet dersom Norge kommer for å reforhandle en avtale som blir oppfattet som i overkant god, vil være veldig, veldig liten.

Så betyr ikke det at vi ikke kan ha debatt i Norge – selvfølgelig ikke. Jeg mener f.eks. at det er helt på sin plass med en debatt om hvorvidt vi benytter handlingsrommet i

EØS-avtalen godt nok. Jeg tror at det helt sikkert er mulig å være mer proaktiv enn det vi til tider er, ta mer initiativ overfor EU-systemet og ha bedre, mer opplyste offentlige debatter i Norge, både om enkeltdirektiver og om avtalen som sådan. Skovholt Gitmarks tilnærming virket å være at vetreten ikke er noe som er reelt, at den ikke er noe som kan brukes, at vi aldri skal utfordre, og at vi skal ta alt uten debatt. Det er jeg helt og fundamentalt uenig i. Avtalen er ikke er lagd av glass, men vi må ha helt klart for oss hvilke utviklingstrekk i samfunnet vårt som kan knyttes til EØS-avtalen, og hvilke som ikke kan det.

Jeg er av dem som er veldig bekymret for utviklingen i deler av norsk arbeidsliv. Tar man f.eks. på seg en hjelm og drar ut og besøker en byggeplass, er det ganske hårreisende hva slags historier man får servert om vilkårene på de arbeidsplassene, spesielt for utenlandsk, innleid arbeidskraft. Det er en utfordring som neppe kommer til å bli mindre med årene – tvert imot – den kommer til å bli større fordi vi henter inn stadig større mengder arbeidskraft fra Europa, og det åpner for sosial dumping i et helt annet omfang enn det vi har vært vant til i Norge. Men jeg hører ikke noen si at svaret på det er å stenge grensene – ingen – og at folk fra våre naboland ikke lenger skal få komme til Norge og jobbe. Dette vil være et utviklingstrekk helt uavhengig av EØS. Vi ønsker at naboene våre skal kunne jobbe hos oss, og vi ønsker at nordmenn skal kunne jobbe og studere i Danmark, Litauen og Storbritannia. Sosial dumping må bekjempes med solid lovverk. Den jobben gjør vi, og vi skal fortsette å gjøre den: to pakker mot sosial dumping, den tredje er varslet, og det gjøres innenfor rammen av EØS-avtalen.

Jeg skjønner bekymringen rundt at avtalen er dynamisk. Man kan ikke garantere for alle framtidige dommer – selvfølgelig ikke. Men eksemplene som utenriksministeren selv viste til, med hjemfallsrett og differensiert arbeidsgiveravgift, beviser at handlingsrommet er der, at vi er parat til å agere dersom vesentlige norske interesser blir utfordret, og at arbeidsmiljøloven er en helt klar norsk interesse. Den største trusselen mot arbeidsmiljøloven handler om å få en ny Høyre-Fremskrittsparti-regjering som ønsker et helt annet lovverk enn det vi gjør.

Peter N. Myhre (FrP) [11:27:07]: La meg innledningsvis få takke utenriksministeren for en grundig og god redegjørelse om viktige europapolitiske temaer.

Gårsdagens demonstrasjoner i en rekke EU-land viser med tydelighet at problemene i EU ikke er over. I land som Hellas og Spania er folk fortørnet over at statskassene er tomme og at folk mister jobben. Videre protesterer de mot at långiverne stiller krav om en bedre økonomistyring når nye kriselån skal deles ut. På den andre siden reagerer folk med harme i euroland som har greid seg rimelig bra, som Tyskland, Østerrike, Nederland og for så vidt Frankrike. Der har folk –ikke helt uten grunn – inntrykk av at det er de som nå skal betale prisen for årevis med uansvarlig økonomisk politikk i de sydeuropeiske landene.

Utenriksministeren henviste tirsdag til at Norge er et unntak i Europa, med overskudd i statsøkonomien, høy sysselsetting og penger på bok. Det er i og for seg riktig. I

dag sa utenriksministeren at dette er på grunn av trygg styring. Det er nok bare delvis riktig. Den viktigste årsaken til at det går bra med Norge, er de enorme olje- og gassinntektene våre. Hadde vi ikke hatt dem, ville offentlig virksomhet, som vi nå venner oss til å finansiere over statsbudsjettet, ikke vært mulig. Det er sikkert en overdrivelse, men når noen sier at Hellas er lik Norge minus olje, er det ikke helt på jordet.

Norge er nemlig sårbart dersom EU-landenes etterspørsel etter norske eksportprodukter som olje, gass, teknologi og fisk avtar. Det må vi ta på alvor. Nå er tiden inne for å ha is i magen og vett i pannen, og stå imot kravene om bevilgninger til alle typer velmente formål. Bedre er det om vi kan bruke denne gylne sjansen som vi nå har, til å investere i fremtiden, bygge opp infrastrukturen og gjøre Norge robust for å tåle andre og dårligere rammebetingelser.

EØS er bærebjelken i Norges økonomiske forhold til Europa. Det er en samlet opposisjon enig om. Deler av regjeringen er også enig i det. Men EØS-debatten i Norge foregår ikke i denne sal. Den foregår første og fremst i regjeringskontorene. To av regjeringens tre partier ønsker altså rett og slett å si opp hele EØS-avtalen uten å kunne ha noen forsikring om hva vi får i stedet. Jeg må si det i hovedsak minner om – kanskje mer enn noe annet – at de ønsker å være med og spille, men de synes spilleregler er noe tull. Med en slik strategi for å søke et samarbeid med europeiske land er det klart at regjeringen har et problem.

Dette har slått ut på mange måter, jeg vil bare nevne ett eksempel: EØS-avtalens artikkel 19. Den slår fast at Norge og EU skal fortsette sine bestrebelser på en gradvis liberalisering av handelen med landbruksvarer. Når det står i artikkel 19 at vi skal fortsette våre bestrebelser, blir det kanskje litt rart, for denne typen bestrebelser har det vært veldig lite av.

I et møte mellom utenriks- og forsvarskomiteen og en delegasjon fra EU-parlamentet den 21. februar i år ble det fra EU-hold gitt uttrykk for sterk misnøye med fremdriften i dette arbeidet. De etterlyste mer regularitet i møtene i ekspertgruppene, slik at vi kan komme videre i dette spørsmålet. Norge har allerede fått god tilgang når det gjelder eksport av mat til EU i form av fiskeeksport. Norsk politikk når det gjelder import av matvarer, oppfattes i EU som vesentlig proteksjonistisk. Mer frihandel med matvarer vil gi norske forbrukere et bedre utvalg – mer mangfold, mer kvalitet og lavere priser. Derfor er dette tatt med i EØS-avtalen. Dette er jo kjempebra. Videre vil det gi EU et etterlengtet eksportmarked, og den norske stat kan redusere landbruksubsidiene og bruke pengene til noe mer konstruktivt – altså en fordel både for folk flest i EU, og for våre respektive statskasser.

Jeg utfordrer derfor utenriksministeren: Etter snart 20 år med EØS-avtale har Norge ignorert og – skal vi si – sabotert EØS-avtalens artikkel 19 om frihandel med landbruksprodukter. Jeg gir herved utenriksministeren sjansen til å komme tilbake med en gladmelding her og nå.

Steinar Gullvåg (A) [11:32:31]: I sin redegjørelse pekte utenriksministeren på hovedbudskapet i regjeringens europapolitikk, nemlig at vi fra norsk side er tydelige på

hva som er norske interesser, og at vi bruker handlingsrommet vi har til å hevde disse interessene på en bedre måte. Det er jeg uten videre enig i – underforstått: Vi må ikke bli så servile i vårt forsvar for EØS-avtalen at vi unnlater å peke på åpenbare svakheter. Jeg skal forsøksvis bidra til det i dag.

Først til den såkalte trelandsavtalen om fiske i Skagerrak mellom Danmark, Norge og Sverige – en avtale som skriver seg helt tilbake til 1966, og som nå er en EU-avtale. Norge sa opp denne avtalen med virkning fra august i år under forutsetning av at ny framforhandlet avtale skulle tre i kraft. Den nye avtalen medfører utkastforbud, altså et forbud mot dumping av fisk, hvilket er tillatt i EU-farvann, men miljøkriminalitet i norsk område. Da avtalen forelå, feiret vi utkastforbudet som et gjennombrudd for norsk fiskeripolitikk i EU. Det skulle vise seg å være i tidligste laget. Sverige og Danmark har nå gitt beskjed om at det ikke er mulig å innføre utkastforbudet fra 1. januar 2013, og at det i beste fall må utsettes til 1. januar 2014. Årsaken er åpenbar: Landene i Sør-Europa, og da spesielt Spania, Portugal og Frankrike, frykter at et utkastforbud i Skagerrak skal få overslag til andre EU-farvann. Derfor forsøker de nå å blokkere iverksettelsen av en framforhandlet avtale, og slik skapes det naturligvis usikkerhet om hele avtalen.

Når utkastforbudet ikke settes i verk, kan det i høy grad også stilles spørsmål om andre deler av avtalen bør gjøres gjeldende, eksempelvis kvoteutmålingen. Fiskarlaget Sør, som organiserer yrkesfiskerne på vår del av Skagerrak-kysten, tar nå til orde for at hele avtalen utsettes. På dette området har Norge offensive interesser, og jeg vet at norske fiskerimyndigheter holder høy profil i Brussel. Det er helt nødvendig om vi skal klare å bevege EU til å stoppe en på alle måter miljø- og ressurskadelig praksis.

Så til andre saker som i høy grad også bør påkalle vår interesse, og som – dersom de får utvikle seg – kan få negative konsekvenser for norsk næringsliv, nemlig liberaliseringen av europeisk transportnæring. Den har for lengst ført til utflugging av norske transportselskap og arbeidsplasser. Jeg er derfor glad for at utenriksministeren så sterkt understreket at regjeringen vil fortsette arbeidet mot sosial dumping med uforminset styrke, for på dette området har vi virkelig en jobb å gjøre. Jeg er selvfølgelig klar over at liberaliseringen av det europeiske transportmarkedet er villet politikk ut fra ønsket om økt konkurranse og rimelige transporttjenester over landegrensene, men – dessverre – med arbeidstakernes lønns- og arbeidsvilkår som innsats. Følgen er at uerfarne lastebilsjåfører fra europeiske lavkostland, som kjører seg fast i snødrivene på norske vinterveier, knapt har til salt i den medbrakte maten når alt stopper. Nå kan vi knapt hindre utenlandske transportselskap, kjøretøy og sjåfører å komme inn i landet, men vi kan kontrollere utstyr, vi kan kontrollere kjøre- og hviletid, vi kan kontrollere kabotasje, og vi kan kreve at de som skal kjøre i Norge, har norske lønns- og arbeidsvilkår. Det vil vi i høy grad komme til å gjøre, dersom EUs kabotasjeregler liberaliseres ytterligere. Det er galt nok som det er, kabotasje betyr at utenlandske transportører kan ta innenlandske oppdrag i det landet de besøker. Dagens regler, som sannelig er liberale nok, har likevel

en begrensning på tre turer med lasting og lossing i løpet av sju dager før de må være ute av landet igjen.

SSB har anslått omfanget av kabotasje i Norge til 0,1 pst. av det innenlandske markedet. Men transportnæringen bestrider dette og mener omfanget er langt større. Problemet er imidlertid at denne trafikken er vanskelig å få oversikt over, men vi kan slå fast at de allerede truer norsk lastebilnæring og norske sjåførsers lønns- og arbeidsvilkår. Om kabotasje-reglene liberaliseres ytterligere, åpnes vårt transportmarked for utenlandske selskap med de konsekvenser det vil få. Derfor er det så nødvendig at vi på et tidlig tidspunkt tydeliggjør norske interesser overfor EU, slik at vi unngår å komme i en situasjon som aktualiserer bruk av reservasjonsretten.

Per-Kristian Foss hadde her overtatt president-plassen.

Harald T. Nesvik (FrP) [11:37:52]: Først av alt vil jeg gi honnør til statsråden for en god redegjørelse som har omfattet svært mange områder.

Det er imidlertid et område som jeg er litt overrasket over at statsråden ikke la mer vekt på i sin redegjørelse, og det var den rent handelspolitiske delen. Riktignok er statsråden inne på det aller viktigste redskapet for Norge knyttet til handel – EØS-avtalen. Det er hyggelig at man i dag kan lese i media at Arbeiderpartiet kategorisk slår fast at fra deres side ligger EØS-avtalen fast, og det er betryggende. Problemet er bare at Arbeiderpartiets to partnere i regjeringen har et helt annet syn på den saken. Det er sterkt beklagelig, fordi for norsk næringsliv – særlig innenfor fiskeeksport – er bortimot 70 pst. av vår handel bl.a. på laks med EU. Selv om fiske eller landbruk ikke er en del av EØS-avtalen, er det helt åpenbart at alt henger sammen med alt, som utenriksministerens tidligere partikollega Gro Harlem Brundtland så treffende har sagt. Jeg håper at Arbeiderpartiet virkelig står fast på det punktet og sørger for at Senterpartiet og SV til slutt tar til fornuft i denne saken.

Det som er problemet i denne salen, er knyttet til den handelen vi skal ha med andre land. Gang på gang tok jeg opp med tidligere utenriksminister Gahr Støre problemet som ville oppstå dersom enkeltland begynner å være proteksjonistisk i sin handelspolitikk, for den handelen som skal utvikles landene imellom, er svært viktig for alle, og særlig for et lite land som Norge som er så eksportrettet. Tidligere utenriksminister Gahr Støre ga den gangen uttrykk for at han også var svært bekymret for om noen land begynte å innta proteksjonistiske holdninger. Da er det svært beklagelig at kanskje den første som gjør det, er Norge.

Gjennom det som ligger i statsbudsjettet, med omleggingen knyttet til importvernet, inntar Norge en meget proteksjonistisk holdning innenfor dette feltet. Signaleffekten er meget negativ. Vi har hatt dette oppe i en interpellasjon tidligere denne uken, og vi hadde det også oppe i spørretimen her i salen i går. I går kveld hadde jeg et møte med norsk fiskerinæring, særlig innenfor fiskeindustrien, og det er ikke slik at bransjen ikke er bekymret. Bransjen

er virkelig bekymret fordi man faktisk skal innlede forhandlinger om de såkalte sideavtalene på fiskerisiden. På de aller fleste områder vil dette få svært liten betydning, men på noen områder vil Norge kunne bli møtt med den samme holdningen hos våre handelspartnere som vi har overfor dem. Det er derfor dette signalet er så alvorlig og så negativt overfor dem som vi har vår handel med.

Mens landene i Europa virkelig blør økonomisk, svarer Norge med å skulle ha tollhindringer. Dette var en så stor sak at selve landbruksministeren her i går kunne fortelle oss at de måtte sende dette over til et statlig organ for å få vurdert hvilke typer oster man skulle få ekstra toll på i Norge. Ja, da viser det en holdning som er så negativ at det gir grunn til bekymring. Så jeg håper at utenriksministeren klarer å få roet gemyttene overfor sine kolleger også i EU, for vi er alle tjent med at handelen fortsetter på en skikkelig måte med færrest mulige barrierer, som det framkommer i EØS-avtalen.

Som medlem av den parlamentariske delegasjonen til EFTA og EØS ser vi hvor viktige de er nettopp disse avtaleverkene vi har, og også det arbeidet som gjøres knyttet til frihandelsavtaler. I den forbindelse vil jeg sterkt advare mot tanken til nettopp Senterpartiet og SV, som vil erstatte vår EØS-avtale med en handelsavtale. Ja, da skal det bli spennende å se hvilken type handelsavtale. Jeg tror at for de landene som har handelsavtale med EU, særlig Sveits, er det ikke akkurat noen søndagsskole det heller.

Laila Gustavsen (A) [11:43:14]: Arbeiderpartiets visjon for Europa er jo den samme som den vi har for Norge. Utgangspunktet vårt er ønske om rettferdig fordeling, frihet, trygghet og likeverd for alle borgere. Vår idé og grunntanke om å skape og dele er det som ligger i bunnen.

Norsk europapolitikk skal ivareta norske interesser og bidra til solidaritet og vekst i Europa i en tid som er preget av massearbeidsledighet i sør, en aldrende befolkning og et Europa som er preget av økende forskjeller mellom folk både i land og mellom land. Vi ser også større sosiale spenninger i kjølvannet av den økonomiske og sosiale krisen.

Den norske modellen i et europeisk perspektiv er en fleksibel økonomisk modell som har gjort oss i stand til å takle krisen svært godt. Det møter jeg f.eks. hjemme der jeg bor. Det gjelder en bedrift som heter Kongsberg Automotive, en av de internasjonale bedriftene i Norge som slet under finanskrisen. Jeg får ofte tilbakemelding om hvor viktig det er med den korte veien mellom næringsministeren, statsministeren, myndigheter og de ansatte og bedriftslederne i min hjemby. Som et internasjonalt firma ser akkurat de hvor godt den norske modellen fungerer sammenlignet med andre land. Den korte veien og evnen til å lytte til arbeidsfolk og bedriftene fører til og gir resultater som sikrer norske arbeidsplasser over hele landet.

Jeg mener at den norske modellen er et av våre viktigste fortrinn også i handelen med Europa. Derfor synes jeg det er synd at vi har et Høyre og et Fremskrittsparti i opposisjon i Norge som gradvis – hvis de kommer til makten – vil bygge den norske modellen ned. Vi så det når det f.eks. etterlyses engasjement i europapolitikken fra Skov-

holt Gitmark. Hvor var Høyres motstand og engasjement mot Monti II-forordningen? Hvor var Høyre i den saken? Hvor er engasjementet fra Høyre for å bevare streikeretten i Europa? Hvorfor bruker jeg tid på dette? Jo, det er fordi jeg synes det er viktig å konstatere at Europa og de ulike europeiske landene styres gjennom politikk. Det er et politisk flertall som må ta ansvaret for de løsningene som landene velger. Det betyr at også jeg, som selvfølgelig EU-tilhenger og sosialdemokrat, ikke alltid er enig i det som vedtas i Brussel. Det er derfor et veldig underlig utgangspunkt Høyre og Fremskrittspartiet har her, når de i dag og tidligere denne uken har svingt seg opp, brukt all sin energi på å slå fast at vårt handlingsrom i europapolitikken faktisk ikke skal brukes. Kommer Høyre og Fremskrittspartiet til makten, har de dokumentert den siste uken at vi ikke bare vil få en passiv europapolitikk, men en logrende europapolitikk.

Jeg har lyst til å komme med et ferskt eksempel på de politiske forskjellene fra en debatt i den svenske Riksdagen denne uken. Arbetsmarknadsutskottets flertall, bestående av bl.a. Sosialdemokraterna, mener Sverige nå bør kreve en juridisk bindende sosial protokoll i EU som gjør det klart at de grunnleggende faglige rettighetene ikke underordnes EUs økonomiske friheter. Regjeringspartiene i Sverige, med Moderaterna i spissen, har reservert seg mot forslaget. Spørsmålet jeg har lyst til å stille Høyre, er: Er de motstandere av det også her i Norge? Høyre har gang på gang vært bremsekloss i arbeidet med og i kampen regjeringen har ført mot sosial dumping, både her i Norge og i Europa.

Debatten for eller imot EØS er en avsporing. Kampen handler i stedet om å bekjempe høyrepolitikk her hjemme og i Europa. En undersøkelse fra Euro-LO dokumenterer at faglige rettigheter er under press under finanskrisen. Hvor er Høyres og Fremskrittspartiets engasjement for faglige rettigheter i Europa i dag?

Arbeiderpartiet jobber sammen med våre søsterpartier, våre venner i LO og i Euro-LO for å bekjempe sosial dumping og for å unngå at finanskrisen fører til et europeisk arbeidsmarked bestående av løsarbeidere og underbetalte løsarbeidere.

Jeg synes det er veldig spesielt å oppleve at Arbeiderpartiets og de andre regjeringspartienes representanter her i salen har bedre kunnskap om hvilken debatt som foregår i Fremskrittspartiets programkomité enn tydeligvis representantene fra Fremskrittspartiet i denne sal. Det er jo et faktum – det har til og med gått land og strand rundt – at Fremskrittspartiet i sin programdebatt har åpnet for å reforhandle deler av EØS-avtalen. Støtter Fremskrittspartiets stortingsrepresentanter det forslaget?

Else-May Botten (A) [11:48:34]: Jeg vil starte med å takke utenriksministeren for en god redegjørelse på tirsdag. Den minner oss om hvor infiltrert vår hverdag er når det gjelder EU og EØS-avtalen, og hvor avhengige vi er av det eksportmarkedet vi har i Europa. EØS-avtalen har vært, og er, en viktig byggestein for vår handel med Europa, og den gir oss tilgang til det indre markedet. Den gir oss en posisjon og handelsmuligheter vi ikke ville hatt om

vi sto utenfor. Selv om vi er annerledeslandet i mange sammenhenger, er det ingen tvil om at vårt næringsliv er helt avhengig av å ha konkurransekraft og rammevilkår som bidrar til en naturlig del av det europeiske markedet. Rundt 80 pst. av vår eksport går nettopp til europamarkedet.

I mange europeiske land er det nå store politiske streiker, hvor innbyggerne skriker etter trygghet. Rekordhøy ledighet byr på sosial uro, og de skyhøye statlige kuttene er nå så merkbare både for privatpersoner, offentlige virksomheter og næringsliv at frustrasjonen øker dag for dag.

Her hjemme har vi så langt klart oss bra. En handlekraftig regjering har satt inn riktige tiltak som har virket. Men det er ingen tvil om at også vi vil kunne merke dette framover, da det sakte, men sikkert vil kunne bli merkbart med tanke på en stagnasjon i europamarkedet. En svekket europaøkonomi påvirker oss.

Jeg er glad for at utenriksministeren er så tydelig på at vi skal beholde EØS-avtalen. Derfor er det viktig både å følge situasjonen i Europa og være i forkant av saker som skal drøftes i Brussel. Gjennom samarbeid er vi med på å bygge opp under et fellesskap og en likebehandling som er viktig og riktig med tanke på solidaritet med våre naboer.

Vi må være opptatt av at flere i Europa får tryggere arbeidsvilkår, men vi må også påse at det ikke går ut over våre egne. EØS-avtalen gir muligheter til å ta i bruk et handlingsrom som er viktig for oss, og vi har eksempler på det handlingsrommet som har blitt brukt. Det er to eksempler på det. Det ene er hjemfallsretten. Blant annet kjempet EL & IT Forbundet en hard kamp for å få den på plass. Det andre er differensiert arbeidsgiveravgift, som er et viktig distriktspolitisk grep, en ordning som nå bør evalueres, der man ser at ting kanskje har skjedd i kommunene som gjør at ny innplassering bør foretas.

Regjeringens initiativ for å sikre et anstendig arbeidsliv innenfor rammene av EØS-retten har gitt mange gode resultater, som dette med ID-kort i byggenæringen og i renholdsbransjen, innsyn for tillitsvalgte, krav om norske arbeidsvilkår i kommunale anbud og solidaransvar – bare som noen eksempler. Så mye er gjort. Likevel må mer gjøres, om man skal lytte til debatten som foregår ute i bedriftene.

Vi ser at noen arbeidsgivere er kreative i sine bestrebelser på å omgå regelverket. I tillegg ser vi at det ikke hjelper å gjøre avgrensede tiltak i dette arbeidet, fordi det synes på så mange områder at det ikke blir effekt uten at en angriper problemstillingen bredt.

Det er bra at Arbeidstilsynet har fått større muskler til å drive tilsyn. Videre mener jeg det er behov for å se på hvordan ulike etater jobber seg imellom i forbindelse med både tilsyn og sanksjoner. For det er naturlig å tenke seg at om det i en bedrift har foregått lovbrudd på området arbeidsrett, kan det være at det foregår lovbrudd også innenfor andre områder i samme bedrift.

Dette er noe av det utenriksministeren kanskje kan ta med seg inn i det arbeidet regjeringen gjør framover.

EØS-avtalen er en sammensatt grunnmur, slik jeg ser det, akkurat slik den norske modellen er det. Det blir feil å

forholde seg til den som en pakke man kan ta stykkevis og delt, man må ta helheten.

For oss er det viktig å ha gode prosesser hjemme, være tidlig ute i forhandlingene og se mulighetsrommene som ligger i de ulike sakene.

Til slutt vil jeg takke utenriksministeren for å være svært aktiv og tydelig i alle de sakene som omhandler EU og EØS. Jeg er også glad for at de bekymringene som kommer opp, blir tatt på alvor og løpende håndtert. Fortsett slik, for trygg styring skaper ro og et godt klima for å løse utfordringer og gi rom for muligheter.

En liten digresjon til representanten Nesvik, som snakket om søndagsskolen, at dette ikke var en søndagsskole. Så begynte jeg å tenke på at kanskje han var på søndagsskole i går da han snakket om fisk, for da jeg var på søndagsskole, var det slik at da vi stilte opp på søndagsskolen, fikk vi en gullfisk i boka vår. Så fisk og søndagsskole henger kanskje tydeligere sammen enn hva vi har tenkt.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Tore Nordtun (A) [11:53:48]: Jeg vil takke utenriksministeren for den flotte redegjørelsen, som var meget fast og meget framtidrettet.

For en måned siden la regjeringen fram europameldingen, en meget god melding, og det er naturlig at det blir debatt i etterkant av en slik melding. Den synes jeg det er både betimelig og riktig at vi nå tar, for siden 1994 har EØS-avtalen blitt enda mer omfattende, og den berører mange politiske områder.

Forutsetningen da man inngikk EØS-avtalen, var at den skulle være en dynamisk avtale som skulle se mulighetene. Det jeg synes regjeringen har vært flink til, er å se mulighetene som ligger der for norsk næringsliv og for norsk samfunnsutvikling i den avtalen vi har. Det som forundrer meg litt fra opposisjonens side i dag, er at det er mye negativt som kommer fram. Vi må se det positive og se mulighetene også i framtiden, for denne avtalen har vært god for Norge, og det skal den også være framover. Norge, med sin åpne økonomi, må selvfølgelig se på mulighetene og på at eksportmarkedene er trygge, og at de er forutsigbare og har framtiden foran seg.

Det finnes i dag ingen gode, realistiske alternativer til EØS-avtalen. Med krise i Europa og i store deler av verdensøkonomien er det derfor ekstra viktig at vi ikke skaper usikkerhet rundt våre avtaleverk og våre markeder, noe som kan slå negativt ut.

Europa er i dag i rask endring. Finansiell, politisk og sosial uro preger situasjonen, dessverre, men her må vi være med og bidra til stabilitet og velferd i den europeiske helheten. Det vil i aller høyeste grad også komme Norge til gode. Sikre, stabile demokratier er det vi må understreke er viktig. Vi kan ikke stenge oss ute fra Europa, og vi kan ikke gå tilbake til et felles arbeidsmarked hvor bare den ene naboen vår skal være inne. Enten er vi med, eller så er vi utenfor. Jeg – og vi i Arbeiderpartiet – mener at vi skal være med, og vi skal se mulighetene.

Det har gått bra for landet vårt og med norsk økonomi.

EØS-avtalen har vært en kraft nå i nesten 19 år og har virket i en periode som har vært preget av stabilitet og økonomisk vekst for Norge. Det må vi ta inn over oss. Vi må også se framover. Vi skal se mulighetene, og vi skal selvfølgelig også se ting vi kan gjøre bedre, spesielt innenfor arbeidsmarkedet. Det har hatt en avgjørende betydning for norsk økonomi, sysselsetting og velferd. Det har vi spesielt sett på Vestlandet, hvor det er mye eksportrettet industri. Vi har skapt en vekst som har vært eventyrlig, og vi har hatt rammer rundt den veksten.

Henning Warloe (H) [11:57:02]: Også jeg vil takke utenriksministeren for redegjørelsen, spesielt fordi han – i motsetning til i de tre foregående årene som jeg har hørt den – la ganske stor vekt på EUs forskningssamarbeid, og viet det relativt stor plass i sin redegjørelse. Det er kanskje naturlig, i og med at regjeringen til våren legger frem en ny forskningsmelding, og fordi EUs neste rammeprogram nå begynner å ta form og budsjettallene er kjent.

Dette forskningssamarbeidet har en enormt stor betydning for Norge og for forskningsaktørene i Norge. Det gir oss adgang til verdens største forskningssamarbeid, og det er beregnet at verdien av de forskningsresultatene som Norge og norske forskere dermed får adgang til, har en verdi som er ca. det dobbelte av det samlede norske forskningsbudsjettet, altså totalt ca. 50 mrd. kr i verdi per år. Men det koster altså å være med.

En evaluering viser at den returen som Norge og norske forskere oppnår, utgjør ca. 80 pst. av den kontingenten vi betaler for å være med. Det er altså mer å gå på, og det er det en del som har tatt opp som et tema.

Kontingenten øker mye i regjeringens forslag til statsbudsjett for 2013, ca. 400 mill. kr. Derfor er det kanskje rart at det ikke ligger inne noen strategi eller noen nye tiltak for å hente ut mer av dette samarbeidet, altså: Når prislappen går opp, vil verdien av den norske returen relativt sett gå ned, hvis man ikke gjør noe annet.

Det som er helt klart, er at kostnaden ved å delta i det 8. rammeprogrammet – det som kalles Horizon 2020 – vil bli større. Budsjettene vil øke. Utenriksministeren nevnte tallene i sin redegjørelse. Det ligger inne et økt budsjett med ca. 60 pst. i forhold til det 7. rammeprogrammet, som avsluttes til neste år, og når inngangsbilletten skal beregnes på basis av BNP, sier det seg selv at Norges billett vil bli dyrere og dyrere i årene som kommer.

Men dette viser også at EU har en prisverdig ambisiøs satsing på kunnskap i dette programmet. En økning på 60 pst. av budsjettet over en syvårsperiode kan man sammenligne med regjeringens eget skryt av hva man har økt det norske forskningsbudsjettet med i løpet av de siste åtte årene; ca. 32 pst. Med andre ord: EU har dobbelt så store ambisjoner som Norge, og det burde bekymre flere enn oss i Høyre.

Helt til slutt vil jeg spørre utenriksministeren om følgende: Regjeringspartiet SV har i sitt nye forslag til arbeidsprogram følgende formulering: Norge deltar i EUs forskningsprogrammer i tråd med EØS-avtalen. SV ønsker en kritisk gjennomgang av hvordan ressursene brukes.

Deler utenriksministeren denne kritiske holdningen?

Afshan Rafiq (H) [12:00:23]: Det som er bra med redegjørelsen til utenriksministeren og EØS-meldingen, er at de fremstår som en politisk bekreftelse på at EØS-avtalen i det store og hele er positiv for Norge. Spørsmålet er bare om statsråden har med seg resten av regjeringen i sitt brennende engasjement for Europa.

Det er ingen tvil om at EU har omformet det politiske, rettslige, sosiale og kulturelle landskapet i Europa på en gjennomgripende måte. Gjennom et felles regelverk for ikke-diskriminering og likebehandling er det strukket et finmasket nettverk av reguleringer på de fleste samfunnsområdene over hele Europa. Vi har vært vitne til en stille revolusjon som har brutt ned stengsler og barrierer, endret mentaliteter og fiendebilder og utbedret demokrati og rettsstat. Og borgere og stater er i dag involvert i et vidtrekkende og grenseløst samarbeid. Dette har bidratt til mye godt og nytt som alle borgere, både i Norge og i Europa, har nytt godt av.

Et av EU-motstandernes viktigste argumenter er at EU-tilknytningen begrenser det nasjonalstatlige demokratiet. Hva vi så skal forstå med demokrati i dag, blir et stadig mer brennende spørsmål i Norge. Daglig ser vi at finanskrisen fører til maktesløse, nasjonale demokratier. Deres dagsorden kontrolleres ikke av dem selv, men av finansmarkeder ute av kontroll. Også klimakriser og menneskerettighetsbrudd roper på overnasjonal beslutningskompetanse.

Jeg har bare lyst til å gå litt tilbake til utenriksministerens redegjørelse på tirsdag. Det jeg savnet i den redegjørelsen, var en dypere analyse av det som opptar Europa i dag, nemlig krisen i eurosone og hvordan man skal komme seg ut av den. Arbeidsledigheten – spesielt blant unge, som også utenriksministeren nevnte i sin redegjørelse – er veldig bekymringsfull, og det hadde vært interessant å få vite hva som gjøres for å få bukt med denne. Høyre mener at nøkkelen til å forhindre en forverring er å bygge videre på det indre markedet. For uten det hadde krisen vært verre, og flere arbeidsplasser hadde gått tapt. Det hadde i den sammenheng også vært veldig interessant å få høre litt mer fra utenriksministeren om hvordan han ser på mulighetene for en handelsavtale mellom EU og USA etter gjenvalget av president Obama, og ikke minst hvilke konsekvenser dette vil få for EFTAs forhandlingskort og for norske bedrifter.

Morten Høglund (FrP) [12:03:45]: Fremskrittspartiet er en varm tilhenger av EØS-avtalen. I fravær av å være et klart EU-parti på ja- eller nei-siden har vi vært et av de partiene som har omfavnet EØS.

Alle er nå enige om at handlingsrommet må utnyttes. Samtidig vet vi at EØS-avtalen snart går inn i sitt 20. år. I den perioden har EU forandret seg. Det juridiske – det traktatmessige – har endret seg, og geografisk har EU endret seg. Det har også hatt betydning for EØS. Det har skjedd mye i Norge og i Europa på de 20 årene. Nå har vi – og jeg må berømme det som har skjedd de senere år – en åpen og relativt fordomsfri debatt om nye direktiver, stillingstagen osv. Fremskrittspartiet har valgt å gå imot direktiver, men veldig ofte er vi – der vi er politisk enige – for direktivene.

Så har jeg bl.a. argumentert i denne sal, i flere år, for

at vi bør se på en oppdatering, en oppgradering av avtalen. Det gjelder mye det tekniske. Men det er jo ikke unaturlig at man også kan ha ambisjoner med tanke på det materielle innholdet, det som for så vidt ikke ligger inne i det traktatmessige, men som er en del av hele avtalen. Så må vi jo se hvor langt vi kommer. Vi sier ikke i noe programforslag at vi sier opp EØS-avtalen, og så begynner vi å forhandle om noe nytt. Vi ønsker å se på sider tilknyttet avtalen – se hvor langt vi kommer – og så må vi kunne ha ambisjoner. Tidligere ble man advart mot en strategi hvor man åpnet opp EØS-avtalen. Det var en Pandoras eske, og man kunne bli møtt med så mange motkrav at man kunne risikere å bli satt på sidelinjen. Vi tror Norge er relevant for EU på mange måter. Vi tror vi er en samtalepartner og en samarbeidspartner som EU vil sette seg seriøst ned med, hvis vi har et mandat til å snakke med EU. Det er jeg sikker på at vi, etter en bred diskusjon, klarer å få fremforhandlet.

Så det er bakgrunnen for vår tenkning. Det er riktig at det er nevnt sider ved avtalen i vårt programutkast som vi ønsker å diskutere. Det er ikke mer dramatisk enn det. Om vi evner å komme i mål med eventuelle samarbeidspartnere, og så med EU, gjenstår å se. Og det er opp til styrkeforholdene, ikke minst etter det kommende stortingsvalget.

Aksel Hagen (SV) [12:06:42]: Jeg er også av dem som syns utenriksministeren hadde en flott formulering:

«Europa er ikke et annet sted. Det er her.»

Jeg er medlem i – og aktiv i – en organisasjon som prøver å leve og virke i tråd med dette, nemlig Nei til EU. Dette preget veldig det landsmøtet vi akkurat har lagt bak oss. EØS-spørsmålet sto også sentralt for oss, og jeg trodde faktisk en stund at vi hadde en slags avtale om at vi alle skulle senke skuldrene noe, skulle løse litt opp i gamle posisjoner, for nettopp å unne oss en brei debatt – en EØS-debatt.

Og så var vel alle enige om at det ville ikke bli så lett. Avdøde viseshøvding Odd Børretzen sier i en av visene sine: Hvis jeg møter en ikke-røyker, så skal jeg møte vedkommende med åpent sinn. Men lett blir det ikke.

Men vi skulle prøve. Vi skulle prøve å løse opp litt i posisjonene våre. Og Nei til EU-landsmøtet klarte det. Vi klarte å beholde det vi kalte «breifronten». Vi klarte å stå fram som en organisasjon som hadde rom for både EØS-tilhengere, EØS-motstandere og EØS-tvilere. Deler av fagbevegelsen har prisverdig klart å ta den debatten på en god og grundig måte, men her i salen – ikke minst i dag – og i det nasjonalpolitiske landskapet virker det langt mer fastlåst. Det er fint å ta debatten, sier mange. Men hvis konklusjonene blir for kritiske, da er det en slags panikk som sprer seg.

En måte å løse noe opp i dette på – det syns jeg flere innledere på en god måte faktisk har gjort – er nettopp å gå ned i temaer, ta opp problemstillinger som er utfordrende i forhold til de ulike politiske prosjektene de ulike partiene har. Da får vi en mye bedre debatt. For jeg tror at folk flest blir ganske forvirra der ute. De som er tilhengere av EØS-avtalen, sier at vi skal jo se på det, den er jo dynamisk, det er jo et handlingsrom osv. Og så sier vi som i utgangspunktet er EØS-motstandere, at vi vil ha en utvida

handelsavtale. Det er ikke slik at SV er et anarkistisk parti. Det er heller ikke Senterpartiet. Sjølsagt skal vi ha et avtalesforhold, vi er jo en del av Europa. Og er det noe EU kan, så er det jo handelsavtaler. Så det er ikke et valg mellom en avtale og ingen avtale. Men vi ønsker å ha en åpen, fordomsfri debatt etter å ha hatt en avtale som har fungert i så mange år – som har vært veldig dynamisk. For den har jo ikke minst est utover temamessig, og den har est innover når det gjelder detaljeringsgrad. Så får det, etter at vi har tatt debatten, munne ut i konklusjoner om hva slags avtale vi skal fram til. Da tror jeg det er hensiktsmessig for debatten at vi i og for seg ikke bryr oss så veldig om hva slags navn vi ønsker å plassere på den til slutt. Så la oss være litt mer fordomsfrie, ha litt mer åpne sinn. Det fortjener denne debatten.

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:09:55]: La meg begynne med å takke for mange hyggelige ord om redegjørelsen og igjen si at det viktigste vi skal ta ut av denne debatten, slik jeg ser det, er at det er svært bred enighet om at Norge er en del av Europa, en del av det europeiske samarbeidet, og at EØS-avtalen ligger til grunn. Det har vi nå hørt fra samtlige partier, og det er godt for utenriksministeren å vite. Så skal vi diskutere innen rammen av det, men la oss ikke gjøre avstanden større enn den tross alt er.

Jeg var glad for innlegget fra Afshan Rafiq, fordi det viste at Høyre også interesserer seg for EU, og ikke bare for SVs og Senterpartiets indre liv. Så vil jeg få si noen ord om det. Mitt syn, som jeg faktisk også var innom i redegjørelsen, er at EU må gå framover til mer integrasjon. Jeg tror en av-integrasjon av EU vil skape en ond spiral i feil retning. Jeg er, i motsetning til representanten Høybråten, ikke skeptisk til euroen – jeg mener euroen er en god idé – men jeg er skeptisk til at man stoppet der og ikke hadde en parallell samordning av den økonomiske politikken, slik at man fikk noen dype ubalanser, som vi nå ser leves ut. Vi vil være tredjepart til forhandlinger mellom EU og USA, men det er en spennende og interessant å se hvilken vei det måtte gå.

Så vil jeg, litt i samme retning, understreke at representanten Helga Pedersen var meget klar på – jeg vil understreke det – at EØS-avtalen sannsynligvis er bedre for oss enn en alternativ avtale vi hadde fått til i dag. Det er veldig viktig å huske at da den ble inngått, var vi seks land i EFTA og tolv land i EF, som det da het. Vi forhandlet sammen med Sverige, Finland, Østerrike og Sveits, og det var et helt annet styrkeforhold.

Vi fikk en avtale som nok mange i EU mener er vel god, og det at vi skal vurdere å reforhandle den – som Fremskrittspartiet bl.a. antyder – er jeg ganske skeptisk til. Jeg tror neppe vi vil komme noe bedre ut. Det er derfor vårt svar er å bruke handlingsrommet, men legge den avtalen vi i dag har, til grunn.

Til slutt vil jeg si til innlegget fra Peter N. Myhre om at Norge er som Hellas uten olje: Det er jeg dypt og grunnleggende uenig i, for veldig mye av den nordiske modellen, som vi bejubler, lå på plass allerede på 1970-tallet. Grunnlaget for den er små forskjeller, evne til omstilling, en velferdsstat som var markedsvennlig og ikke konserverende,

at man begynte å arbeide med å få kvinner med i arbeidslivet. Dette er grunnleggende verdier som vi deler med andre nordiske land, både de som har ressurser, og andre. Jeg mener at det rett og slett er en helt feil beskrivelse at det er på grunn av oljen at det går bra i Norge. Det er på grunn av trygg styring. Og det har vi praktisert, med stor vekt på frihandel og med stor vekt på betydningen av samarbeidet med EU.

Irene Lange Nordahl (Sp) [12:13:30]: Som utenriksministeren gjorde rede for, og som flere har fulgt opp i dagens debatt, står Europa nå midt i en ekstremt krevende situasjon. Det er det ingen grunn til å glede seg over. Men det bør gi grunnlag for noen refleksjoner, bl.a. over det valget vi gjorde i 1994, da vi valgte å stå utenfor unionen. Det er min klare oppfatning at det objektivt sett var en riktig beslutning å si nei til EU i 1994.

Krisen i Europa er høyst reell både økonomisk og politisk. Vi kan ukentlig lese om ungdomsledighet i Spania og Hellas på 50 pst., om eldre som må flytte fra hus og hjem, om en økende opprørsstemning og framvoksende nynazisme i en rekke av de europeiske stormaktene. Krisen viser at EU står overfor enorme utfordringer, og en slik krise kan heller ikke vi i Norge unngå å forholde oss til.

Utenriksministeren sa i sin redegjørelse at det er «viktig at vi fra norsk side er tydelige på hva som er norske interesser, og bruker handlingsrommet vi har til å hevde disse interessene på en bedre måte». Dette er virkelig positive signaler for alle oss som er for norsk selvvråderett og mot EU-byråkratiet. Det er også positive signaler for det norske folk som er så lei av EU-direktiver som griper inn i hverdagslivet, at de ønsker en sterkere bruk av handlingsrommet og en bedre avtale.

Et stjerneeksempel på utnyttelse av handlingsrommet vi allerede har – og i for liten grad utnytter – er selvsagt Senterpartiets store seier, den som førte til økt tollsats på seks sentrale tollinjer innenfor landbruksvarer. For norsk landbruk er det helt avgjørende at regjeringen nå tar grep som kan sikre bøndene anstendige inntekter også i framtiden. Og tollgrepet er innenfor det handlingsrommet vi har i dagens EØS-avtale. Vi i Senterpartiet vil kjempe for at handlingsrommet som ligger i EØS-avtalen, framover utnyttes til beste for Norges befolkning og norsk næringsliv.

Til slutt vil jeg si én ting: Det som forundrer meg litt etter å ha hørt debatten fram til nå, er at de som var EU-tilhengere i fjor, er like sterke EU-tilhengere i år. De som var helt ukritisk positive til euroen i fjor, er like sterkt positive til euroen i år. De som snakket EUs sak i f.eks. handelspolitikken i fjor, gjør det i enda større grad i år. Det virker nesten som om uansett hva som skjer, er EU svaret. Uansett hva som skjer, er euroen av det gode. Uansett om 70 pst. av den norske befolkningen er imot norsk EU-medlemskap, er EU-medlemskap det eneste rette. Så noen ganger lurer jeg på: Hva er det som skal til for at disse representantene vil si noe kritisk om utviklingen når det gjelder euroen og EU?

Svein Roald Hansen (A) [12:16:40]: Debatten har avklart at det er ingen grunn til å bekymre seg for om EØS-

avtalen vil ligge til grunn også i kommende perioder og for kommende regjeringer. Forsøket, særlig fra Høyres side, med å gjøre debatten til et problem og si at det vil skape usikkerhet, kan altså tilbakevises.

Debatt er viktig. Det er fravær av debatt om vårt forhold til Europa som er farlig. Fordelene blir da, når vi aldri snakker om dette, til selvfølgheter. Vi glemmer hvorfor vi inngikk avtalen, og vi glemmer hva den gir oss, f.eks. at man kan kjøpe seg ferieleilighet i Spania og bo der så mye man vil uten å spørre noen, og bli behandlet som en spanjol. Det er når det går i glemmeboken at tankene om alternativer dukker opp, når det kommer forslag og regelverk som utfordrer viktige sider av norsk virkelighet – som hjemfallsretten, som differensiert arbeidsgiveravgift, som vår arbeidslivsmoell. Da blir oppmerksomheten fokusert på problemene – og de mange fordelene som vi har. Vi kan da forledes til å tro at det har vært en del av skaperverket fra tidenes morgen, og ikke skyldes nettopp EØS-avtalen – eller det nordiske samarbeidet, for å ta et annet eksempel.

Når Skovholt Gitmark er så langt inn i valgkampmodus at han kan påstå at regjeringen er «regjeringsdyktig» i Europa-spørsmålet fordi den ivaretar nasjonale interesser i forhold til nytt regelverk, tror jeg ikke han helt ser forskjellen på servilitet og aktivitet i europapolitikken.

Debatten her hjemme er jo bølgeskulp i forhold til debatten i mange EU-land. I Sverige reises nå krav om en juridisk sosialprotokoll som skal sikre faglige rettigheter, som representanten Laila Gustavsen også pekte på, og i Storbritannia presses altså statsministeren nå til å gå i retning av å få en ny folkeavstemning om medlemskap. Da tror jeg både vi og EØS-avtalen tåler godt en debatt.

Ellers merker jeg meg at Skovholt Gitmark presiserte at han mener regjeringen er regjeringsdyktig på alle andre områder. Det noterer vi oss med en viss interesse.

Så reiste Ivar Kristiansen spørsmålet: Hva er alternativet til EØS-avtalen? Jo, det er to alternativer. Det er et medlemskap, eller det er en utdatert frihandelsavtale. Vi vet svaret på det. Med dagens entusiasme for medlemskapsalternativet blant folk der ute er det – dessverre, synes jeg – en lite realistisk variant, men det er akkurat like lite realistisk for dem som her i denne salen ønsker å få flertall for en annen avtale, altså en handelsavtale istedenfor EØS-avtalen.

Jeg tror det er viktigere å diskutere f.eks. hvordan Norge skal forholde seg til den fordypning av samarbeid som nå skjer for å overvinne den økonomiske krisen, ikke minst i forhold til sterkere samordning også av landenes budsjettpolitikk.

For øvrig synes jeg Fremskrittspartiets ønske i sitt nye partiprogram om å ha en løpende vurdering av Schengen-avtalen, er like krevende og like alvorlig som å vurdere EØS-avtalen.

Ivar Kristiansen (H) [12:20:14]: Det må være en misforståelse at jeg har stilt representanten Svein Roald Hansen spørsmål om hva som er alternativet. Det var adressert til et par av hans samarbeidende partier, som har unnlatt å benytte muligheten til å svare på dette spørsmålet. Men jeg

vet jo hva representanten Svein Roald Hansen mener om det.

Det har vært mye snakk om arbeidsfolks rettigheter, streikeretten osv. – om de store kampene i Europa. Vi kan godt ta en diskusjon om hvem som har slåss for å drive frem disse rettighetene, men allmenne menneskerettigheter i Europa osv. skal vi alltid finne en anledning til å diskutere med SV, Senterpartiet og Arbeiderpartiet.

Det har i debatten vært hevdet at hjemfallsordningen er kommet på plass med de rød-grønne – til det norske folks velsignelse. Ja, det var nyanser ute og gikk for et par år siden, da Høyre stemte imot at man skulle avslutte en 100 år lang suksesshistorie, hvor norsk industri disponerte vannkraft for å bygge opp norsk industri, som etter noen år hjemfalt i statlig eie etter at avtaleinstituttet var opphørt.

I dag er ordningen at en tredjedel av norsk vannkraft – og rettigheter – kan være på utenlandske hender. Dette har ikke vært vår politikk. Jeg vil advare mot å bruke dette som et argument mot Høyre og mot vårt engasjement på dette området, for historien er en helt annen.

Det samme gjelder spørsmålet om arbeidsgiveravgift. Det var EU-kommisjonen som i 2004 omgjorde EUs regionalpolitikk – mot Bondevik II-regjeringens interesse. Man sloss durabelig for å få på plass og få gjeninnført et norsk system – som tidligere – mot bl.a. Arbeiderpartiets interesse. De ønsket å få på plass et helt annet system, som også Bondevik II tok til EFTAs kontrollorgan, ESA, og testet der. Dette ble avvist av ESA. Alle gjeldende forhold som berører dagens praktisering av spørsmålet om arbeidsgiveravgift, var på plass på slutten av 2005 – hundre prosent i tråd med Bondevik-II-regjeringens anvisning – og ble innarbeidet i norsk lovgivning i begynnelsen av 2006. Kritikken har stilnet mye siden da, og jeg forundres over at man tar opp dette spørsmålet i dag. Jeg registrerer bare at man velger SV, Senterpartiet og Arbeiderpartiet i stedet for i dag å hente 71 mill. kr fra denne budsjettposten fra Tromsø–Bodø-regionen til hovedstaden, men det er kanskje en annen debatt.

Peter N. Myhre (FrP) [12:23:38]: Denne debatten har først og fremst avklart at EØS-avtalen kommer til å bli et tema i den kommende valgkampen på grunn av at spørsmålet nå er rimelig utydelig når det gjelder regjeringspartiene.

Jeg merket meg at utenriksministeren i sitt siste innlegg uttrykte glede over at alle partier nå legger EØS-avtalen til grunn. Taleren som hadde ordet før utenriksministeren, altså Aksel Hagen fra Sosialistisk Venstreparti, gikk inn for å si opp EØS-avtalen, og det gjorde også taleren som kom etter utenriksministeren, nemlig Irene Lange Nordahl fra Senterpartiet – hun ønsket også å si opp EØS-avtalen. Det tyder på at her er det noe som skurrer. Det er uavklart internt blant regjeringspartiene. Ved en eventuell ny periode med rød-grønt flertall i Stortinget vil Soria Moria-avtalen komme til revurdering, den skal reforhandles. Hva som kommer ut av det, er det vanskelig å se for seg når vi nå ser at representantene fra to av regjeringens tre partier er stadig mer hissige i sin argumentasjon mot EØS-avtalen.

De fire opposisjonspartiene er altså helt enige om sin

holdning til EØS-avtalen som den viktigste internasjonale avtalen Norge har for å sikre norsk økonomi, norsk næringsliv og videre utvikling av velferd og velstand.

Når jeg også hører Arbeiderpartiets representanter forsøke å hisse seg opp over Fremskrittspartiets holdning til EØS-avtalen, synes jeg det blir litt komisk. Laila Gustavsen sier altså at Fremskrittspartiet ikke ønsker å bruke handlingsrommet som ligger i EØS-avtalen, mens Marianne Marthinsen fra samme parti mener at Fremskrittspartiet med sitt nye forslag til partiprogram setter EØS-avtalen i spill. La meg altså si at omtrent midt imellom de to trives Fremskrittspartiet veldig bra.

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:26:24]: Jeg vet ikke hvor mange flere runder vi skal gå på akkurat dette spørsmålet, men det er altså slik at i Soria Moria-erklæringen fra 2005 og i regjeringsplattformen for 2009, ligger det fast at vi styrer på grunnlag av EØS-avtalen. Jeg tror det har vært rimelig klart i denne debatten at det kommer til å skje ved en tredje regjeringserklæring fra en regjering Stoltenberg etter valget.

Vi er også blitt litt mer opplyst om at i hvert fall ett av partiene i den alternative konstellasjonen sier at man er åpen for reforhandling både av EØS-avtalen og av Schengen-avtalen. Jeg tillater meg å tro, etter å ha hørt en rekke innlegg fra Høyres representanter, at også en teoretisk slik regjering vil ende opp med å legge EØS-avtalen til grunn. Slik er det her i landet. Inntil vi gjør noe grunnleggende annet i forhold til EU-medlemskap, forblir det sånn.

Jeg føler litt behov for å si noen ord om temaet frihandelsavtale og bare slå fast at det er ingen land i Europa som har en frihandelsavtale med EU, slik vi hadde på 1970-tallet. Det er en grunnleggende misforståelse at det er det Sveits har. Sveits har en helt egen sveitsisk løsning som er et bredt avtalesett, som kobler Sveits til nøyaktig de samme fire friheter innenfor varer, tjenester, kapital og arbeidskraft som vi gjør, men de har gjort det på en annen måte. Etter min vurdering er det en dårligere måte enn vi gjør det på, fordi de ikke har de tvisteløsningsmekanismene som EØS-avtalen gir.

Noe av det første som står i min redegjørelse fra tirsdag, er at samtlige land vest for Hviterussland har minst en «sveitsisk løsning» eller mer i forhold til EU. Derfor framstår det for meg som rimelig uaktuelt å gå tilbake til en 1970-tallsavtale som dreier seg om handel med varer. Det er lenge siden internasjonal økonomi dreide seg kun om handel med varer, det er knapt nok først og fremst det dreier seg om i dag. I dag er det finansielle tjenester, andre tjenester, arbeid og kapitalbevegelse.

Jeg vil avslutte med å si at jeg veldig gjerne vil at man tar med seg fra denne debatten at regjeringens hovedfokus når det gjelder bruken av handlingsrommet, er arbeidslivsområdet, for det er en reell bekymring i fagbevegelsen, en reell bekymring, ikke for EØS-avtalen som sådan – det er en misforståelse – men for at det skal komme en smitte inn i det norske arbeidslivet, i et land hvor det går godt, mens det er en verden der ute i Europa hvor det er mye arbeidsløshet, en økende vilje til å akseptere dårligere vilkår. Vi har tjent godt på arbeidsinnvandring, den er bra for norsk

økonomi. Vi står oss godt på at det har kommet hundretusener av nye arbeidstakere, men vi står oss også godt på at det har skjedd innen rammen av et forhandlet regelverk. Derfor vil vi passe på å forsvare det innenfor rammen av en EØS-avtale vi tror meget sterkt på.

Lars Peder Brekk (Sp) [12:29:46]: Det er noen i denne salen som ikke har hørt hva vi har sagt i denne debatten, og jeg vil bare gjenta det: Vi står fast ved de avtaler vi har inngått. Det gjelder i dag, og det gjelder i framtiden. Jeg er helt enig med Svein Roald Hansen som sier at debatt er viktig, fravær av debatt er farlig. Derfor har vi fra Senterpartiet ønsket velkommen denne viktige debatten om EU og EØS-avtalen, ikke minst i lys av de store, de enorme utfordringene man har i EU i den økonomiske politikken: Hvordan skape en bedre framtid for alle folk og alle mennesker på dette kontinentet, i denne regionen?

Flere har nevnt handelspolitikk og sagt at det er et eksempel på ytterligere proteksjonisme. La meg da gjenta et par ting som folk bør merke seg. Når man snakker om artikkel 19 i EØS-avtalen, hevder man at man bryter intensjonene i denne artikkelen fordi det står der at man skal arbeide for ytterligere liberalisering. Men det man elegant glemmer, er at det står at en skal arbeide for en ytterligere liberalisering innenfor partenes eksisterende landbrukspolitikk, «partenes eksisterende landbrukspolitikk». Det betyr selvsagt at vi skal ivareta også norske interesser når vi jobber med artikkel 19-avtalen.

Det er inngått en ny artikkel 19-avtale. Det er nylig foretatt en liberalisering som trådte i kraft 1. januar i år. Den har jeg selv vært med å forhandle fram i en tidligere fase. Den gir et grunnlag for økt handel, økt import av ost og kjøtt og andre varer, faktisk for økt eksport av norske landbruksprodukter, så her er det ivaretatt. Utviklingen over tid er jo en betydelig økning av handel mellom EU og Norge. Vi importerer i dag over 50 pst. av den maten vi fortærer til enhver tid. I tillegg er de tollendringene som er gjort, innenfor den WTO-avtalen som alle partiene i denne sal har stemt for tidligere. Det er et kjempestort paradoks at man ikke tar med seg at man har vært med på dette løpet tidligere, og nå tar avstand fra det. Det synes jeg er en litt merkelig måte å jobbe med politikk på.

Vi er opptatt av å ivareta nasjonale interesser. Vi er opptatt av å ivareta norske bønders interesser, men vi er også opptatt av å skape aktivitet som gir mulighet for vekst i Norge og i Europa gjennom mer samhandling i framtiden. Så vil jeg bare si at når man så udiskutabelt går imot det forslaget på toll som nå er skissert fra regjeringen, betyr det at man må stemme for et annet vedtak, at man fortsatt skal ha kronetoll. Da går man imot norske interesser, og det er alvorlig.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Peter Skovholt Gitmark (H) [12:33:04]: Det er dramatisk å se flere europeiske land som har betydelige problemer. Det gjør inntrykk å se arbeidsløshet på 20- og 30-tallet. Det gjør betydelig inntrykk når ungdomsarbeids-

ledigheten når 50 pst. i enkelte land. Det gjør også inntrykk å se streik og uro, å se land med resesjon som vedvarer. Men dette er problemer som først og fremst skyldes nasjonal politikk og nasjonale politiske mangler. Når land som Hellas, Spania og Irland fikk sine renter på statslånene redusert betraktelig som følge av eurosamarbeidet, ja, så er ikke det noe vi skal skyldte på EU for. Det var noe som var utelukkende positivt for alle disse landene. Men de brukte ikke handlingsrommet de hadde, de brukte ikke de pengene de sparte på rentebetalinger, til å gjøre de riktige politiske valg. De levde over evne, og det er det vi først og fremst ser konturene av nå. Det er grunnen til at vi ser en rekke europeiske land som nå spinker og sparer for å nå sine sparetiltak.

Men for Høyre er EØS-avtalen en avtale som har tjent oss godt. Den sikrer adgang for våre eksportbedrifter og gir dermed levedyktige arbeidsplasser i Norge. EU er det viktigste politiske og økonomiske fellesskapet i vår del av verden, og EØS-avtalen og de andre avtalene med EU er vår livline inn i det fellesskapet. EØS-avtalen har åpenbare svakheter, og den binder oss til EU uten å gi oss full innflytelse, men den er samtidig helt nødvendig for at norske bedrifter skal kunne konkurrere på like vilkår i Europa. Det er dette som er kjernen i Høyres politikk. Vi erkjenner at det økte omfanget av internasjonale reguleringer binder Norges handlefrihet, men EØS-avtalen inneholder ikke mekanismer for å ta deler av avtalen ut, og det er heller ikke en à la carte-meny som enkelte synes å tro, som vi bare kan plukke fra. Jeg forstår godt den skepsisen som finnes i det norske folk for et EU-medlemskap, når vi ser situasjonen ute i Europa som den er i dag, men EØS-avtalen kan og må ikke knyttes til det.

Så sa jeg heller ingenting om regjeringens dyktighet i andre spørsmål. Jeg nevnte bare regjeringens udyktighet i europaspørsmål.

La meg avslutte med en viktig sak for historien. Når dagens regjering tar med den differensierte arbeidsgiveravgiften som en av deres store europapolitiske seire, er det det å si at avtalen var ferdig forhandlet med EU i august 2005, det var kun underskriften som dagens regjering sto for. Jeg vil gratulere regjeringen med en så stor seier, som har skrevet under på et så viktig dokument, men den ble faktisk fremforhandlet av kommunalminister Erna Solberg i 2005.

Nikolai Astrup (H) [12:36:41]: Det har vært – jeg vil kanskje ikke si en interessant debatt, men det har i hvert fall vært en debatt om et viktig tema.

Jeg var blant dem som ble meget fornøyd med det resultatet som NOU 2012: 2 ga. Dette er 911 sider, noen kalte det et rop om hjelp, men det er i alle fall et godt oppslagsverk og gir en presis beskrivelse av Norges stilling i dag. Så kan man kanskje si at dette berget er berget som fødte en mus, for her er Meld. St. 5 for 2012–2013, bare 97 sider. Men det viktigste er ikke antall sider, men hva som står der, og der står det mye om handlingsrommet, 45 ganger er faktisk handlingsrommet nevnt. Det er det nye mantraet i norsk europapolitikk, og da er spørsmålet hva man fyller det begrepet med. Utenriksministeren har forsøkt å gi noen

avklaringer. Jeg mener at det på dette området er rom for å gå lenger og fylle det med et mer konkret innhold.

EU er i rask utvikling, og utfallet av den krisen vi nå ser i europeiske land, vil med stor sannsynlighet være tettere integrasjon, i alle fall blant eurolandene. Det er ingen som får noen premie for å gjette at et land som Norge vil bli mer marginalisert i et Europa som blir tettere integrert. Det er flere utfordringer med det. EU endrer sin arbeidsmåte. De går fra enkeltdirektiv til rammedirektiv og fellesprogrammer, temaprogrammer. Det gjør at det blir vanskeligere for Norge å sortere disse programmene på ulike departement, vanskeligere å avklare hva som er EØS-relevant, og det forsinkes også prosessene og gjør at det blir vanskeligere å oppnå det som bør være regjeringens hovedmål, nemlig å komme tidligere inn i prosessene. NOU 2012: 2 viser det med all tydelighet. På side 97 er det en graf som viser at mange hundre direktiv er flere år forsinket i implementeringen, og det er svært uheldig, både for Norge og for norsk næringsliv. Det kan selvfølgelig være gode grunner til at noen direktiv ligger i fryseboksen en stund, men ikke mange hundre over mange år, da må man gjøre noe. Miljøverndepartementet fastslo på sine hjemmesider for noen år siden at det var interne stridigheter mellom departementene som var en av årsakene til at man ble forsinket med å implementere disse direktivene. Dette er i så fall noe regjeringen må adressere.

Så vil jeg si at det er mange her i dag, representanten Valen var blant dem, som argumenterte for at Høyre er servil overfor EU, og at vi ikke har noen kritisk sans når det gjelder det som kommer fra EU. Det vil jeg på det sterkeste ta avstand fra. Men vi mener altså ikke at postdirektivet – som er det eneste direktivet denne sal har reservert seg mot – er av avgjørende betydning, fordi det handler om at staten skal ha monopol på vinduskonvolutter som veier mindre enn 50 gram, og som snart blir erstattet av e-post. Det er ikke essensielle norske interesser, det er andre saker som må være viktigere enn dette, hvis vi skal bruke reservasjonsretten.

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:39:57]: Jeg skal ikke tvære ut dette mye lenger, men siden spørsmålet nå var hva vi skal fylle handlingsrommet med: Det var noe av det jeg var innom i mitt siste innlegg. Vi har et særlig fokus på utviklingen i forhold til arbeidslivet, og det er fordi vi tror det er bra for norsk økonomi, bra for norske arbeidstakere og bra for arbeidsinnvandrere at vi sørger for å opprettholde de gode ordningene vi har, der man altså gir arbeidstakere medbestemmelse og får ansvar og medansvar tilbake. Det har bidratt til små forskjeller, det har bidratt til at vi kan omstille oss sammen. Så på det konkrete spørsmålet jeg nå fikk, er det svaret.

Det som er gjennomgående, er at vi egentlig fortsatt ikke hører fra Høyre hva de skal bruke handlingsrommet til. Jeg slutter meg til at det er viktig å få implementert direktiver. Både i Norge og i en rekke land i EU strever man med å få direktivene implementert, og en av grunnene er det store omfanget.

Det er også helt riktig – og det sa vi også i den forrige europameldingen jeg hadde gleden av å være med og skri-

ve, i år 2000, som daværende statssekretær for Thorbjørn Jagland, Norges største EU-tilhenger – at vi kommer til å gå inn i en tid der EU utvikler seg vekk fra det EU vi tilpasset oss i 1994. Det er nettopp derfor vi nå har utvidet antallet tilpasningsordninger, tilslutningsordninger, deltar i flere programmer, deltar i flere organisasjoner og nettverk inn mot EU.

Det er altså en påpekning fra Høyre som jeg deler, at EU skal brukes aktivt, EØS skal brukes aktivt, men jeg lurer på: Hva er det Høyre vil bruke handlingsrommet til? Det har vi fortsatt ikke hørt noe om i denne debatten.

Nikolai Astrup (H) [12:41:57]: Høyre vil bl.a. bruke handlingsrommet til å jobbe for det regjeringen også er opptatt av, nemlig å motarbeide sosial dumping. Det er ingen uenighet mellom partiene i Stortinget om at det er viktig å bekjempe sosial dumping, og Høyre har også støttet flere av de forslagene som regjeringen fremmet i sin tiltakspakke. Vi har ikke støttet alle, og det er ikke fordi vi er imot å bekjempe sosial dumping, men fordi noen av de forslagene mener vi ikke er de rette for å håndtere de utfordringene vi står overfor, og vil ha andre, svært uheldige konsekvenser for utviklingen i Norge. Så den kampen deler vi.

Utenriksministeren trekker frem ett politikkområde som han skal fylle dette handlingsrommet med, og jeg regner med at det var som et eksempel. Det handler jo om hvordan vi er til stede tidlig i prosessene. Mitt eksempel på at vi bruker mange år på å avklare her i Norge om et direktiv er EØS-relevant, viser jo med all tydelighet at da går toget for å påvirke EU. Hvis vi skal kunne påvirke EU, må vi avklare tidlig om det er EØS-relevant, og komme tidlig inn i prosessene både på parlamentsnivå og på regjeringnivå. Det at regjeringen har latt den nasjonale ekspertstillingen i Europaparlamentet stå ledig i over tre år, er et eksempel på at man ikke følger opp mantraet om aktiv europapolitikk som skal fylle dette handlingsrommet.

Det fins mye politikk og viktige norske interesser som Høyre skal fremme i Brussel, men det er viktig hvordan vi gjør det, og denne regjeringen er dessverre på etterskudd i veldig mange viktige saker. Regjeringen ble tatt på sengen f.eks. da man behandlet selsaken i parlamentet, fordi man ikke var til stede i parlamentet. Man hadde undervurdert parlamentet som politisk arena. Og så hviler det selvfølgelig et ansvar på de politiske partiene i denne sal for å utøve innflytelse gjennom sine politikkgrupper i Europaparlamentet. Men også regjeringen må forholde seg til at parlamentet er blitt en viktig aktør i europeiske beslutningsprosesser, og der mener jeg at regjeringen langt på vei har sviktet sitt ansvar.

En annen utfordring med EUs politikktutvikling er at flere beslutninger flyttes ned i byråer, og der er det viktig at Norge er til stede, og at Norge bruker de mulighetene for innflytelse som vi har, selv om det er begrenset. Utenriksministeren og jeg vil jo være enige om at det beste vil være norsk medlemskap i EU, for da ville vi faktisk kunne ha en stemme i Brussel, men når det ikke er aktuelt akkurat nå, må iallfall norske statsråder bruke de mulighetene de har for å møte på uformelle ministermøter, noe

de ikke gjør. Det er noe regjeringen bør ta tak i umiddelbart.

Presidenten: Representanten Peter Skovholt Gitmark har hatt ordet to ganger og får derfor ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Peter Skovholt Gitmark (H) [12:44:55]: Det vil være betydelige forskjeller på en europapolitikk ledet av Høyre og den europapolitikken vi ser med dagens regjering. Hovedforskjellen går på at vi ønsker å være inne tidlig i prosesser, vi ønsker å være med når politikken utvikles, ikke komme i etterkant og bare kunne svare ja eller med veto. Det er et politisk valg. Når vi ser at norske statsråder ikke ønsker å bruke Brussel som et politisk verksted, ikke ønsker å være til stede i Brussel når viktige saker for Norge diskuteres, er det et politisk valg. Da velger man den interne uenigheten her og bruker ikke de muligheter som finnes.

Allerede i dag har Høyre en aktiv europapolitikk. Vi er til stede i alle de organene vi kan, spesielt knyttet til Europaparlamentet og EPP-gruppen. Vi er nære samarbeidspartnere og deltakere i EPPs ulike fora, og det gjør at vi også har gjennomslag som parti i det partigruppen gjør.

Til syvende og sist handler dette om politisk vilje. Den viljen har Høyre, og det skal vi bruke til å påvirke.

Snorre Serigstad Valen (SV) [12:46:16]: Jeg slutter meg til representanten Astrup: Jeg vet ikke hva jeg synes om kvaliteten på debatten, men det har nå vært en debatt. Det som slår meg, er at de som kanskje høyest i denne salen sier at de ønsker mer europadebatt, helst ikke vil ha det. Når det kommer meninger eller refleksjoner som høyresiden ikke slutter helt opp om, er det farlig, og det skaper uro. Jeg tror enkelte fra Høyre har vært opptatt av å karakterisere regjeringens indre liv og hatt det som hovedfokus i diskusjonen, og det har til og med blitt sagt at SVs programforslag skaper usikkerhet for Norge og Europa. Selv om lederen av programkomiteen, Inga Marte Thorkildsen, er til stede og riktignok er statsråd, er kanskje det å ta litt hardt i.

Vi har erfaring med å diskutere Europa i Norge. Det er en bra ting, og det tror jeg ikke vi tar skade av. Jeg tror fokuset som Høyre spesielt har lagt seg på i denne debatten – ikke i så stor grad Fremskrittspartiet, for der har du både EU-tilhengere og EU-motstandere – bunner i det faktum at Høyre står for en faglig politikk og en arbeidslivspolitik som ligger nærmere sine partikamerater i Europa enn det vi har bygd veldig mye av det norske fellesskapet på, og det vil komme tydeligere til syne enten med Norge i EU eller med Høyre i regjering.

Så det er fristende, uten å skulle sette i gang en helt ny debattrunde nå, for det tror jeg ingen vil ha, å spørre opposisjonen tilbake, hvis man er så opptatt av avklaringer partier imellom på motsatt fløy: Er det sånn at en ny regjering der Høyre inngår, vil trosse et klart folkeflertall og søke EU-medlemskap? For mange av Høyres politikere er jo det livets mål og mening. Eller vil Høyre love at de ikke vil søke norsk EU-medlemskap i neste periode? Det hadde det vært veldig interessant å høre et tydelig svar på, både fra Høyre og fra de andre borgerlige partiene og hva de mener.

Til å være så glad i EØS-avtalen som enkelte fra høyresiden i dag har sagt at de er, er det interessant å høre hvor stygt de snakker om EØS-avtalen når de reiser rundt i Europabevegelsen og argumenterer for norsk EU-medlemskap, nærmest med den ene grunn alene at EØS-avtalen er det minst demokratiske instrumentet Norge noen gang har vært en del av – det er så fælt at vi må se å melde oss inn og få litt innflytelse med en gang.

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:48:57]: Jeg vil til slutt, siden det kanskje ikke ble tilstrekkelig besvart, bare bekrefte at det nå er enighet med Europaparlamentet om å få på plass en ny nasjonal ekspert. Vi har fått formell tilslutning til det, og stillingen vil bli utlyst i nær framtid. Det synes jeg det var riktig å gjøre oppmerksom på.

Jeg vil bare understreke at det representanten Astrup, representanten Skovholt Gitmark og jeg har til felles, er at vi er tilhengere av EØS, og vi hadde syntes EU-medlemskap var enda bedre. Så tror jeg vi alle erkjenner at det ikke er umiddelbart forestående, og derfor baserer vi politikken på EØS.

Jeg er glad for Høyres tilslutning til hovedelementene i regjeringens melding, som er å bruke handlingsrommet ved tidlig tilstedeværelse på bred front, velge sine slag og jobbe systematisk. Det tror jeg på, for jeg tror Høyres engasjement for EU er genuint og tydelig, og har vært det alltid, akkurat som mitt og store deler av Arbeiderpartiets. Det jeg fortsatt strever med å få tak i, er: Hvilken politikk vil dere føre i tillegg til å være for EU og EØS? Er det noe tema hvor dere – alternativt til regjeringen – ønsker å sette andre ting på dagsordenen i EU? Svaret vi får – og jeg beklager, president, men det er derfor jeg tar ordet igjen – er at man skal være tidlig til stede og bruke handlingsrommet, men til hva da? Er det én ting? Når man har tenkt så mye på EU, må det i hvert fall være ett tema hvor man ønsker å bruke norsk innflytelse til å gjøre EU litt annerledes, og det må være mer enn bare å være enig i regjeringens arbeid mot sosial dumping, for der tror jeg originalen er best.

Laila Gustavsen (A) [12:50:43]: Påstanden fra representanten Astrup om hvor opptatt Høyre plutselig har blitt av temaet sosial dumping, kan ikke stå uimotsagt. Jeg har lyst å ta utgangspunkt i det som er Høyres programforslag for neste stortingsperiode. På 65 sider har Høyre funnet det verdig å nevne ordene «sosial dumping» én gang. Det er i forbindelse med et forslag om å styrke Arbeidstilsynet. Det er fint. Det er ting vi har jobbet med i sju år og gjort jevnt og trutt, så det er jeg for så vidt enig med Høyre i at er viktig, men på 65 sider er det altså kun ett punkt.

Det de derimot bruker forholdsvis mye tid på, er å skrive om behovet for fleksibilitet i arbeidslivet, søndagsåpne butikker, at det skal bli lettere å ansette folk uten fast stilling, og at man fortsatt vil liberalisere arbeidsmiljøloven.

Fremskrittspartiet står noenlunde for den samme politikken. De lever i sin egen verden, vil jeg si. De foreslår faktisk at det skal blir enklere å hente utenlandsk arbeidskraft til Norge – riktignok fra Europa fordi det er den typen innvandrere Fremskrittspartiet har lyst å ha. De har veldig få punkter om sosial dumping, faktisk – så langt jeg vet – ingen.

Jeg har lyst å si – akkurat som utenriksminister Barth Eide oppfordrer til: Hvor er dere i kampen mot den internasjonale sosiale dumping og det som foregår i Europa? Hva tar dere utgangspunkt i som dokumenterer deres engasjement? I programarbeidet, politiske utspill og marknader her i Stortinget – hva kan dere vise til, når det kommer til engasjementet mot sosial dumping i Europa? Hvordan har dere helt konkret tatt opp den saken med deres søsterpartier i Europaparlamentet f.eks., når de har laget politikk som påvirker oss, innenfor arbeidsmiljøområdet? Jeg vil gjerne ha helt konkrete eksempler på hva Høyre har brukt sine møter med søsterpartiene sine i Europaparlamentet til, når det gjelder temaet arbeidsmiljø og sosial dumping, og hva som har vært innholdet i forslagene.

Presidenten: Presidenten vil bare vennlig gjøre oppmerksom på at all tale skal rettes til presidenten og ikke til representanter i salen.

Representanten Svein Roald Hansen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Svein Roald Hansen (A) [12:53:43]: Det var representanten Skovholt Gitmarks løfte om en mer aktiv europapolitikk, hvis Høyre igjen kom inn i regjeringkontorene, som fikk meg til å ta ordet. Det vil jo gjenstå å se, og det ville i så fall vært hyggelig, for sist gang Høyre var i regjeringkontorene, var det ikke mye aktivitet. Det var kutt i bevilgningene til Europa-informasjon på Utenriksdepartementets budsjett. Det var ingen halvårslige redegjørelser i Stortinget om europapolitikken. Det kunne man gjort. Det ville ikke kostet noen ting, hvis det var budsjettet man var bekymret for.

Det var den nye regjeringen som la fram en stortingsmelding om aktiv europapolitikk, som bl.a. har ført til at vi nå har disse halvårslige debattene, som har ført til at Stortinget har en medarbeider i Brussel, og at det er en mye større aktivitet. Det var denne regjeringen som sørget for at vi fikk Europautredningen, som altså Høyre og alle andre nå bruker som en viktig oppslagsbok.

Presidenten: Representanten Nikolai Astrup har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Nikolai Astrup (H) [12:54:57]: Det kan være verdt å minne den forrige taleren om at det var Høyre som foreslo at det skulle være halvårslige redegjørelser i Stortinget, og det var hyggelig at regjeringen til slutt sluttet seg til det, etter at det hadde vært intens motstand fra bl.a. Utenriksdepartementet på den fronten.

Konkrete områder som vi er opptatt av: Vel, la meg nevne to områder som jeg jobber mye med – energi- og miljøpolitikk. Jeg kjenner ikke til ett eneste substansielt stykke miljøpolitikk som ikke har sin opprinnelse eller sitt opphav i Brussel. Da må Norge være til stede og påvirke de rammebetingelsene som påvirker oss, og vi må være offensive, ambisiøse og bidra til å trekke i riktig retning.

Det samme gjelder energi. Norge er en energipolitisk stormakt i Europa. Det foregår veldig mye spennende – nærmest paradigmeskifter – innenfor energitenkning i Europa for tiden. Norge må ikke bare være med som lyttepost – vi må være aktivt deltagende og bidra til å utforme rammebetingelsene våre.

Når det gjelder arbeidsliv, vedtas arbeidslivspolitikken innenfor rammene av EØS i dette huset, og vi har et sterkt engasjement mot sosial dumping, og det kommer vi til fortsatt å ha.

Presidenten: Representanten Snorre Serigstad Valen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Snorre Serigstad Valen (SV) [12:56:14]: Astrup mente at postdirektivet var et utilstrekkelig eksempel på denne regjeringens engasjement i Europa. Da kan et annet eksempel være mer relevant for de utfordringen representanten Gustavsen nettopp kom med. Regjeringen sa at Monti II-forordningen – som fastslo at kampskritt skal stå i forhold til mål og være i samsvar med EU-regler, som det heter – ikke var noe vi skulle bøye oss for i Norge. Det kunne vært interessant å høre om Høyre ville stått på siden til europeisk og norsk fagbevegelse i det spørsmålet, eller på siden til sine søsterpartier, som de har snakket mye om i denne debatten, som ønsker å innføre denne forordningen. Det hadde vært en god test på Høyres kamp mot sosial dumping.

Utfordringen fra Gustavsen fikk vi imidlertid ikke svar på, og det tror jeg ikke er tilfeldig. Ei heller fikk jeg svar på om en ny borgerlig regjering der Høyre inngår, vil søke EU-medlemskap eller ikke. Det er ikke bare et spørsmål som er interessant i denne salen. Det tror jeg det overveldende flertallet av den norske befolkningen som er imot EU-medlemskap, snart vil ha et svar på.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [12:57:20]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om EØS-midlene Solidaritet og samarbeid i Europa (Innst. 34 S (2012–2013), jf. Meld. St. 20 (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innleggene.

Presidenten vil videre foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletiden, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Svein Roald Hansen (A) [12:58:12] (ordfører for saken): Helt siden EØS-avtalen trådte i kraft, har Norge og de andre EFTA-landene bidratt til sosial og økonomisk

utjevning i Europa, gjennom ulike finansieringsordninger. Gjennom disse årene har vi bidratt med mer enn 3,2 mrd. euro eller om lag 25 mrd. kr.

Siden utvidelsen i 2004 har vi hatt en todelt ordning – en EFTA-ordning og en egen norsk ordning. Dette noe spesielle arrangementet kom i stand fordi det var forventninger om en betydelig økning i bidragene fra EUs side, siden det kom til ti nye land som virkelig hadde behov for en håndrekning etter 50 år bak jernteppet, som hadde delt Europa i to, ikke bare politisk og demokratisk, men også økonomisk og sosialt.

Våre to EFTA-partnere, Island og Liechtenstein, fant det for krevende å stille opp på en slik økning.

Disse midlene er ikke en kontingent. Det er vårt bidrag til en økonomisk og sosial utvikling i Europa – på samme måte som EU-landene bidrar seg imellom. Utjevning av forskjeller er en viktig del av prosjektet det indre marked.

Komiteen understreker dette i sin innstilling, fordi disse bidragene gjerne betegnes som en kontingent i den offentlige debatten. Men ingen land betaler noen kontingent for å være en del av det indre marked. Der bidrar alle de 30 landene med sine markeder, hvor den økonomiske aktiviteten skjer innenfor et felles regelverk, og hvor både bedrifter og personer er beskyttet av dette regelverket.

Erfaringene fra de tidligere periodene med EØS-midler er gode. De har bidratt til bedre økonomi i mottakerlandene, innenfor de områder som er avtalt. Komiteen er tilfreds med at bidragene i perioden vi nå er inne i, også har som siktemål å styrke forbindelsen mellom bidragsland og mottakerland. Det er bra og må føre til at det blir synliggjort i mottakerlandet, hvor midlene kommer fra.

Når man reiser rundt i mange av EUs medlemsland som har fått bidrag fra fellesskapet, er dette synliggjort gjennom EUs logo. På samme måte må vi plassere små, norske flagg, om ikke fysisk, så mentalt, i disse landene gjennom våre bidrag.

Europautredningen foreslo at vi burde bli enige med EU om et fast beløp, f.eks. en andel av BNP, for å unngå disse fireårige forhandlingene. Komiteen avviser dette. Dette er et bidrag som er frivillig, og som en gang, når de store økonomiske og sosiale forskjellene i det indre marked er borte, skal være overflødig. Binges dette opp til en fast størrelse, blir det mer krevende å avvikle ordningen en gang der framme. Men komiteen gjentar hva den sa da Stortinget godkjente regjeringens avtale for fire år siden: EU kan ikke forvente at disse bidragene skal gjøre kraftige hopp hvert fjerde år. Størrelsen kan ikke bare vurderes i lys av hva det måtte være behov for der ute. Det må også vurderes i lys av at det er et frivillig bidrag, og at EFTA-landene bidrar til et effektivt og vekstfremmende indre marked rett og slett ved at vi er en del av dette markedet.

De økonomiske bidragene dekker flere viktige sektorer, og de er koplet opp mot EUs egne programmer for å skape ny økonomisk vekst. Jeg går ikke inn i de ulike programområdene eller landene, men vil bare peke på ett område som komiteen framhever i sin innstilling, nemlig at 10 pst. av de relevante programmene i Romania og Bulgaria skal bedre situasjonen for romfolket. Det understøtter EU-kommisjonens integreringsstrategi for romfolket, som

peker ut fire viktige områder: tilgang til utdanning, tilgang til jobb, tilgang til helse og tilgang til bolig.

Det er i hovedsak en enstemmig komité som står bak innstillingen. Fremskrittspartiet har en tilleggsmerknad som jeg går ut fra at partiet selv begrunner. Den går på behovet for god kontroll med midlene. Det er vi alle enige om, men det er ikke noe som tyder på at så ikke er tilfelle. Samtidig peker partiet på behovet for at minst mulig av slike midler skal brukes på administrative kostnader og mest mulig på tiltak. Det er neppe uenighet om dette heller, men det ligger i Fremskrittspartiets merknader en underliggende kritikk, som vi ikke finner grunnlag for, når det gjelder hvordan EØS-midlene forvaltes og brukes, og som er årsak til at partiet står alene om disse merknadene.

Karin S. Woldseth (FrP) [13:02:49]: Representanten Svein Roald Hansen redegjorde for så vidt for merknadene våre. Grunnen til at vi ønsker å ha dette med kontroll med, skal jeg forklare litt nærmere.

Fremskrittspartiet er av den oppfatning at EØS-avtalen er god, og at den bør videreføres. Likevel er det nødvendig å holde et øye med utviklingen og dessuten diskutere om enkelte sider av avtalen kanskje bør moderniseres noe. Men jeg vil ha sagt nok en gang, sånn at det ikke er grunnlag for noen misforståelser: EØS-avtalen er et viktig redskap for Norge og ikke minst for de fire friheters flyt. Det er likevel sider ved bruken av EØS-midlene som vi kanskje i en tid med nedgangskonjunktur og økonomisk krise i Europa bør følge spesielt godt med på.

Utenriksministeren sa i sin redegjørelse på tirsdag at korrupsjon og svake styresett lenge har vært en utfordring mange steder i Europa. Jeg vil legge til at også organisert kriminalitet er en del av de utfordringene kanskje de svakeste landene står overfor. Disse problemene avtar neppe når stadig flere ikke har noen fast inntekt, står i fare for å miste hjemmene sine og kanskje med nød og neppe greier å sette mat på bordet hver dag.

Da blir det viktig, som komiteen også sier i sine merknader, at EØS-midlene rettes inn mot områder hvor Norge har spesiell kompetanse, og som bygger opp under EUs egne programmer. Viktigst av alt blir å følge midlene, slik at vi kan være sikre på at de kommer til rett adressat. Så kontrollvirksomheten med EØS-midlene bør stå sentralt også i de kommende årene. Jeg hadde nok vært mer bekvem med om Norge selv sto for oppfølgingen av EØS-midlene, det er store beløp det dreier seg om.

I merknadene fra komiteen står det også at vi er fornøyd med at det er oppnådd enighet med flere mottakerland om programmer for å forbedre romfolkets situasjon. Ja – og det er flott. Romfolket er den største minoriteten i Europa med sine ca. 15 millioner, ingen vet nøyaktig hvor mange det dreier seg om. Men jeg har fra sikre kilder i Romania – og utenriksministeren kan etter møtet i Stortinget gjerne få en henvisning til mine sikre kilder – at prosjekter som skulle endt hos rombefolkningen, øremerkede midler, havner på feil hender. Det er klart det opprører en minoritet som er så kuet som dette, når organisasjoner som gir seg ut for å tale på vegne av romfolket, kjører rundt i flotte biler og leier flotte hus til kontorlokaler, mens ingenting skjer

ute i landsbyene hvor romfolket lever og bor. Hadde vi hatt bedre kontroll med EØS-midlene, ville vi også hatt muligheten til å forsikre oss om at pengene kom dit de skulle, noe som hadde fått konsekvenser ved at romfolket hadde fått økt sin levestandard og livskvalitet og ikke minst troen på framtiden, på EU og på EØS-midlene.

Fremskrittspartiet er av den oppfatning at god kontroll og tett oppfølging av bruken av EØS-midlene kan bidra til muligheten for frihet, handlekraft og trygghet også i de fattigste landene i Europa.

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:06:53]: Som vi nettopp diskuterte i forrige sak, vil regjeringen at Norge skal være en aktiv deltaker i europeisk samarbeid og i den europeiske integrasjonen, og at vi skal gi uttrykk for et konkret og tydelig solidarisk engasjement overfor felles europeiske utfordringer. Norges bidrag gjennom EØS-midlene er et uttrykk for nettopp dette engasjementet. Det bygger på visjonen om et økonomisk og sosialt stabilt Europa, hvor sosiale og økonomiske ulikheter bygges ned. Det er derfor gledelig å registrere at hele komiteen stiller seg bak dette synet og støtter opp om regjeringens aktive europapolitikk, som EØS-midlene er en del av. Jeg vil takke komiteen for en god og interessant innstilling med tydelig vektlegging av prioriterte områder.

Som komiteen helt riktig påpeker, er ikke EØS-midlene en del av EØS-avtalen. Vi er ikke juridisk forpliktet til å yte bidrag, og det er viktig å understreke at dette ikke er en betaling for adgang til det indre markedet. Derfor er det heller ikke regjeringens politikk å gjøre ordningene permanente. Men vi kan alle se at de utfordringene Europa står overfor i dag, krever svar.

Flere av mottakerlandene preges hardt av virkningene av finanskrisen. Konsekvenser for mennesker og samfunn er voksende arbeidsledighet, redusert velferd, sosial uro og krevende omstillinger. Dette var også et hovedtema i EU/EØS-redegjørelsen. Vi mener at det vi gjør gjennom EØS-midlene, er å bidra til stabilitet og å støtte demokratiske utviklingsprosesser i mottakerlandene. Det er godt at det er tverrpolitisk enighet om å støtte opp om det.

Så har jeg lyst til å si litt til Karin S. Woldseth og Fremskrittspartiets representanter i komiteen. De tar opp viktige spørsmål knyttet til korrupsjon og kostnadene ved administrasjonen av EØS-midlene. Korrupsjon er en utfordring i mange land i Europa. Korrupsjon er en utfordring som potensielt kan true en effektiv gjennomføring av programmer og prosjekter støttet av EØS-midlene. Vi legger derfor stor vekt på risikokartlegging, avbøtende tiltak og nøye overvåking og kontroll av gjennomføringen av prosjekter.

For å styrke dette arbeidet har vi inngått et partnerskap med antikorrupsjonsnettverket Transparency International. Dette er en viktig avtale som bl.a. inkluderer vurderinger av integritet og korrupsjonsrisiko i mottakerlandene. Evalueringer av innsatsen og en oversikt over saker med økonomiske uregelmessigheter oppdateres jevnlig på ordningens hjemmeside. Det har vært utført utstrakt kontroll, og forrige fase av EØS-midlene har avdekket svært få korrupsjonssaker.

Så til spørsmålet om kostnadene ved å administrere

EØS-midlene. Jeg er enig med representantene fra Fremskrittspartiet i at andelen av støtten som går til administrasjon, må være så lav som mulig, slik at mest mulig brukes på prosjekter og andre tiltak. Men så er det jo nettopp, bl.a. fordi vi ønsker å motvirke korrupsjon, nødvendig å ha en viss kapasitet til nødvendige kontrolltiltak og oppfølging i landene for å sikre at målsettingene med ordningene nås. For å si det på en annen måte: Litt byråkrati er nødvendig om man skal oppnå et annet mål, som er korrupsjonsbekjempelse. Gjennom et sekretariat i Brussel har vi, sammen med de to andre giverlandene Island og Liechtenstein, et effektivt apparat for en forsvarlig forvaltning av midlene. Dette sekretariatet har begrenset administrasjonskostnadene, både på giversiden og på mottakersiden, og disse synes å ligge på et forsvarlig nivå. I tillegg til rene administrasjonskostnader påløper kostnader for deltakelsen på norske samarbeidsområder. Alt i alt har vi god oversikt over hvordan kostnadene ved EØS-midlene er fordelt. Jeg ser ikke umiddelbart noe behov for å gjennomføre en studie av dette, men jeg understreker igjen at regjeringen er veldig opptatt av å holde utgiftene til administrasjon på et rimelig og forsvarlig nivå.

Regjeringens mål er at EØS-midlene skal vise at Norge er en stabil og pålitelig partner, at vi bidrar til felles europeiske mål innen klima og miljø, forskning og innovasjon, kompetansebygging og styrking av fundamentale europeiske verdier, som demokrati, rettsstat og toleranse. Norge er, gjennom EØS-midlene, faktisk en av de viktigste bidragsyterne til sivilsamfunnene i de sentraleuropeiske land. I et Europa hvor vi igjen må være forberedt på å kjempe for demokratiske standarder som vi kanskje tidligere har tatt for gitt, utgjør vi en forskjell på viktige samfunnsområder. Gjennom å stille opp for mindre velstående EU-land viser vi solidaritet, og vi viser at Norge er en aktiv og engasjert partner i Europa.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [13:11:35]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om endringer i statsborgerloven (Innst. 42 L (2012–2013), jf. Prop. 132 L (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 5 minutter til hvert parti og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke gis anledning til replikker etter det enkelte innlegg.

Presidenten vil også foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Lise Christoffersen (A) [13:12:30] (ordfører for saken): Torsdag for en uke siden sto statsråd Rigmor Aaserud på denne talestolen og redegjorde for regjeringens planer for en mer effektiv forvaltning. Et av hennes hoved-

poenger var at det viktigste vi kan gjøre for å få en mer effektiv forvaltning, er å digitalisere den. Hun begrunnet dette på følgende måte:

«Det vil redusere de ressursene som brukes på administrasjon, samtidig som det gjør forvaltningen mer brukerorientert og brukervennlig.»

Hun nevnte i den forbindelse oppfølgingen av digitaliseringsprogrammet, der det nå settes trykk på videre digitalisering i hele offentlig sektor. Hun viste til Lånekassen, Skattedirektoratet og Utlendingsdirektoratet som gode eksempler på etater, som ved hjelp av digitaliseringsprosjekter har klart å redusere sine kostnader til forvaltning.

Den saken vi behandler nå, er et konkret eksempel på dette. Stortinget kommer i dag til å vedta endringer i statsborgerloven § 29, slik at statsborgermyndighetene kan innhente opplysninger fra andre offentlige organer, uten hinder av taushetsplikt. Det skjer gjennom å utnytte mulighetene som ligger i det noen av oss fortsatt går rundt og kaller ny teknologi.

Statsborgerloven inneholder i dag en bestemmelse om at den saken gjelder, kan pålegges å gi opplysninger som kan ha betydning for vedtaket, og framskaffe nødvendig dokumentasjon. Den blir stående, men med litt andre praktiske konsekvenser enn før. Hittil har denne bestemmelsen for mange brukere medført en omstendelig prosess, der de samme opplysningene må innleveres flere ganger til ulike etater, eller der de selv må innhente informasjon fra et offentlig organ for å gi den videre til et annet. Med de nye bestemmelsene som foreslås her, kan folk som søker norsk statsborgerskap, slippe dette i fremtiden.

For å bli norsk borger kreves det at søkeren fyller vilkårene for permanent opphold etter utlendingsloven. I den forbindelse trengs opplysninger om inntekt og formue. Det samme gjelder hvis det er aktuelt å tilbakekalle et norsk statsborgerskap. Videre trengs opplysninger om arbeidsforhold, trygd og sosialstønning, utdanningsstøtte og politietterforskning. Det må også dokumenteres om søkeren har gjennomført eventuelt pliktig norskopplæring, og sist, men ikke minst: Vilkårene må være oppfylt på vedtakstidspunktet. Det stiller ytterligere krav til oppdatert og fullstendig informasjon. En enstemmig komité innstiller derfor på at opplysninger som er nødvendige for å behandle saker etter statsborgerloven, gjennom pålegg kan innhentes direkte fra politi, ligningsmyndigheter, arbeids- og velferdsforvaltningen, Lånekassen og fra kommunene.

Hvem som kan innhente slike opplysninger, skal det gis nærmere regler om i forskrift. Det samme gjelder i hvilke sakstyper opplysningene kan innhentes, hvem det kan innhentes opplysninger om, og hvilke opplysninger som kan innhentes. Det gir et fleksibelt system dersom det i fremtiden skulle bli bruk for å innhente andre, eller flere, opplysninger i statsborgersakene. Da slipper vi å gå igjennom hele prosessen med lovendringer.

I proposisjonen vises det til at de nye bestemmelsene har sin bakgrunn i det såkalte EFFEKT-programmet, som er utlendingsmyndighetenes og statsborgermyndighetenes utviklingsprogram innen IKT. Programmet har pågått siden 2007 og begynner nå å gi gode resultater i form av en mer effektiv forvaltning som behandler sakene ras-

kere og yter en bedre brukerservice. Gjennom dagens lovendring sørger vi for å ta ut ytterligere gevinster av denne betydelige satsingen. Forvaltningen vil spare ressurser, de opplysningene som innhentes, blir mer nøyaktige. Det gir bedre beslutninger, saksgangen blir raskere og kontrollen bedre. Brukerne sparer tid og får en bedre service.

Komiteen har i sitt arbeid ikke vurdert det som nødvendig å avholde egen høring i saken. 28 instanser har allerede uttalt seg, de fleste positive. Noen har reist spørsmål om personvernet er godt nok ivaretatt. Det er et viktig og relevant spørsmål. En enstemmig komité støtter imidlertid regjeringens syn på at personvernet ivaretas på en tilfredsstillende måte – og anbefaler lovendringene.

Helt til slutt vil jeg også minne om at et enstemmig storting 11. juni i år ga utlendingsmyndighetene adgang til automatisk innhenting av opplysninger, gjennom tilsvarende endringer i utlendingsloven som dem vi nå anbefaler i statsborgerloven.

Heidi Greni (Sp) [13:17:23]: De foreslåtte endringene i statsborgerloven gir statsborgermyndighetene adgang til å innhente opplysninger fra andre offentlige organer, uten hinder av taushetsplikt. Dersom det anses nødvendig for opplysning av saken, kan de pålegge politi, ligningsmyndigheter, Nav, Lånkassen eller kommunene å utlevere opplysninger som kan være av betydning for saken.

Når et offentlig organ har opplysninger om noens personlige forhold, er utgangspunktet at de opplysningene er taushetsbelagte, med mindre noe annet er fastsatt i lov. Jeg må innrømme at da jeg kom hit, var jeg forbauset over at offentlige etater i dag ikke har mulighet til å utveksle slik informasjon, og jeg støtter selvsagt lovforslaget.

Den samme problemstillingen ble nylig omtalt i media når det gjelder personer som det er vanskelig å spore opp når de skal inn til soning, der Nav ikke har mulighet til å oppgi f.eks. adresse. Det er en problemstilling jeg også mener vi bør se på.

Høringsforslaget har fått bred støtte blant høringsinstansene. Det er synliggjort at viktige hensyn, som taushetsplikt og personvern, blir ivaretatt. Statsborgermyndighetene har ikke anledning til å innhente flere opplysninger enn det som er nødvendig i den enkelte sak.

Målet med endringen er todelt. Den som oppfyller kravene til statsborgerskap, vil få saken sin raskere behandlet. Det er bra for den som vil bli norsk statsborger. Det vil i tillegg medføre mindre byråkrati.

Forenkling og redusert byråkrati er noen av Senterpartiets fanesaker. I tillegg er det ressursbesparende for både søker og forvaltning at relevant informasjon kan innhentes automatisk. Ressursbruken reduseres for både søker og saksbehandlere, ved at brukeren kommer med sine opplysninger én gang, i stedet for å fylle ut flere forskjellige skjemaer med de samme opplysningene gang på gang i ulike offentlige organer. Elektronisk informasjonsinnhenting direkte fra flere organer vil redusere saksbehandlingstiden betydelig, slik at statsborgermyndighetene blir i stand til å innhente strukturerte data, direkte i saksbehandlingssystemet.

Samtidig vil vi få større sikkerhet for at forvaltningen

legger korrekte opplysninger til grunn. Det reduserer risikoen for at statsborgerskapet vil måtte tilbakekalles på et senere tidspunkt.

Fra Nav kan opplysninger om arbeidsforhold, trygd og sosialstønad være relevant. Vilkåret om ikke å være ilagt straff eller være under etterforskning gjør at det er relevant med opplysninger fra politiet. Mange søkere har rett og plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnsfag. Bekreftelse på slik deltakelse vil være viktig informasjon som kommunene sitter med. Inntektsopplysninger fra ligningsmyndighetene vil selvfølgelig kunne bekrefte om inntektskravet er oppfylt. Endringene i statsborgerloven gir større sikkerhet for at vedtak er fattet på rett grunnlag.

Forslaget har fått bred støtte blant høringsinstansene. Viktige hensyn som personvern, taushetsplikt og at det ikke skal innhentes flere opplysninger enn det som er nødvendig, er ivaretatt. Derfor støtter Senterpartiet lovendringene.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Presidenten vil be den statsråden som nå sitter i salen, om å bli sittende inntil finansministeren kommer. Finansministeren er ikke i salen.

Sak nr. 5 [13:21:03]

Innstilling fra finanskomiteen om overenskomst mellom Norge og Guatemala om opplysninger i skattesaker (Innst. 36 S (2012–2013), jf. Prop. 131 S (2011–2012))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 6 [13:21:16]

Innstilling fra finanskomiteen om skatteavtale mellom Norge og Malta (Innst. 35 S (2012–2013), jf. Prop. 137 S (2011–2012))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 7 [13:21:56]

Innstilling fra finanskomiteen om protokoll til endring av skatteavtalen mellom Norge og Polen (Innst. 33 S (2012–2013), jf. Prop. 145 S (2011–2012))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 8 [13:22:12]

Innstilling fra finanskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Kenneth Svendsen, Christian Tybring-Gjedde og Jørund Rytman om et nytt ankerfeste for den økonomiske politikken (Innst. 37 S (2012–2013), jf. Dokument 8:105 S (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil presidenten foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Torgeir Micaelsen (A) [13:23:32] (komiteens leder og ordfører for saken): Det er et spennende forslag vi skal debattere. Det er ikke hver dag vi i Stortinget debatterer hele grunnmuren eller fundamentet for den økonomiske politikken, og heller ikke så veldig ofte vi opplever at det i disse sakene er en sånn fundamental uenighet både på tvers av blokkene og internt i de blokkene som nå sier de skal styre Norge.

Representantforslaget går i hovedsak ut på at man skal etablere et nytt ankerfeste, en ny regel for hvordan man skal forvalte oljeformuen. Det skal, etter det jeg forstår i hvert fall, gjøres på to måter. Det ene er at man skal sette tak på offentlig forbruk, altså det som skal være over statsbudsjettet. På den annen side skal det innføres en annen ramme for såkalt samfunnsøkonomisk lønnsomme investeringer, som skal tas på utsiden av statsbudsjettet.

Jeg er opptatt av mange ting. Jeg debatterer dette, og skal gjerne gjøre det til krampa tar meg også her i dag. Men jeg vil bare opplyse om ett forhold først: Det er at de som i dag og de siste ti årene har forsvart dagens handlingsregel for bruk og innfasing av oljepenger, dvs. den nåværende regjeringen, den tidligere regjeringen Stoltenberg, Per-Kristian Foss da han var finansminister – ja, du kan gå ganske langt tilbake, helt tilbake til regelen ble etablert – de partiene, i dag og i årene som har gått, har ikke bevisansvaret, bevisbyrden, for om det er en god idé å endre regelen nå, for resultatene taler for seg. Det har vært ulike konjunkturer, det har vært ulike resultater fra ulike regjeringer, men det er ingen tvil om at de fleste fagøkonomiske miljøer både i Norge og i utlandet vil slå fast at regelen om bruken av oljepenger, handlingsregelen, har tjent Norge godt. Arbeidsledigheten er lav, selv etter et veldig alvorlig økonomisk tilbakeslag i 2008–2009, sysselsettingen er høy, veksten i økonomien er bra, det er orden i saksakene når det gjelder statsfinansene. Derfor er det de som nå sier at de både vil kaste dagens regjering og erstatte denne regelen med noe nytt, som bør ha svært gode, velfunderte forslag og begrunnelser for hvorfor man ønsker å kaste en såpass velfungerende regel på båten. Der synes ikke jeg – verken i forslaget eller i løpet av komiteens arbeid med saken eller i den offentlige debatten – at Fremskrittspartiet, som den eneste forslagsstiller, og som den eneste som stiller seg bak dette forslaget, har kommet med gode nok forklaringer.

Noen har spurt meg, er det sånn at dette er noe nytt fra Fremskrittspartiet, altså en ny linje? Nei, det vil jeg ikke si det er. Da handlingsregelen ble etablert, det er over ti år siden, var Fremskrittspartiet imot den. I løpet av det tids-

rommet vi har bak oss, har de ved flere korsveier bl.a. argumentert mot den – de hadde i sin tid en egen idé og et eget forslag om et utenlandsbudsjett, at mange investeringer skulle løftes ut av statsbudsjettet og inn på et utenlandsbudsjett. Så var de ikke for utenlandsbudsjett lenger, og da finanskrisen rammet Norge, var det flere, og også i det alternative forslaget, som etablerte en idé om at man burde bruke mindre oljepenger enn regjeringen. Nå er man tilbake på det sporet at man på en eller annen måte skal komme rundt dagens handlingsregel og åpne for å bruke mer oljepenger enn i dag. Jeg kan ikke forstå forslaget på noen annen måte. Hva skulle ellers være hensikten med dette? Det vil jeg sterkt advare mot, og jeg er helt sikker på at Jan Tore Sanner og andre talere fra Høyre vil si det samme som meg, at når det gjelder substansen i forslaget, mener han det ikke holder. For eksempel kan man ikke sammenligne investeringer i Nordsjøen – eller andre steder på norsk sokkel med superprofitt, med store bedriftsøkonomiske tilbakeføringer i form av utbytte, skatter osv. – og det å bygge veier. Jeg er veldig for veier, men veier i seg selv gir ikke egne inntekter. Veier i seg selv er de fleste steder i landet vårt, fordi vi er ganske få innbyggere, og fordi vi bor langstrakt, en utgift. Veier er noe jeg er veldig for, men du er nødt til å diskutere det innenfor rammen av hva en liten, åpen økonomi tåler.

Både av rent politiske årsaker – fordi det er bred tilslutning i stortingsalen, til å avvise forslaget – og også fordi de faglige, saklige argumentene altså ikke er til stede, er jeg glad for at Fremskrittspartiet står helt alene om dette forslaget her i salen i dag.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:28:50]: Her var det mye rart. Men det det ikke var, var ett eneste argument mot det som står i dette dokumentet. Det var en historikk over Arbeiderpartiets fremstilling av Fremskrittspartiets alternative finanspolitikk og en karikering av et annet partis politiske ståsted, men det var ikke ett argument om hvorfor man ikke skulle skille mellom forbruk og investeringer, bortsett fra at representanten Micaelsen nevnte noen veier oppe i nord som han syntes det var veldig viktig å bygge.

Når vi sier at vi ønsker å skille mellom forbruk og lønnsomme investeringer, er det fordi vi ikke ønsker å få et samfunn som lever på trygd. I dagens samfunn har det offentlige forbruket av oljepenger blitt helt ekstremt høyt, og stadig flere mennesker lever på offentlige overføringer. Fremskrittspartiet ønsker å investere for fremtiden, vi ønsker å skape arbeidsplasser. Da nytter det ikke å ha et kunstig skille, med en 4 pst.-regel på avkastningen av pensjonsfondet, som for øvrig begynte med å være på 4,75 pst. – som statsminister Stoltenberg innrømmet. Ja, den var estimert til 4,75 pst., men så tok man en sikkerhetsmargin og satte den ned til 4 pst. I dag sier sentralbanksjefen at den burde være på 3 pst. Da er det ansvarlig økonomisk politikk, uavhengig av hvordan man bruker pengene. Pengene kan brukes til hva som helst innenfor statsbudsjettets rammer, og det er like ansvarlig enten det er 3 pst., 4 pst. eller 4,75 pst. – like ansvarlig er det hver eneste gang. Det er ikke troverdig.

Det er ikke slik at Arbeiderpartiet i 2001 la grunnmuren for Norges økonomisk ansvarlige politikk da man prøvde å fase inn penger fra oljefondet. Grunnmuren går langt tilbake. Representanten Torgeir Micaelsen burde vite at grunnmuren ble ikke lagt i 2001, men mye lenger tilbake, da vi ikke hadde noen oljeinntekter å bruke i det hele tatt – og vi klarte å balansere budsjettene også uten oljepenger. Vi hadde ikke hatt sjanse til å balansere budsjettet i dag uten oljepenger. Vi hadde sånn sett vært i en ganske lik situasjon som den man er i i Sør-Europa, hvor de ikke har noen oljepenger å bruke, men har en kjempestor gjeld, for vi bruker pengene på forbruk istedenfor å investere for fremtiden – bygge nye veier og gjøre det som er fornuftig, og skape arbeidsplasser. Det er hipp som happ for representanten Micaelsen hvordan oljepengene blir brukt. Det er trist.

Det er ikke sånn at man har funnet oppskriften på den evige himmel – eller hva jeg skal kalle det – når man har funnet akkurat denne 4 pst.-regelen. Det finnes alternativer. Istedenfor å karikere alternativene, burde man argumentere mot dem. Jeg synes faktisk at finanskomiteens leder bør holde seg for god til å karikere andre partiers finanspolitikk, ikke minst når man har over 20 pst. av befolkningen mellom 18 og 65 år på trygd. Da burde man være litt varsom med å karikere andre partier.

Det er faktisk slik at når man bygger veier rundt omkring i Norge i dag, innfører man bompenger og oppretter bompengeselskaper. Disse bompengeselskapene må jo låne penger for å bygge disse veiene. Og hvordan finansierer man så disse veiene? Jo, de må hente pengene og kapitalen i utlandet gjennom obligasjoner. Og hva betaler man for de obligasjonene? Jo, en snittrente på 3 pst. Når Statens pensjonsfond plasserer sine penger i obligasjoner i utlandet – i akkurat de samme landene – får man i snitt 1,8 pst. tilbakebetalt. Er det en fornuftig og ansvarlig økonomisk politikk? Er det så utrolig vanskelig å tenke seg at vi ikke trenger å gå via Tyskland for å bygge veier i Norge, når vi har pengene her? Er vi helt nødt til å kjøpe obligasjoner i Tyskland istedenfor å bygge veiene direkte – uten å gå via bompenger og via Tyskland? Vi er faktisk ikke det. I den situasjonen vi er, burde vi satse på økonomisk lønnsomme investeringer.

Det er ikke slik at de pengene som er såkalt innenfor statsbudsjettets rammer, er innenfor statsbudsjettets rammer – neida. Når Statkraft trengte penger, kunne man selvfølgelig bare overført disse via statsbudsjettet. Men det ville man jo ikke, for da måtte man kutte andre steder. Hver gang man har mange milliarder kroner utenfor statsbudsjettet, argumenterer man med at det gir ikke noe press i norsk økonomi. Da er det helt i orden å bruke mange penger utenfor statsbudsjettet, for det gir ikke noe press i norsk økonomi. Det er ingen troverdighet over den form for budsjettering. Jeg ber statsråden klargjøre hvorfor det ikke finnes noen alternativ måte å se på norsk finanspolitikk på enn akkurat den måten som regjeringen fant på ved en tilfeldighet – innrømmet av statsminister Stoltenberg – og som skulle ha vært 4,75 pst., som ble 4 pst., og som nå kanskje blir 3 pst. Hvorfor er det den eneste muligheten?

Presidenten: Presidenten antar at representanten Tybring-Gjedde skulle ta opp et forslag.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:34:18]: Ja.

Presidenten: Da har representanten Christian Tybring-Gjedde tatt opp Fremskrittspartiets forslag.

Jan Tore Sanner (H) [13:34:28]: La meg starte med å si at vi har grunn til å være stolte i Norge – ikke minst det politiske Norge – av hvordan vi har forvaltet oljeformuen. Oljeformuen er en formue som skal forvaltes til glede og nytte både for dagens og for kommende generasjoner. Det finnes vel få – om noen – eksempler på land som har kommet raskt til stor rikdom, som ikke har satt rikdommen over styr, og som også har undergravet resten av økonomien. Så så langt mener jeg at vi har grunn til å være stolte av måten vi forvalter oljeformuen på.

Den debatten som trekkes opp i dette dokumentforslaget, er ikke ny. Det har lenge vært en diskusjon om investering kontra forbruk og hvor mye som skal brukes på de ulike formål. Det er også en gammel diskusjon om det er fornuftig å ha en handlingsregel eller ikke.

Det er ikke bare Fremskrittspartiet som har satt spørsmålsteget ved handlingsregelen. Det gjorde også Senterpartiet – ti måneder før stortingsvalget i 2005. Marit Arnstad, som nå sitter i regjering, var den gang parlamentarisk leder for Senterpartiet. Da hun la frem Senterpartiets alternative budsjett for 2005, karakteriserte hun handlingsregelen som et dogme uten innhold. Jeg registrerer at Senterpartiet etter det heldigvis har moderert sin betegnelse av handlingsregelen.

Høyre står bak den brede enigheten som har eksistert i to tiår – først med etableringen av oljefondet, senere om-døpt til pensjonsfondet. Vi mener også at handlingsregelen er en fornuftig og fleksibel regel som sikrer en jevn innfasing og avkastning av oljepengene, samtidig som formuen forvaltes til glede for dem som kommer etter oss.

Det blir litt halvveis når man gjør den økonomiske debatten i Norge bare til en diskusjon om krittstreken som er satt for hvor mye penger som skal brukes. Utviklingen i norsk økonomi, vår evne til å bære velferden, avhenger først og fremst av arbeidsinnsatsen og arbeidskraften. Det så man da handlingsregelen ble vedtatt. Da sa regjeringen – den gang Stoltenberg I-regjeringen:

«Det skal derfor ikke stort inntektstap til i resten av økonomien før den økte handlefriheten som petroleumsinntektene gir, er brukt opp.»

Det er litt av kjernen i måten vi bruker oljeinntektene på. Etter 2006, altså etter at den rød-grønne regjeringen overtok, har veksten i produktiviteten i Norge gått ned og er i dag lavere enn det den er hos våre handelspartnere. Hvis bruken av oljeinntekten bidrar til at vi over tid får lavere vekst i produktiviteten enn hva vi ellers ville ha hatt, spises velferdstapet veldig raskt opp – gevinsten av oljeinntektene. Derfor sa man – også i 2001:

«Regjeringen legger derfor vesentlig vekt på at handlingsrommet som økt bruk av oljeinntekter gir, skal brukes på en måte som også vil styrke vekstev-

nen til norsk økonomi. Lavere skatter og avgifter kan gi næringslivet bedre arbeidsvilkår, slik at konkurranseevnen styrkes. Tilsvarende vil tiltak for en bedret infrastruktur, samt tiltak for å bringe fram ny kunnskap gjennom forskning og utvikling, bidra til å styrke vekstevnen.»

Dette uttalte Stoltenberg I-regjeringen. Den gang sluttet et bredt flertall i Stortinget seg til det. I denne behandlingen er det oppsiktsvekkende at det kun er de fire ikke-sosialistiske partiene som slutter seg til disse kloke formuleringene i St.meld. nr. 29 for 2000–2001.

Det kunne vært interessant å høre hvorfor regjeringspartiene ikke lenger stiller seg bak at bruken av oljeinntektene, hvordan vi bruker dem inn i norsk økonomi, faktisk er helt avgjørende for vekstevnen og hvordan vi kan bære velferden vår i årene som kommer.

La meg bare helt til slutt si at Høyre slutter seg ikke til forslaget fra Fremskrittspartiet, men vi er glade for at også Fremskrittspartiet erkjenner behovet for et ankerfeste i økonomien. Vi er glade for at de fire ikke-sosialistiske partiene stiller seg bak at bruken av oljeinntekten er helt avgjørende for vår evne til å bære velferden i årene som kommer.

Geir-Ketil Hansen (SV) [13:39:38]: Vi diskuterer et forslag fra Fremskrittspartiet om et nytt ankerfeste for den økonomiske politikken, hvor handlingsregelen for bruk av oljeinntekter skal erstattes med en ny modell, og hvor mer penger skal gå til investeringer og mindre penger skal gå til drift, som det heter.

Økte bevilgninger til investeringer skal i hovedsak knyttes til samfunnsøkonomisk lønnsomme investeringer. Det betyr at mindre penger skal gå til samfunnsøkonomisk – såkalt – ulønnsomme investeringer.

Det er mye en kunne ha sagt om dette forslaget. Det er et forslag om et nytt ankerfeste – i realiteten et nytt ankerfeste for mer bruk av penger i statsbudsjettet – og samtidig en tydelig føring på at mer penger skal gå til det som defineres som økonomisk lønnsomt.

Hva er så samfunnsøkonomisk lønnsomme investeringer? I samferdselssektoren – som vi ofte debatterer i denne salen, og som vi snart skal debattere i forbindelse med Nasjonal transportplan – blir begrepet nytte–kost brukt i tilknytning til samfunnsøkonomiske investeringer. Det er ikke veldig mange investeringer som kommer gjennom det nåløyet på plussiden. Det er de store samfunnsinvesteringene rundt de store byene; Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger. Resten av landet – og det er ikke bare noen få veier der oppe i nord, som Tybring-Gjedde kalte det, det er resten av landet – kommer ikke gjennom dette nåløyet. Så i realiteten vil den føringen som ligger på samferdselssektoren, men også på andre større, tunge investeringsområder, være en markant sentralisering av budsjettet – av pengebruken – i dette landet. Fremskrittspartiet bør komme fram og fortelle hvordan man skal kutte i investeringer i resten av landet, f.eks. innenfor samferdselssektoren.

Hva så med at det skal brukes mindre av oljepengene på drift? Det er også en klar føring i budsjettet: mer på investeringer, mindre på drift. Hva er så drift i statsbudsjet-

tet? Jo, det er driften av sykehus, det er driften av jernbane, det er driften av vei, det er overføringer til kommunesektoren, det er eldreomsorg, det er barne- og videregående skoler, det er barnehager osv. Det er bygging av velferdsstaten vi snakker om. Betydelig mindre penger skal brukes på dette, og det betyr store kutt i budsjettene til disse formålene. Hvor skal Fremskrittspartiet kutte? Når vi samtidig tar med at Fremskrittspartiet foreslår store skatte- og avgiftslettelser i størrelsesorden opp mot 100 mrd. kr over en fireårsperiode, så får Fremskrittspartiet et stort forklaringsproblem, som jeg håper de kan være med å bidra til å oppklare i denne debatten. Hvordan skal dette henge sammen?

Forslaget om et nytt ankerfeste for den økonomiske politikken sånn som det er presentert, er i realiteten et forslag om å redusere pengebruken til drift av skole, til drift av sykehus, til drift av universiteter. Samtidig er det en omlegging av investeringspolitikken, fra å bruke pengene over hele landet til i hovedsak å bruke dem i de sentrale strøk i landet. Det er et forslag om en storstilt sentralisering.

Jeg er glad for at Fremskrittspartiet er alene om dette forslaget så langt, men jeg forventer at de partiene som skal samarbeide med Fremskrittspartiet i denne fireårsperioden, er veldig klar og tydelig på at dette er en politikk de ikke går med på. Det er forventet at det blir gitt en tydelig avklaring – langt tydeligere enn den representanten Sanner kom med i sitt innlegg – i den videre debatt. Og jeg er glad for at regjeringen og regjeringspartiene overhodet ikke vil nærme seg de tankene som er fremmet i dette forslaget.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp) [13:44:01]: Prinsipp for innfasing av oljepengar i økonomien er eit av dei største og mest prinsipielle spørsmåla vi behandlar i norsk politikk. Det er iaugefallande at det er eit så breitt fleirtal på Stortinget som samlar seg om å avvisa Framstegspartiet sitt forslag om å leggja handlingsregelen til side. Det er så viktig at eg vil sitere frå innstillinga:

«Flertallet understreker at handlingsreglen er mer enn en økonomisk krittstrek. Det er en samfunnskontrakt mellom politikere og det norske folk, som vekslende regjeringer har forholdt seg til over tid. (...) Flertallet viser til at vekslende regjeringer siden 2001 har brukt elleve år på å bygge opp handlingsregelens legitimitet og troverdighet. Den troverdigheten må ikke skusles vekk.»

Dette er tydeleg tale. Det må lesast som eit ultimatum frå Framstegspartiet sine samarbeidspartnarar om kven som skal styra skuta i ei eventuell Framstegsparti/Høgre-regjering når kursen for den økonomiske politikken skal trekkjast opp.

Så til kva Framstegspartiet vil setja i staden for handlingsregelen. Her slår dei delvis inn opne dører ved å meina at «samfunnsøkonomiske, lønnsomme investeringer i blant annet infrastruktur» skal prioriterast. Frå Senterpartiet si side er vi fullt ut einige i at den rikdommen vi no er så heldige å disponera, må koma framtida til gode. Det gjer vi både ved å spare oljepengar gjennom Statens pensjonsfond utland og ved å byggja ut ein infrastruktur

som gjev grunnlag for å ta heile Noreg i bruk gjennom verdiskaping og busetjing.

Den raud-grøne regjeringa kan vera stolt av si satsing på infrastruktur, gjennom veg, bane og breiband. Vi leverte i 2009 ein nasjonal transportplan som føreset ein løyvingstekst på 100 mrd. kr, og vi legg neste år fram ein plan som kan summera opp dei siste fire åra som ei overoppfylling av ramma, og som òg har tilsvarende ambisiøse mål for neste fireårsperiode. Den raud-grøne regjeringa kan altså så langt summera opp med at med dei veganlegga som enten er opna for trafikk, er under bygging, eller har oppstart i nær framtid, er det bygd f.eks. 1 000 km med ny riksveg – det svarar til strekninga Stavanger–Oslo–Trondheim. Det er òg slik at når alle igangsette jernbaneprojekt er ferdige, vil det vera 100 km med dobbeltspora jernbane. Og det er slik at i dag går over 90 pst. av persontoga i rute. Eg nemner dette for å understreka at Framstegspartiet ikkje treng vraka handlingsregelen for å delta i ei satsing på infrastruktur.

Så til det neste elementet i Framstegspartiet sitt nye ankerfeste – vi merkar oss Sanner si glede over at Framstegspartiet faktisk har funne eit ankerfeste, men til det andre elementet: Dei vil altså avgrensa oljepengebruken som går til varig, statleg forbruk. I dette forstår eg at Høgre og Venstre stiller på lag, men at Kristeleg Folkeparti reserverer seg. Kva som eigentleg ligg i omgrepet statleg forbruk, blir noko diffust, men det ligg nær å tru at ein ikkje ynskjer å fortelja – som sant er – at redusert statleg forbruk fort kan dreia seg om reduserte ambisjonar for satsing på barn og eldre. Det er nettopp desse gruppene som særleg har nytt godt av auka budsjett i denne regjeringa sin arbeidsperiode.

Hans Olav Syversen (KrF) [13:48:50]: Det ble mye vei og jernbane i siste innlegg – det var kanskje ikke så overraskende fra en tidligere samferdselsminister.

Når det gjelder selve representantforslaget fra Fremskrittspartiet, så er jeg fra et parti som er veldig begeistret for ankerfester – kanskje ofte av en litt annen karakter enn det som er beskrevet i dette representantforslaget. Men jeg merker meg at Fremskrittspartiet peker på nødvendigheten av å ha et ankerfeste for den økonomiske politikken. Det ser vi positivt på. Fra Kristelig Folkepartis side benytter jeg denne anledningen både til å minne om vår tilslutning til og til å si at det fortsatt er nødvendig at vi oppbeærer en langsiktig økonomisk politikk. Vi ser faktisk pensjonsfondet, eller oljefondet om man vil, som en viktig del av dette, og handlingsregelen som en vesentlig faktor for å ha orden i norsk økonomi. Her er det stor enighet i denne sal, stort sett. Samtidig er jeg enig med representanten Sanner i at én ting er omfanget av hva vi faser inn av oljepenger i norsk økonomi, en helt annen ting er hvordan vi bruker disse pengene.

La oss ikke underslå at vi var enige om hva innfasingen av oljepenger skulle gå til, i 2001 – nemlig bedre infrastruktur, tiltak for å bringe fram ny kunnskap gjennom forskning og utvikling og bidra til å styrke vekstevnen og dermed også trygge grunnlaget for de offentlige velferdsordningene. Dette er jo elementer som en kan spørre seg

hvordan skiftende regjeringer har oppfylt. Jeg vil vel si at Bondevik II-regjeringen var ganske god til det. Nå er det nok litt mer diffust hva oljekronene egentlig går til, bortsett fra at de går til ulike gode formål innenfor våre budsjetter.

Hvorfor er det så viktig med både pensjonsfond og handlingsregel? Det beste eksemplet vi vel har i Europa på viktigheten av det, er Nederland og hvordan de forvaltet sine gassressurser på slutten av 1970-tallet. Der innfaset man pengene meget raskt i økonomien, og man fikk, da inntektene falt, en kollaps, delvis, i nederlandsk økonomi som i fagterminologien betegnes som den hollandske syke. Det er det bakteppet vi må ha med oss når det angripes fra ulike hold hvordan vi behandler vårt fond og handlingsregelen. La oss heller ikke unnså – i hvert fall har jeg opplevd det når vi i finanskomiteen er ute på våre reiser og møter våre kolleger og finansinstitusjoner m.m. – at det er en ganske unison ros av Norge og forvaltningen av våre naturressurser, som har en såpass klar ramme som de har. Rammen i seg selv er viktig – om det er 3 eller 4 pst. på handlingsregelen, det kan man diskutere, men det å vite i markedene at man har en slik regel, det er vel i seg selv viktig.

Det heter i et gammelt, godt norsk ordtak at det skal god rygg til å bære gode dager. Jeg tror det er grunnlaget for at det store flertallet her i denne sal har sluttet seg både til opprettelsen av et pensjonsfond og til en derpå følgende handlingsregel.

Borghild Tenden (V) [13:53:10]: Har vi bruk for et nytt ankerfeste i den økonomiske politikken? Mitt og Venstres svar er nei. I stort er handlingsregelen et godt nok ankerfeste for den økonomiske politikken, men det betyr ikke at alt ved dagens praktisering av handlingsregelen er perfekt, eller at måten vi driver budsjettpolitikk på i Stortinget, er optimal.

For det første er jeg og Venstre åpne for å se på løsningsalternativer som innebærer at vi har en klarere todeling av statsbudsjettet i et investeringsbudsjett og et driftsbudsjett. Det vil gi større forutsigbarhet, og det vil også gi norske borgere en større oversikt over hva som faktisk brukes på investeringer, og hva som brukes på drift. Det er unektelig litt rart at det går fint for kommunesektoren å ha fireårige investeringsbudsjetter, mens det i praksis er helt utenkelig for Stortinget.

For det andre er det for Venstre avgjørende viktig at det meste av rommet handlingsregelen i dag gir oss, brukes til langsiktige investeringer i fremtiden – i infrastruktur, kunnskap og innovasjon – og ikke minst bidrar til å utvikle Norge fra en fossilnasjon til en fornybarnasjon. I dag er ikke dette tilfellet. Under denne regjeringen brukes nesten 80 pst. av oljepengene til drift og 20 pst. til investering i fremtiden. Under den forrige regjeringen var det motsatt – 80 pst. ble investert i fremtiden, 20 pst. ble brukt til drift.

Det er én ting jeg undres over, og det er at regjeringen og regjeringspartiene i det siste – og nærmest over natten – har blitt av den oppfatning at handlingsregelen ikke legger føringer på prioriteringer i budsjettet. I innstillingen vi nå behandler, skriver regjeringspartiene at

«handlingsregelen setter krav til oljepengebruken over tid, men legger ikke føringer på prioriteringene i budsjettet».

I frontaledebatten utfordret Venstres leder, Trine Skei Grande, tidligere finansminister og nåværende statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen om bruken av oljepenger i forhold til intensjonen i handlingsregelen. Til min overraskelse svarte statsråden:

«Jeg må nok si at jeg husker handlingsregelen veldig godt og er redd for at det er representanten som husker handlingsregelen feil. Det står ingenting i handlingsregelen om hva pengene skal brukes til.»

Jeg hadde tenkt å sitere fra St.meld. nr. 29 for 2000–2001, Retningslinjer for den økonomiske politikken, altså handlingsregelen. Nå er det flere representanter som har gjort det før meg, både representanten Sanner og representanten Syversen, så det skal jeg selvsagt la være. Men det var altså klare føringer der på hva handlingsregelen skulle brukes til.

Jeg vil gi Fremskrittspartiet rett i enkelte av innvendingene de fremfører når det gjelder dagens praktisering av handlingsregel og budsjettrutiner. Det er ikke alt som er over og under streken i budsjettpolitikken, som er like logisk. Det er helt åpenbart at man har et poeng i at det i realiteten er å omgå handlingsregelen dersom man det ene året tilfører et statseid selskap flere milliarder i kapitaltilførsel under streken, for deretter å ta tilbake mye av det i utbytte over streken det neste året.

Det er noe ulogisk at Avinor – selv om de er selvfinansierende på grunn av taxfree-salget – nærmest uten videre kan bygge flyplasser og infrastruktur for flytrafikk og eventuelt få tilført kapital under streken for å kjøpe eiendom av SAS, mens vi innenfor dagens regelverk ikke kan gjøre det samme når det gjelder utbygging av jernbane. Det er heller ikke noen tvil om at dagens budsjettpraksis og handlingsregel i svært liten grad stimulerer til effektivisering av offentlig sektor. Det er få eller ingen incitamenter for å gjøre langsiktige investeringer som bidrar til effektivisering og innsparing på sikt, mens det er tilsvarende for mange incitamenter til å dele ut litt til alt, prisjusteringer, videreføring av fjorårets bevilgninger, og ikke foreta reelle prioriteringer, slik praksis har vært de siste snart åtte årene.

Statsråd Sigbjørn Johnsen [13:57:43]: Dette er en viktig debatt om en helt grunnleggende del av den økonomiske politikken i Norge.

Det er for så vidt greit å konstatere at i begrunnelsen for representantforslaget roses både nåværende og tidligere regjeringer for en klok og offensiv oljepolitikk. Dette er etter mitt syn vel fortjent. Over tid har flere regjeringer og storting bygd opp et godt system for håndtering av statens oljeinntekter. Pensjonsfondet og handlingsregelen er bærebjelker i dette systemet. Vårt rammeverk blir lagt merke til internasjonalt.

Handlingsregelen setter en ramme for utviklingen i den oljekorrigerte budsjettbalansen over tid. Regelen legger ikke føringer på prioriteringer i budsjettet, herunder skattenivå eller budsjettets størrelse. Dette er prioriteringer som vil variere fra regjering til regjering og fra parti til

parti. Så langt har det imidlertid vært bred enighet om den generasjonsmessige fordelingen når det gjelder bruken av oljeinntektene, som handlingsregelen innebærer.

Forslaget vi behandler i dag, innebærer at det ikke lenger skal settes en samlet ramme for bruk av oljeinntekter over statsbudsjettet. Dersom offentlige utgifter utenom investeringer skal følge BNP samtidig som det gjennomføres et kraftig løft i investeringer i realkapital, vil konsekvensen bli at offentlig sektor legger beslag på en økende del av ressursene i norsk økonomi de nærmeste årene. Dette vil gi høyere innenlandsk kostnadsvekst, med negative konsekvenser for kronkurs, konkurransevne og de deler av næringslivet som møter konkurranse fra utlandet. Det vil også gjøre det vanskeligere å finansiere pensjoner og andre velferdsordninger i framtiden. Ifølge forslaget skal gjennomføringstidspunktet for investeringer tilpasses slik at en unngår presstendenser. Dette er i og for seg et viktig hensyn, isolert sett. Behandlingen av statsbudsjettet og handlingsregelen hjelper oss med nettopp dette siden prosjektene blir sett under ett, innenfor en helhetlig ramme.

Tekniske endringer i budsjettregler gir oss verken mer penger eller flere menneskelige ressurser til disposisjon. En ønsker at retningslinjene skal legge vekt på produktivtetsfremmende satsinger innenfor infrastruktur, utdanning, forskning og en mer konkurransedyktig skatte- og avgiftspolitik. Det er ikke noe som hindrer en i å prioritere disse formålene innenfor den rammen for bruk av oljepenger som handlingsregelen setter – tvert imot. Handlingsregelen og et helhetlig budsjett gir et godt grunnlag for politiske valg mellom ulike formål innenfor rammen av det som ivaretar hensynet til en balansert utvikling i økonomien. Innenfor budsjetttrammene handlingsregelen setter, har regjeringen de siste årene gjennomført et kraftig løft ikke bare for vei og jernbane, men også for barnehager, skole og forskning. På den måten legger vi til rette for en fortsatt god utvikling i norsk økonomi.

La meg til slutt si at situasjonen i flere land rundt oss viser hvor viktig det er å holde orden i egen økonomi. Andre land strammer nå opp sitt finanspolitiske rammeverk for å få en bedre styring med offentlige finanser. I denne situasjonen fremmer altså Fremskrittspartiet et forslag om å skrape en regel som har fungert godt. Som erstatning foreslås en regel som ikke setter noen samlet ramme for budsjettet, med vanskelige avgrensninger og store muligheter for omgåelse av budsjetteringen. Dette vil jeg på det sterkeste advare mot. Vi skaper ikke et mer vekstkraftig næringsliv ved det en kan kalle kreativ bokføring på statsbudsjettet, eller det en også kan kalle en uansvarlig økonomisk politikk. Den gode utviklingen i norsk økonomi er ikke selvskreven, og jeg mener at en i urolige internasjonale omgivelser ikke bør sette i gang prosjekter som bidrar til å eksperimentere med tryggheten i norsk økonomi.

A k h t a r C h a u d r y hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [14:02:41]: Først må jeg si jeg synes det er trist at ikke finansministeren diskuterer det forslaget som faktisk ligger der, men dikter opp sin egen versjon av det. Det er uheldig.

Men for å ta det finansministeren selv nevner: Han sier at Fremskrittspartiets alternativ ikke har en samlet ramme for oljepengebruken. Det har ikke regjeringens politikk heller, fordi det er en samlet ramme for hva du kan bruke i statsbudsjettet, men det er ingenting som styrer hva du kan bruke utenfor statsbudsjettet. I årets budsjett kommer vi altså til å si ok til at Petoro bruker 28 mrd. oljekroner utenfor statsbudsjettet. Vi gir 5 mrd. oljekroner til Husbanken, og nå snakker til og med regjeringen om at en skal gi lån til SAS med høy risiko. Det betyr at det vil måtte være tap inne i dette, som betyr at det også vil være oljepenger som brukes på utsiden av statsbudsjettet.

Kan statsråden si hva den totale rammen – inkludert oljepenger gjennom formueomplussing og alt mulig slikt – som regjeringen har lagt til grunn for sin politikk, er?

Statsråd Sigbjørn Johnsen [14:03:45]: Dette er en diskusjon vi har hatt ved flere anledninger, og jeg er ikke sikker på om et nytt svar fra finansministeren gjør at representanten Solvik-Olsen sier seg fornøyd med det, for vi har nok en helt ulik tilnærming her. Det er ett beløp i statsbudsjettet som beskriver hvor mye oljepenger vi bruker i statsbudsjettet, og det er overføringen som blir gjort for å dekke det oljekorrigerte underskuddet. Det er beløpet vi forholder oss til. Hvis en går tilbake og ser på loven om petroleumsfondet, vil en også se en tydelig definisjon av hva som skal regnes innenfor og utenfor denne såkalte oljepengebruken. Det er det bred enighet om i Stortinget. Det er altså ett beløp, og det er posten til dekning av det oljekorrigerte underskuddet som overføres fra Statens pensjonsfond utland.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [14:04:47]: Dette er kjempeinteressant for dem som følger med, for statsråden sier jo nå at det også blir brukt penger utenfor statsbudsjettet. Det definerer hva som skal brukes i statsbudsjettet, og hva du kan bruke utenfor, så denne regjeringen har to tappekraner. Det Fremskrittspartiet sier er galt her, er at du ikke har noen regel som håndterer det som skjer på utsiden av statsbudsjettet. Det vil Fremskrittspartiets regel ta inn over seg og ha noe på. Derfor kommer vi til å fortsette å utfordre finansministeren til faktisk å svare med samme premisser for både den politikken han selv fører, og den politikken Fremskrittspartiet fører.

Neste punkt er at regjeringen nå sier at de i statsbudsjettet ikke legger noen føringer for prioriteringene av oljepengebruken. Da handlingsregelen ble vedtatt for ti–tolv år siden, sa han at pengene primært skulle gå til vekstskapende investeringer gjennom skattelettelse, investering i infrastruktur og forskning. Er det ikke da å bryte regelen selv når du sier at det ikke er en eneste prioritering som legges til grunn gjennom statsbudsjettet for hvordan oljepengene faktisk skal brukes?

Statsråd Sigbjørn Johnsen [14:05:52]: Jeg bare gjen- tar det forrige hovedpoenget, og det er at det er én post på statsbudsjettet som beskriver oljepengebruken som sådan, i henhold til lovverket rundt Statens pensjonsfond. Det skjer kapitalinnskudd i forvaltningen, i statsbedrifter og i andre ting som finansieres på en annen måte, gjennom de lånetransaksjoner som staten gjør, men den samlede pengebruken – både over og under streken – kommer fram i statsbudsjettets tall. Det er ingen forsøk på verken å skjule eller å omgå dette. Det kommer tydelig fram av statsbudsjettet hva som er den totale pengebruken i økonomien.

Jeg tror heller ikke vi blir enige om hva som er de viktigste prioriteringene i statsbudsjettet, for dette er en debatt som dreier seg om hva de enkelte partier legger vekt på. Men jeg tror at når en summerer opp denne perioden, vil en se at denne regjeringen har gjort store løft på områder som betyr framtidsrettede investeringer for vekstkraft i norsk økonomi.

Jan Tore Sanner (H) [14:07:11]: Jeg vil tilbake til St.meld. nr. 29 for 2000–2001, som ble fremlagt av Stoltenberg I-regjeringen. Jeg refererte i mitt hovedinnlegg til kloke sitater fra den stortingsmeldingen og til at et bredt flertall i Stortinget sluttet seg til at oljepengene skulle brukes til å bygge opp under vekstevnen i norsk økonomi, til vekstfremmende skattereduksjoner og til investeringer i kunnskap, forskning og infrastruktur. Dette sto også Arbeiderpartiet bak da den saken ble behandlet. I dag er det bare de fire ikke-sosialistiske partiene som har sluttet seg til disse kloke ordene fra Stoltenberg I-regjeringen. Er det en tilfeldighet, en forglemmelse eller en bevisst nyorientering fra Stoltenberg II-regjeringen?

Statsråd Sigbjørn Johnsen [14:08:11]: Det er et resultat av en politikk for å prioritere viktige velferdsoppgaver, en politikk for å prioritere viktige investeringer i infrastruktur i Norge. Eksempelvis er det slik at hvis du ser på samferdselsbevilgningene i 2005 i forhold til det som ble bevilget i 2011, i faste 2012-kroner, så er nivået om lag 10 mrd. kr høyere. Det er riktig at bompenger er en del av den beregningen, men bompengandelen til riksveier er ca. 1 mrd. kr høyere enn de var i 2005. Med andre ord er det et betydelig løft på samferdselssiden, som ett eksempel. En kan se på veksten som har vært i forskningsbevilgningene – en betydelig realvekst i denne perioden. Det er slik at investeringer i barnehager, f.eks., bidrar til at vi får en større arbeidsstyrke enn det vi ellers ville hatt. Det er også en viktig investering for framtiden i Norge, for det er faktisk slik at arbeidskraften – humankapitalen – utgjør om lag 80 pst. av nasjonalformuen, og tiltak for å styrke avkastningen av humankapitalen er kanskje det viktigste vi kan drive med.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [14:09:50]: Regjeringspartiene gir inntrykk av at dagens økonomiske situasjon i stor grad skyldes en god handlingsregel. Vi er enig i at det skal være regelstyring i økonomien. Den skal være forutsig-

bar, og det skal være ansvarlig pengebruk. Fremskrittspartiet har aldri vært uenig i det. Hvis en går tilbake og ser da handlingsregelen ble vedtatt, vil en se at Fremskrittspartiet var imot dagens handlingsregel, men vi foreslo en utgiftsregel for å begrense veksten i statens utgifter for dermed å begrense veksten i forbruk. I dag ser vi at vår tilnærming var den som var mest riktig, for hoveddelen av oljepengebruken har gått til å øke statens forbruk – ikke til investeringer.

I perioden 2010–2019 vil en ha tilgang til 1 622 mrd. oljekroner innenfor handlingsregelen. Når regjeringen sier at de prioriterer infrastruktur og forskning, så er ikke det riktig, for de har lovt at 100 av disse 1 600 mrd. kr skal gå til investeringer i infrastruktur. Mindre enn 100 kommer til å gå til forskning, og det betyr at mindre enn 200 av 1 600 mrd. kr går til det man sa at handlingsregelen skulle gå til. Dette er inflasjonsjusterte tall som regjeringen selv har lagt fram. Det betyr at hoveddelen her går til forbruk, som dermed er i brudd med handlingsregelens intensjon.

I dag har vi en handlingsregel der man sier at oljeinvesteringer skjer på utsiden, og at det ikke skaper noe press i økonomien, men hvis du i stedet bygger vei for de samme pengene, så bryter du handlingsregelen. Gir du penger til Statkraft for å bygge vindmøller i Norge, så skaper det ikke noe press i norsk økonomi fordi det går gjennom et statlig selskap. Men gir du de samme pengene til Norad for å bygge vindmøller i Afrika, så har det plutselig en inflasjonsvirkning i norsk økonomi fordi det kommer inn i statsbudsjettet. Det er åpenbart at handlingsregelen ikke er et godt instrument for å styre presset i norsk økonomi, fordi du kan tilføre penger gjennom såkalt formuesomplasing, på utsiden, og det gjøres i stort monn.

Regjeringen har altså en regel for oljepengebruk i statsbudsjettet, men ingen regel for oljepengebruk gjennom statlige selskaper, og det er nettopp det Fremskrittspartiet prøver å gjøre noe med. Vi ønsker ikke å skrape enhver regel, slik flere har gitt inntrykk av. Vi prøver å få en bedre presisjon, sørge for at det er investeringer som får forrang – ikke forbruk – og det er en ansvarlig økonomisk politikk. Dette har SSB bekreftet ved å analysere Fremskrittspartiets statsbudsjetter i mange år, og de sier at du vil få økt BNP, økt sysselsetting, lavere inflasjon og lavere rente ved å vri pengebruken over på investeringer og vekk fra forbruk, selv om du også øker pengebruken lite grann.

Vi er ikke alene om å si dette. Jeg blir litt overrasket når både Senterpartiet og SV gir inntrykk av at dette er fæle tanker. For i disse dager har faktisk representanten Lange-land fra SV sendt leserbrev ut til landets aviser der han argumenterer for å bruke mer oljepenger på å bygge lyntog, at handlingsregelen er en begrensning for bygge dette landet. Da hadde vi håpet at de også mente det samme i denne salen.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [14:13:10]: Nå har jeg fått beskjed om å være litt blidere, så nå har jeg tenkt å være litt blidere og ikke så sint som forrige gang, men jeg er egentlig ikke så veldig sint – jeg bare ser sånn ut!

Det er flere punkter jeg kan ta tak i her, ikke minst representanten Meltveit Kleppas og Geir-Ketil Hansens raljering og latterliggjøring av Fremskrittspartiets politikk. Det må jo være befriende å ha så mye økonomisk kunnskap at de er i stand til å latterliggjøre Fremskrittspartiet og de tankene som vi gjør oss. Jeg antar at de er på trygg grunn og har sine akademiske meritter i orden, slik at økonomikunnskapene er deretter.

Så skal jeg skryte litt av representanten Tenden: Venstre viser at de faktisk forstår at det går an å skille mellom forbruk og investeringer. Det er veldig bra, og det håper vi også de andre partiene etter hvert legger vekt på, og at de forstår at det er bedre å bruke opp pengene enn å investere pengene.

Når vi snakker om «lønnsomme investeringer»: Representanten Hansen lurte på hva «lønnsomme investeringer» er for noe. Da blir det jo ikke noe penger igjen til andre ting, sa representanten Hansen. Jo, fordi «samfunnsøkonomisk lønnsom» betyr at du får mer tilbake enn det du gir inn – derav begrepet «samfunnsøkonomisk lønnsom». Da får du mer tilbake, som du da kan bruke på andre ting. De er altså ikke brukt opp. Det er forskjellen. Så sier vi at det som går på forbrukssiden, ikke skal overstige veksten i BNP, og når du gjør samfunnsøkonomiske, lønnsomme justeringer, får du mer penger inn, og da får du en høyere vekst i BNP, og da kan du bruke mer penger på forbruk, for da har du tjent disse pengene – i stedet for å bruke pengene fra havets bunn på forbruk og moro. Det er en ansvarlig økonomisk politikk. Dagens økonomiske politikk og finanspolitikk fører til enda flere folk på trygd, at det blir enda vanskeligere å drive business konkurransedyktig fra Norge, slik at man taper konkurransekraft, beklageligvis. Men det er altså når vi får lønnsomme investeringer, at det blir lettere å transportere norske varer osv. – og ikke minst konkurransedyktige skattelettelser, som gjør at du gir solide skattelettelser i bunn fra en veldig, veldig rik stat, over til et konkurranseutsatt næringsliv som sliter med å selge varene sine på kontinentet. Nettopp derfor kan de lønnskravene være noe lavere i lønnsoppgjørene, lønningene for bedriftene går noe ned, slik at de kan konkurrere mer effektivt på markedet i Europa og i resten av verden. Dét er en ansvarlig økonomisk politikk.

Torgeir Micaelsen (A) [14:16:05]: Nå skal jeg også være blid, og så skal jeg si at vi har vårt system. Det er testet og utprøvd i over ti år. Derfor er mitt poeng at det ikke er jeg som har bevisbyrden her, det er Solvik-Olsen, Tybring-Gjedde og de andre som vil kaste det på båten, i hvert fall i den formen det framstår i dag.

Så til noen kommentarer rundt substans, som jeg opplever kan – i hvert fall kanskje – gjøre et visst inntrykk på Fremskrittspartiet. Det Tybring-Gjedde tar opp med «samfunnsøkonomisk lønnsomhet», er ikke riktig. Når man beregner samfunnsøkonomisk nytte, er det riktig at det har en del effekter som kan komme tilbake i form av penger, men i slike beregninger er ofte en stor andel av de beregningene en beregning av hva verdien av hva økt fritid er, verdien av å komme tidligere på hytta på fredags-ettermiddagen – og altså ikke effekter som du kan salde-

re statsbudsjetter med hvis du skal styre et land. Punkt én.

Det betyr ikke at jeg er imot samfunnsøkonomiske analyser. Det kan være veldig bra og et viktig virkemiddel, men man skal ikke se seg blind på det. Når man sammenligner det med finansplasseringer i utlandet, når vi kjøper tyske statsobligasjoner, så er ikke det en samfunnsøkonomisk lønnsom investering, det er en bedriftsøkonomisk lønnsom investering. Det er en investering der du plasserer penger som du forhåpentligvis ikke bare kan plassere, men der du også hvert år får betaling tilbake – som cash, penger i hånda – som du kan bruke på andre formål. Og du kan også realisere investeringene, i den forstand at du kan velge å selge dem og få pengene tilbake. Jeg er veldig for veier oppover i Hallingdal og andre steder for folk som skal på hytta eller kjører varer over fjellet, men dette er ikke sammenlignbart, slik Fremskrittspartiet gir inntrykk av.

Så til dette budsjettssystemet som Solvik-Olsen og andre er veldig opptatt av, både over og under streken – du kan jo gå deg helt vill i dette. Men det som dette i bunn og grunn handler om, er at dette er ikke noe vi har funnet på, eller noe Solvik-Olsen og andre har funnet ut nå. Dette har vært et kjent system i mange år, et system som ikke bare jeg har vært kjent med, men alle markedskreftene i Norge. De som vurderer hvor de skal plassere pengene sine, har forstått at det skal gjøres på den måten. Og igjen: Det er forskjell på å skyte inn kapital i f.eks. Statkraft, hvor du på den andre siden da trekker utbytte fra det året tilbake, slik at man ikke skal bli beskyldt for å kunne trikse med pengene, hvor du altså har en pengemaskin som gir penger tilbake hvert eneste år i årene som kommer, som vi igjen da – for å bruke Tybring-Gjeddes egne ord – kan ha det «moro» med. Dette er altså ikke mitt ord, men Tybring-Gjeddes ord. Igjen: Det er en stor forskjell.

Og til slutt: Det jeg synes Fremskrittspartiet bør manne seg opp til å si, er – hvis man kritiserer disse angivelige hullene i handlingsregelen – om Fremskrittspartiet da skal løfte petroleumsinvesteringene, Statkraft, andre som låner penger og bompengeselskaper inn på statsbudsjettet? Nei, det har man jo ingen planer om.

Geir-Ketil Hansen (SV) [14:19:34]: Avslutningsvis: Jeg tror nok jeg forstår hva begrepet «samfunnsøkonomisk lønnsomhet» betyr. Det jeg forsøkte å si i mitt innlegg, var at vi kanskje tydeligst møter dette begrepet når vi behandler Nasjonal transportplan, i forbindelse med nytte-kost-beregninger. Beregningsmodellene i den sammenhengen har vist oss at det er svært få investeringer – f.eks. i vei og jernbane – som gir positivt utslag på det som er av samfunnsøkonomiske beregninger.

Det jeg prøver å si i innlegget, det jeg mener, er at de beregningsmodellene vi har her i landet for samfunnsøkonomisk lønnsomhet, gir f.eks. ikke positivt utslag på drift av en fødeavdeling. Men det kan jo i den store sammenhengen hende at nettopp den typen institusjoner, eller driften av dem, er det mest samfunnsøkonomisk lønnsomme vi driver med her i landet. Jordmødrene er i den sammenheng svært samfunnsøkonomisk lønnsomme. Men i de beregningsmodellene som disku-

teres her, tror jeg ikke at de vil slå særlig positivt ut.

Min påstand er, og det er ut fra et politisk synspunkt, at det mest samfunnsøkonomisk lønnsomme man har gjort i dette landet i etterkrigstiden, er å utvikle den velferdsstaten vi har, og at vi har klart å utjevne forskjeller. Alle internasjonale analyser av hvilke nasjoner som klarer seg best i økonomiske kriser og i næringsutvikling, viser at det er de nasjonene som har minst forskjeller og en skattepolitikk med høy omfordeling. Det er samfunnsøkonomisk lønnsomt.

I den sammenheng blir det for snevert og helt feil å skulle låse bruken av oljepengene til det som Fremskrittspartiet foreslår, nemlig mer til investeringer, mindre til drift, og mer til det som defineres som – i snever forstand – bedriftsøkonomisk og samfunnsøkonomisk lønnsomt. Det vil gi en storstilt sentralisering, og Fremskrittspartiet svarer ikke på hvor man vil kutte. Man må nemlig kutte storstilt i budsjettene hvis man skal følge det forslaget som Fremskrittspartiet har: Det er kutt i drift av sykehus, kutt i drift av vedlikehold og drift av samferdselssektoren, det er kutt i skole og kutt i universitetene. Det er driften av nasjonen Norge vi snakker om at man skal kutte i. Det har man ikke svart på, og det forbauser meg heller ikke at man ikke har svart på det, for det har man ikke noen forklaring på. Men det kommer vi tilbake til når vi skal debattere statsbudsjettet for 2013.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [14:22:34]: Fremskrittspartiets forslag handler om at vi skal skille forbruk og investeringer, vi skal begrense veksten i statens forbruk fordi vi skal tvinge oss selv til å effektivisere mer enn det vi gjør i dag, og vi skal kunne framskynde investeringer. Det vi påpeker, er at det bare er tull å late som om handlingsregelen garanterer at man ikke bruker for mye oljepenger i norsk økonomi, for gjennom formuesomplussing kan man bruke ubegrenset med penger i norsk økonomi.

Så utfordrer da finanskomiteens leder oss på hva vi vil gjøre med det. Jo, det er jo nettopp det vi har foreslått. Hvis man hadde begynt å diskutere forslaget vårt, hadde vi jo i hvert fall kommet ett skritt videre i stedet for å late som om vi ikke har et alternativ. Det er nettopp den kritikken vi har fremmet, som gjør at vi også fremmer en løsning på det. Og det å late som om Fremskrittspartiet har to tappekraner inn i oljefondet mens regjeringen ikke har det, er jo kunstig, for regjeringen sier selv at de har én gjennom statsbudsjettet, og den har de en regel på. Så har du formuesomplussing. Der er det ingen regler i det hele tatt, og det er der vi ønsker at det faktisk skal bli noen prinsipper. Men det jeg er uenig med dagens regjering i, er å late som om oljeinvesteringer ikke påvirker norsk økonomi – men med en gang man bygger en vei for de samme pengene, kan man påvirke norsk økonomi dramatisk. Og derfor ber jeg finanskomiteens leder om å bli litt mer saklig og lese de dokumentene han debatterer, i stedet for bare å komme med påstander om motparten som blir helt feil.

Så blir det gitt et inntrykk av at hvis vi hadde brukt litt mer av oljepengene i samfunnsøkonomisk lønnsomme investeringer, hadde ikke det gjort at folk jobbet mer – de

hadde heller reist tidligere på hytta. Grunnen til at en del folk i dag slutter litt tidlig på fredagen for å reise til hytta, er jo nettopp at de vil unngå køen. Hvis man hadde fått bedre transportsystemer, kunne folk ha sittet på jobben til klokken var fire istedenfor å stikke i lunsjen for å prøve å komme før køen. Det kunne faktisk ha gjort at vi arbeidet mer i stedet for at man reiste tidligere på hytta, sånn som folk gjør i dag.

Og så sier han at det er viktig at vi skal kunne skyte penger inn i Statkraft, for der kan vi ta ut utbytte. Men i en vei kan man ikke ta ut et utbytte. Vi representerer folket, vi forvalter befolkningens skattepenger. Hvis vi kan bruke dem slik at folk flest får litt bedre liv, litt mer inntekt, sparer litt utgifter, så er det faktisk bra. Vi skal ikke se på staten som en bedriftsøkonomisk enhet der ting kun skal gjennomføres hvis staten tjener penger på det. Vi er til for folket her, og hvis vi plutselig later som om Statkraft er en god investering, hvordan forsvarer da representanten Micaelsen at han har gitt flere milliarder kroner til SAS de siste årene, på utsiden av handlingsregelen? Hvor er lønnsomheten i dette? Jeg minner om at det har vært regnestykker som viser at for hver krone man bruker på å forbedre riksveisystemet i Norge, får man tre og en halv krone tilbake gjennom en bedre økonomi.

Det er riktig at noen veier er ulønnsomme i Norge. Da har Fremskrittspartiet sagt: Dem skal man fortsatt prioritere innenfor rammene av statsbudsjettet. Det er de samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjektene vi skal løfte på utsiden, akkurat som oljeinvesteringer, akkurat som kraftinvesteringer – at det er en helhet og en rød tråd.

Torgeir Micaelsen (A) [14:25:54]: Jeg skal ta representanten Solvik-Olsen på ordet og diskutere forslaget, for det er dessverre slik at det er en rekke spørsmål ved det forslaget som ikke er avklart, verken i merknader, i selve forslaget eller her i salen. Så da har jeg noen spørsmål, og jeg håper at representanten Solvik-Olsen kan opplyse oss andre som tydeligvis ikke klarer å forstå noe som helst, fra denne talerstolen.

Hva skal defineres som forbruk, og hva skal defineres som investeringer? Det er helt riktig, slik representanten Geir-Ketil Hansen sier, at de fleste veiprosjekter med dagens system ikke er samfunnsøkonomisk lønnsomme. Noen flere vil det kanskje bli hvis man endrer litt på systemet, men det er jo uansett slik at veldig mange fortsatt vil være samfunnsøkonomisk ulønnsomme.

Hva skal målet i Solvik-Olsens verden være for hva det er rimelig at statens forbruk skal øke med? Er det slik han antydte på Fremskrittspartiets landsmøte i vår, at det skulle følge BNP-veksten – noe for øvrig veksten i offentlige utgifter har fulgt under tiden med handlingsregel – eller er det et annet mål? Det er nemlig ikke nevnt i forslaget, en relativt vesentlig del hvis man først skal lage et nytt ankerfeste for hva som skal gjelde. Eller sagt på en annen måte: Sett at man får en rekke forslag til investeringer som hver for seg er samfunnsøkonomisk lønnsomme, er representanten Solvik-Olsen enig i at hvis man stiller opp en rekke samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter ved siden av hverandre, og setter dem i gang på samme tidspunkt, at

mange av prosjektene da ikke lenger er lønnsomme? – Ja vel, han nikker. Da er spørsmålet: Hvem skal bestemme rekkefølgen, og hvordan skal doseringen være når man har en rekke samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter – som for øvrig Fremskrittspartiets representanter over hele landet har lovet seg fullstendig bort i når det gjelder bevilgninger, og hva som skal komme på samferdsel?

Jeg tror jeg skal slutte der, for jeg har lyst til at Solvik-Olsen nå skal svare oss i all ærbødighet på det vi nå tar opp. For jeg synes det er noe irriterende at vi stadig vekker blir beskyldt for ikke å diskutere substans fra denne talerstolen, uten å få klare svar på en av de mest sentrale bestanddelene i en økonomisk politikk han selv og partiet hans mener skal danne grunnlaget for en ny regjering for landet.

Presidenten: Representanten Ketil Solvik-Olsen har 1 minutt til å svare på alt dette.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [14:28:28]: Jeg tror representanten Micaelsen klarer å forstå, men jeg tror ikke han vil, og det er det det handler om. Lønnsom realkapital svarer jeg faktisk på før han kom opp og stilte spørsmålet. Det som er samfunnsøkonomisk lønnsomt – altså der man berregner et nytteverdien for samfunnet er større enn kostnaden – skal kunne gjennomføres gjennom statlige selskaper. Det ulønnsomme, det tar man i statsbudsjettet. Jeg sa det akkurat. Er det så vanskelig å høre etter?

Når det gjelder å prioritere: Avinor klarer å prioritere rekkefølgen på prosjektene. Statkraft klarer å prioritere rekkefølgen på prosjektene. Hvorfor skal ikke et veiselskap og et jernbaneselskap klare det? Petoro klarer å investere i riktig rekkefølge, Statnett klarer det. Dette er mulig hvis man oppretter de rette systemene, men problemet er at regjeringen nekter å ha et statlig veiinvesteringsselskap og jernbaneinvesteringsselskap. Vi har det på kraft, og vi har det på alt det andre. Vi kan bruke importert arbeidskraft, og vi kan bruke vår egen arbeidskraft bedre hvis vi har langsiktige prosjekter istedenfor dagens finansiering, som er «stop and go». Svarene på representanten Micaelsens spørsmål finnes, hvis han bare begynner å lytte.

Presidenten: Debatten i sak nr. 8 er dermed avsluttet.

Sak nr. 9 [14:29:38]

Innstilling fra finanskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Jørund Rytman, Harald T. Nesvik og Peter N. Myhre om hvordan grensehandelen kan reduseres (Innst. 38 S (2012–2013), jf. Dokument 8:117 S (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil presidenten foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Gunnar Gundersen (H) [14:30:48]: Det er åpenbart at grensehandel er en utfordring. Det gjelder både størrelsen, som nå nærmer seg 12 mrd. kr, og veksten som vi ser i grensehandelen.

Grensehandelen har mange årsaker. Det går på lønns- og kostnadsnivå og nasjonal avgiftspolitik. Det går på valutaforhold, noe som gjør at vi ser bevegelser i grensepolitikken. Det er det stor enighet om. Og den er en stor utfordring for en målrettet næringspolitikk.

Det er også stor enighet i komiteen om at den griper inn i sentrale utfordringer når det gjelder utformingen av norsk politikk. Det gjelder arbeidsplasser, særlig langs grensen. Det beregnes at det kanskje er 10 000–12 000 arbeidsplasser som på denne måten flyttes over grensen. Men det går også på vår nasjonale avgiftspolitik, folkehelsepolitikk og alkohol- og tobakkspolitikk.

Her kan en merke seg at grensehandel ikke bare er en særnorsk problemstilling. Den er vel på mange måter en problemstilling alle steder hvor det går en grense. Det må da trekkes noen linjer knyttet til både den nasjonale selvstendigheten og i hvilken grad man skal la seg styre av det som på mange måter kan bli et minste felles multiplum.

Så her er det store utfordringer. Det er stor enighet i komiteen, med unntak av Fremskrittspartiet, om at avgiftspolitikken vår er en viktig del av folkehelsepolitikken. Sånn sett er grensehandelen en stor utfordring.

Når komiteen ikke vedtar dette forslaget, er det ikke fordi den ikke ser på grensehandelsproblematikken som viktig. Men den avveiningen som skjer mellom nasjonal politikk og de nasjonale mål på de områdene jeg har nevnt, bør alltid være med oss – og den er med oss når statsbudsjettet utformes.

Det som er flertallets holdning, er at denne typen spørsmål avgjøres når statsbudsjettet behandles. Det er der man setter avgiftsnivået, det er der man setter skattenivåer og alle andre nivåer. Og grensehandelsproblematikken bør være en helt naturlig del av den debatten.

Jeg tar opp et forslag som ved en redigeringsfeil eller en inkurie har falt ut av innstillingen. Jeg har fått beskjed fra Stortingets kontor om at det er omdelt i salen. Høyre og Venstre foreslår i en merknad i innstillingen at forslaget vedlegges protokollen, mens flertallet foreslår at det ikke skal vedtas. Dermed er det distribuert et forslag fra Høyre og Venstre om at forslaget skal vedlegges protokollen.

Presidenten: Representanten Gunnar Gundersen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Marianne Marthinsen (A) [14:34:26]: Jeg vil gjerne starte med å si at handel over grenser i utgangspunktet er noe som er positivt. Vi ønsker generelt å bygge ned barrierer for handel fordi det innebærer effektivitet, det innebærer at folk får tilgang på flere typer varer, det inne-

bærer mer konkurranse, og det mener vi er bra. Så det er utgangspunktet for oss.

Men som en samlet komité skriver i innstillingen, skaper dette en del utfordringer spesielt for handelsnæringen i Norge, og spesielt en negativ effekt i grensestrøkene mot våre naboland. Det er absolutt ingen tvil om at det er mange arbeidsplasser, vi snakker om flere tusen, som utvikles i våre naboland i stedet for i Norge.

Så er jo spørsmålet om svaret på grensehandelsutfordringen er å radere ut utgiftene på f.eks. tobakk og alkohol. Det er en ærlig sak å mene at det er riktig. Politikk handler i stor grad om å foreta prioriteringer, veie hensyn mot hverandre, og alkohol- og tobakksavgiftene har en sterk helsepolitisk begrunnelse. Det skal på ingen måte underslås at prisforskjeller er en vesentlig pådriver for grensehandel. Det er helt åpenbart derfor folk drar over grensen for å handle, så det å redusere avgiftene på den typen varer ned på svensk nivå ville ha bidratt til å redusere grensehandelen. Det er helt åpenbart. Men det er også helt åpenbart at det avgiftsnivået vi har på den typen varer i Norge per i dag, bidrar til at forbruket av helseskadelige produkter reduseres – og det ville økt dersom man skulle velge å redusere avgiftene ned til svensk nivå. Så dette er en avveining. Man må finne en balansegang som reduserer omfanget av helseskadelige varer, og balansere det mot de negative effektene som avgiftene har, sånn som grensehandel.

Det er ganske åpenbart at den helsepolitiske tilnærmingen veier tyngre hos oss enn hos forslagsstillerne.

Så skal det heller ikke underslås at dette har en sterk effekt på statens proveny. Hvis vi skulle redusert skatte- og avgiftsnivået på den typen varer ned til svensk nivå, ville det vært snakk om 18 mrd. kr i tapte inntekter. Sett i lys av den skattedebatten vi har hatt gående de siste ukene, er det klart for alle at det er en ganske voldsom sum. Det utgjør f.eks. mer enn hele formuesskatten. Innenfor et samlet skatte- og avgiftsopplegg har vi altså ikke prioritert det.

Bare for å sette tingene litt i perspektiv: Da Fremskrittspartiet la fram sitt alternative budsjett i går, lanserte de en reduksjon på vin- og ølavgifter på 830 mill. kr, og de fjernet sjokoladeavgiften. Men de er ikke i nærheten av å foreslå avgiftslettelser som ville bragt oss ned på svensk nivå, for da snakker man om å ta ganske enorme grep.

Så har selvfølgelig tollvernet på jordbruksprodukter også stor betydning for prisforskjellene. Matvarer er en viktig del av det folk reiser over grensen for å handle. Her har vi fundamentalt forskjellig politikk, rett og slett. En viktig del av grunnlaget for den sittende regjeringen er at vi skal opprettholde norsk landbruk, at vi skal øke norsk matvareproduksjon og sørge for bosetting i hele landet. Det krever at vi f.eks. bruker det virkemidlet som toll er innenfor de handelsavtalene som vi har. Også her skiller vi oss fundamentalt fra høyresiden, som mer eller mindre vil rive bena vekk under norsk landbruk, helt uavhengig av grensehandelsproblematikken.

Jeg er glad for at representanten Gundersen ser at disse avveiningene må tas samlet i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet. Vi foreslår altså at forslaget avvises.

Jørund Rytman (FrP) [14:38:50]: I etterkant av at vi i Fremskrittspartiet fremmet dette representantforslaget, der vi ber regjeringen legge fram en sak om hvordan grensehandelen kan reduseres, har Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning offentliggjort en rapport om nettopp dette. Den heter Grensehandel – utvikling, årsaker og virkning. Jeg håper alle i finanskomiteen har lest den, spesielt de som har debattert, skal debattere og ikke minst votere senere i dag.

Det er både interessant og skremmende lesning. Den konkluderer bl.a. med at grensehandelen kommer til å øke enda mer hvis man viderefører dagens politikk. Jeg tenkte i den sammenheng – i og med at dette er så interessant og kanskje ikke alle har lest den – å lese opp noen utdrag fra denne rapporten, hvor det bl.a. konkluderes med:

«Det har vært en betydelig økning i grensehandel siden midten på 1990-tallet. Fra 2008 til 2011 økte det totale grensehandelbeløpet med 29 % til 11,5 milliarder (...)

Undersøkelser viser at nordmenn er det folk i Europa som grensehandler mest. 1 av 2 nordmenn er på grensehandel i løpet av et år, mot et gjennomsnitt på 1 av 10 EU-borgere.

Det har også vært en økning i beslag hos tollvesenet i perioden 2008–2011, særlig for øl (67,5 %), vin (40 %) og brennevin (68 %).»

Det er altså en drastisk økning i smugling.

Som det ble nevnt her tidligere, er det uten tvil slik som det sies i rapporten:

«Økt grensehandel får konsekvenser på flere områder. Beregningene i denne rapporten viser at:

- grensehandelen i 2011 førte til 7700 færre norske arbeidsplasser
- grensehandel og taxfree-handel reduserte statens inntekter fra avgifter med 2,4 milliarder kroner.»

For dem som er opptatt av miljø, viser rapporten at

- «bilkjøring i forbindelse med grensehandel medførte utslipp av 93 000 tonn CO₂, dvs. mer enn det all biltrafikk i Finnmark forårsaker.»

Videre:

- «Fra 2004 til 2011 har forskjellen mellom norske og svenske priser på alle varegrupper økt fra 48,5 prosentpoeng til 60,5 prosentpoeng.»

Det er alarmerende.

Går vi nærmere inn på sysselsettingstallene, er også de betenkelige, med tanke på de utfordringene norsk næringsliv sliter med. Det gjelder detaljhandelen, med et tap på ca. 2 800 årsverk, engros-handelen, med et tap på ca. 500 årsverk, og mat- og drikkevareindustrien, med et tap på ca. 1 100 årsverk. Så har man primærproduksjonen, dvs. jordbruket her i Norge. Det er jo ofte blitt debattert fra talerstolen. Her er det redusert med ca. 3 100 årsverk. Man har leverandørindustrien, som får et merkbart omsetningstap på grunn av grensehandelen, med antatt ca. 300 tapte årsverk. Man har hatt en rekke høringer i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet. Mange av høringsinstansene er bekymret over dette, spesielt norske bryggerier, alle norske sjokoladeprodusenter og bønder.

Derfor er vi i Fremskrittspartiet skuffet over at ingen

andre partier vil støtte vårt forslag, spesielt når det i denne rapporten entydig og helt klart under konklusjonen om forslag til tiltak vises til bl.a. Danmark, som har hatt utfordringer med grensehandel mot Tyskland. Det beste virkemiddelet der var å senke avgiftene. Derfor mener Fremskrittspartiet at man må gjøre noe når det gjelder avgiftslettelse, spesielt på vin og øl, og senke de høye tollmurene rundt Norge. Jeg er fornøyd med at Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre er enige i at det bør åpnes for en forsøksordning med søndagsåpne butikker, men skuffet over at vi står alene når det gjelder det andre forslaget.

Jeg vil avslutningsvis ta opp Fremskrittspartiet forslag og si at vi subsidiert vil støtte Høyre og Venstres forslag – som er omdelt på representantenes plasser i salen – om at forslaget vedlegges protokollen, hvis det viser seg at vårt forslag faller.

Presidenten: Representanten Jørund Rytman har tatt opp det forslaget han refererte til.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp) [14:44:12]: Framstegspartiet vil redusere tollsatsane på mat, redusere avgiftene på alkohol og tobakk og ha søndagsopne butikkar.

I saka vi behandlar i dag, er dette kjende Framstegsparti-standpunkt knytte til ynsket om redusert grensehandel. Men det er vel framleis politiske posisjonar frå Framstegspartiet si side som gjeld heile landet, og ikkje berre grensefylka mot Sverige.

Aukande daglegvarehandel over grensene er ei utfordring, men det er ikkje ei særnorsk utfordring. Svenskane handlar i Danmark, danskane reiser til Tyskland. Ulike prisnivå kjem delvis av ulike avgiftsnivå, men like mykje av ulike kostnadsnivå knytte til lønnsnivå og til valutakursar. Slik er det òg mellom Noreg og Sverige. Sjølv om vi tilpassar tollvernet og avgifter, vil det framleis vera billigare varer i Sverige på grunn av låg kurs på den svenske krona og lågare kostnader i svensk næringsliv.

Vi kan kanskje redusere grensehandelen noko med Framstegspartiet sin medisin, men det vil framleis lønna seg å reisa over grensa for å kjøpa tobakk, alkohol og kjøtt, så vel som andre varer.

Norske alkohol- og tobakksavgifter er høge. Det er fordi avgiftsnivået påverkar forbruket og dermed har ei god helsemessig grunngeving. Tollvernet på mat er politisk grunngeve i ynsket om å oppretthalda norsk matproduksjon og næringsmiddelindustri. Frå Senterpartiet si side – og heldigvis òg frå eit breitt fleirtal i Stortinget si side – er vi ikkje villige til å kasta over bord desse omsyna for å oppnå ein noko redusert grensehandel.

Grensehandelen er særleg knytt til grenseovergangane i Østfold og Hedmark. I den samanhengen kan det vera nyttig å vita at desse to fylka er store når det gjeld produksjon og foredling av mat. Hedmark har over 2 000 arbeidsplassar i næringsmiddelindustrien. I indre Østfold blir det no bygt eit stort produksjonsanlegg som vil gje 800 nye arbeidsplassar. Arbeidsplassane i matproduksjon og -foredling i Østfold og Hedmark er heilt avhengige av den norske landbrukspolitikken, medrekna tollvernet.

Det er klokt å avvisa Framstegspartiet sitt forslag til tiltak for å avgrensa grensehandelen. Avgiftskutt på tobakk og alkohol har helsepolitiske konsekvensar som ikkje kan forsvarast. Redusert tollvern på mat får konsekvensar for både nasjonal matvareberedskap og norske arbeidsplassar og kan heller ikkje forsvarast.

Når det gjeld ynsket om søndagsopne butikkar, slår Høgre og Venstre følgje med Framstegspartiet i forslaget om å setja i gang ei forsøksordning. Dette spørsmålet meiner vi fortener å bli drøfta i ein langt breiare samanheng enn som eit tiltak for å avgrensa grensehandelen.

Statsråd Sigbjørn Johnsen [14:48:21]: Som det har vært vist til tidligere i debatten, er åpne grenser, fredelig sameksistens over grenser, først og fremst et gode. Siden 1814 har vi hatt fredelig sameksistens med f.eks. Sverige – på tvers av grensen mellom Norge og Sverige.

Så er det en del konkurranse når det gjelder handelsvirksomhet. Det har nok opp gjennom tidene gått begge veier. Jeg ser levende for meg de lange køene inn til Magnor på 1950-tallet for å kjøpe smør. Så det går litt begge veier.

Det er flere forhold som påvirker grensehandelen. Det er prisforskjeller, forskjellig vareutvalg og det relative prisnivået mellom Norge og Sverige. Men det aller viktigste er kanskje kostnadsnivået og forskjeller i kostnadsnivå mellom ulike land. Jeg tror det er det viktigste. Det norske kostnadsnivået har akselerert i forhold til det svenske kostnadsnivået de siste årene. Jeg tror nok det er en av de viktigste faktorene, selvsagt i tillegg til valutakurser.

Såkalte lokkevarer i grensehandelen er f.eks. alkohol, tobakk, sjokolade og andre varer av den typen. Dette er avgiftsbelagte varer. Avgiftene har flere formål. Et formål er det som representanten Gundersen var inne på, nemlig et sterkt folkehelseperspektiv, som det er viktig å ha med seg. Høyre har jo så vidt jeg skjønner, i sitt alternative budsjett foreslått en økning i tobakksavgiften ut fra mer helsepolitiske begrunnelser. Det er et viktig hensyn ved avgifter.

Avgifter skal jo skaffe inntekter i felleskassen. Samlet sett gir avgifter på disse varene, alkohol, tobakk, sukkervarer og alkoholfrie drikkevarer, om lag 23 mrd. kr. Jeg tror nok det er slik at for at avgifter også skal oppfylle dette viktige målet i folkehelsesammenheng, er det ikke til å unngå at en får avgifter på et relativt sett høyt nivå. En må ha det med seg i dette bildet.

Så har jeg lyst til bare å si noen ord om det andre forslaget som foreligger i saken, nemlig et forslag om en forsøksordning med å ha butikker åpne på søndager. Nå er ikke jeg ansvarlig for det saksfeltet i regjeringen, men jeg tillater meg likevel å ha et par betraktninger rundt det. Vi har loven om helligdager som pålegger, som en hovedregel, at faste utsalgssteder skal holde stengt på søndager og helligdager. En viktig begrunnelse for det er at grenser for kommersiell aktivitet på søndager og helligdager skal bidra til at dette blir dager som er litt annerledes enn de andre dagene i uken. Men for å sikre forbrukerne tilgang på varer som det er særlige grunner for

å tillate, er det åpnet for en rekke unntak fra hovedregelen.

Hvor grensen bør gå og hvilke hensyn en skal legge vekt på, er det nok ulike oppfatninger om – det er hensyn som strekker seg fra hensynet til de ansatte i varehandelen til mer generelt å oppbære helgefreden. Jeg tror at vi i Norge i dag har en god balanse mellom ulike hensyn når det gjelder å tillate handel på helligdager, så jeg er glad for at det forslaget blir avvist.

Ellers er jeg enig med representanten Gundersen i at de mer generelle tingene som knytter seg til fastsettelse av avgifter m.m., hører hjemme i den vanlige budsjettbehandlingen, og den kommer vi jo til i slutten av måneden.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jørund Rytman (FrP) [14:52:57]: Jeg lurer på om statsråden kan fortelle om han ikke er bekymret over utviklingen, i og med at grensehandelen øker og øker og denne rapporten viser at den kommer til å øke enda mer på grunn av at man her i Norge vedtar økte avgifter, nå til og med på ikke-alkoholholdig drikke, men har forbud mot bygging av kjøpesentre utenfor bysentre, mens det på svensk side bygges flere og flere kjøpesentre? Er man ikke bekymret over at det også uten tvil går på bekostning av norske arbeidsplasser?

Det nevnes også at en har dette avgiftsregimet på grunn av folkehelsen. Nå er det jo delte meninger om akkurat det. Jeg vil heller påstå at det faktisk er sunt å spise sjokolade i ny og ne, og det er sunt å ta et glass rødvin i ny og ne – det samme med øl. Jeg vil ikke si at det er mer sunt å drikke vin og øl hvis man har kjøpt det i Sverige, enn i Norge.

Statsråd Sigbjørn Johnsen [14:54:01]: Jeg skal ikke gå langt inn i en debatt om hva som er sunt og usunt. Det er vel litt opp til det den enkelte føler for og mener er fornuftig og riktig. Men når en først skal gjøre det, så er jeg for at det bør gjøres med en viss avgift slik at det øg kommer fellesskapet til gode, og det tror jeg det er bred enighet om.

Når det gjelder spørsmålet om arbeidsplasser: Ja, grensehandel, som betyr at f.eks. handel blir flyttet til Sverige, medfører i utgangspunktet at det blir færre arbeidsplasser i Norge. Hvis en derimot ser på arbeidsmarkedsstatistikken, den såkalte AKU-undersøkelsen som kommer ut en gang i kvartalet, så er det slik at hvis en ser på veksten i sysselsettingen, er det som blir definert som varehandel i Norge, ett av de områdene som har hatt den sterkeste sysselsettingsveksten. Så hvis en ser dette i en større sammenheng, er det en sektor som har hatt god vekst i sysselsettingen. Men jeg er enig i at på grensen kan det være en sysselsettingsvekst som går den andre veien, dvs. over grensen.

Jørund Rytman (FrP) [14:55:18]: Da tar jeg et spørsmål til i og med at ingen andre har tatt en replikk.

Litt oppfølging av det med søndagsåpne butikker, selv om det kanskje ikke er finanskomiteens domene. Det er jo, som finansministeren også nevnte, unntak fra denne rege-

len. Da vil jeg gjerne stille spørsmålet: Hvorfor har man unntak når man vil ha helgefred? I julen, f.eks., hvor man kanskje spesielt skulle hatt flest helligdager og fred og ro, er det unntak, da er det åpning for at butikkene kan ha åpent på søndager, og også ha lenger åpent. Jeg var for noen dager siden i Flå kommune i Buskerud. Der var det søndagsåpne butikker, og da fikk jeg vite at begrunnelsen var at det er en turistkommune. Da er det tydeligvis greit. Så det er forskjell på kommuner, og forskjell på folk.

En annen ting er at Vinmonopolet økte prisene for ett år siden med den begrunnelsen at folk handlet mindre på Vinmonopolet. Vil det da si at hvis vi nordmenn nå faktisk handler mer på Vinmonopolet, vil prisene gå ned på Vinmonopolet?

Statsråd Sigbjørn Johnsen [14:56:26]: Jeg tror jeg vil nøye meg med å vise til det som jeg sa i hovedinnlegget mitt, og jeg mener at det er riktig, som det ble sagt, at det er en del unntak når det gjelder søndagsåpne butikker.

Som permittert fylkesmann har jeg òg hatt, jeg holdt på å si, gleden av å håndtere det regelverket, særlig i forbindelse med såkalt utpregede turistplasser – vi har en del av det også i Hedmark. Jeg mener vel at det er en god balanse mellom det behovet som er, i loven om helgedagsfreden i dag, og de unntak som en har, så jeg tror ikke det er nødvendig å gå noe nærmere inn på det, bortsett fra å vise til det som jeg sa i innlegget mitt.

Presidenten: Replikkordskiftet er slutt. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget går til votering over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstilt:

Storingsrepresentant Akhtar Chaudhry velges som varamedlem av Stortingets delegasjon for forbindelser med Europaparlamentet for den resterende del av stortingsperioden 2009–2013.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Presidenten vil foreslå at utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker holdt i Stortingets møte 13. november 2012 vedlegges protokollen. – Det anses vedtatt.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 20 (2011–2012) – om EØS-midlene Solidaritet og samarbeid i Europa – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringer i statsborgerloven

I

I lov 10. juni 2005 nr. 51 om norsk statsborgerskap gjøres følgende endringer:

§ 29 skal lyde:

§ 29 *Opplysnings-, dokumentasjons- og møteplikt*

I forbindelse med behandlingen av en sak etter loven her kan den saken gjelde pålegges å gi opplysninger som kan ha betydning for vedtaket, fremskaffe nødvendig dokumentasjon og å møte personlig.

Dersom det organet som behandler en sak etter loven her, anser det som nødvendig for opplysning av saken, kan organet, uten hinder av taushetsplikt, pålegge følgende organer å utlevere opplysninger i samsvar med forskrift etter tredje ledd:

- a) politiet,
- b) ligningsmyndighetene,
- c) arbeids- og velferdsforvaltningen,
- d) Statens lånekasse for utdanning og
- e) kommunene.

Kongen skal i forskrift gi nærmere regler om hvilke organer som kan pålegge utlevering av opplysninger etter annet ledd, i hvilke sakstyper det kan innhentes opplysninger, hvem det kan innhentes opplysninger om og hvilke opplysninger som kan innhentes.

II

I lov 27. april 2012 nr. 22 om endringer i statsborgerloven gjøres følgende endringer:

§ 29 skal lyde:

§ 29 *Opplysnings-, dokumentasjons- og møteplikt*

I forbindelse med melding eller søknad om norsk statsborgerskap har den saken gjelder, plikt til å framlegge alle opplysninger som kan ha betydning for vedtaket.

I forbindelse med behandlingen av en sak etter loven

her kan den saken gjelder pålegges å gi opplysninger som kan ha betydning for vedtaket, fremskaffe nødvendig dokumentasjon og å møte personlig.

Dersom det organet som behandler en sak etter loven her, anser det som nødvendig for opplysning av saken, kan organet, uten hinder av taushetsplikt, pålegge følgende organer å utlevere opplysninger i samsvar med forskrift etter fjerde ledd:

- a) politiet,
- b) ligningsmyndighetene,
- c) arbeids- og velferdsforvaltningen,
- d) Statens lånekasse for utdanning og
- e) kommunene.

Kongen skal i forskrift gi nærmere regler om hvilke organer som kan pålegge utlevering av opplysninger etter annet ledd, i hvilke sakstyper det kan innhentes opplysninger, hvem det kan innhentes opplysninger om og hvilke opplysninger som kan innhentes.

Del II skal lyde:

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.
2. Departementet kan i forskrift gi overgangsbestemmelser til loven.

III

1. Loven del I trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.
2. Loven del II trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til annen gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker til å sette i kraft en overenskomst mellom Norge og Guatemala om opplysninger i skattesaker underskrevet i Paris 15. mai 2012.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker til å sette i kraft en skatteavtale mellom Norge og Malta undertegnet i Valletta 30. mars 2012.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 7

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker til å sette i kraft en protokoll til skatteavtalen mellom Norge og Polen av 9. september 2009 undertegnet i Oslo 5. juli 2012.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 8

Presidenten: Under debatten har Christian Tybring-Gjedde satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å erstatte dagens handlingsregel for bruk av oljeinntekter med et nytt ankerfeste for den økonomiske politikken, som skal legge vekt på følgende:

- Definere samfunnsøkonomiske, lønnsomme investeringer i blant annet infrastruktur, større utstyrsanskaffelser m.m. som formueomplassing – dette i tillegg til dagens muligheter for formueomplassing.
- Muliggjøre langt større grad av samfunnsøkonomisk nyttige investeringer ved at samfunnsøkonomisk lønnsomhet legger til grunn en kalkulasjonsrente som bedre harmonerer med forventet avkastning fra oljefondets plasseringer i utlandet.
- Begrense veksten i oljepengebruken som går til varig statlig forbruk, med den hensikt at statens forbruk ikke skal vokse raskere enn bruttonasjonalproduktet (BNP).
- Legge til rette for vekst, produktivitet og verdiskaping for nålevende og fremtidige generasjoner ved at man primært vektlegger summen av bruttonasjonalproduktet (BNP) og oljefondets verdier fremfor å se på oljefondets verdi alene.
- Legge vekt på produktivitetsfremmende satsing innen infrastruktur, utdanning, forskning og mer konkurransedyktig skatte- og avgiftspolitikkk.»

Det votes alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:105 S (2011–2012) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Kenneth Svendsen, Christian Tybring-Gjedde og Jørund Rytman om et nytt ankerfeste for den økonomiske politikken – vedtas ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet ble innstillingen bifalt med 73 mot 22 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.05)

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Under debatten er det satt fram tre forslag. Det er:

- forslag nr. 1, fra Jørund Rytman på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre
- forslag nr. 2, fra Jørund Rytman på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 3, fra Gunnar Gundersen på vegne av Høyre og Venstre

Forslag nr. 3 er fremmet etter fristen for innlevering av forslag jf. forretningsordenens § 39, men presidenten vil likevel foreslå at Stortinget tar forslaget opp til votering.

– Det anses vedtatt.

Det votes først over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme en sak om hvordan grensehandelen kan reduseres. Saken skal inneholde en plan for reduksjon av tollsatser på matvarer samt en strategi for reduksjon av særavgifter til svensk nivå på grensehandelsutsatte varer.»

Voteringstavlene viste at det var avgitt 71 stemmer mot og 24 stemmer for forslaget fra Fremskrittspartiet. (Voteringsutskrift kl. 15.10.05.)

Peter Skovholt Gitmark (H) (fra salen): Voteringsanlegget hos meg fungerer ikke.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) (fra salen): Det er heller ikke i orden hos meg.

Presidenten: Voteringsanlegget klarer ikke å holde takt med presidenten.

Da tar vi voteringen over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet, en gang til.

Peter Skovholt Gitmark (H) (fra salen): Voteringsanlegget fungerer fortsatt ikke.

Presidenten: Gjelder det flere representanter? Presidenten lurer på om det er flere representanter som har det samme problemet.

Presidenten ber representanten Skovholt Gitmark flytte seg til en annen plass – én plass fram. Det går framover!

Så lurer presidenten på om representanten Røbekk Nørves voteringsanlegg fungerer nå.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) (fra salen): Jeg tror det.

Presidenten: Da tar vi voteringen om igjen.

Peter Skovholt Gitmark (H) (fra salen): Det er fremdeles ikke i orden.

Presidenten: Presidenten prøvde å undersøke om det gikk an å registrere manuelt, men det går ikke. Derfor har vi bedt representanten Skovholt Gitmark om å flytte til en annen plass.

Vi har problemer med anlegget. Det registrerer ikke representanten Skovholt Gitmarks stemme i dag. Da gjør vi det slik at vi likevel registrerer representanten Skovholt Gitmarks stemme manuelt, og det vil bli ført inn i protokollen slik.

Peter Skovholt Gitmark (H) (fra salen): Takk for stolleken, president!

Presidenten: Da har presidenten registrert at det blir 73 stemmer mot forslaget og 21 stemmer for.

Det votes så over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme en sak om hvordan grensehandelen kan reduseres. Saken skal inneholde en plan for reduksjon av tollsatser på matvarer samt en strategi for reduksjon av særavgifter til svensk nivå på grensehandelsutsatte varer.»

Representanten Skovholt Gitmarks stemme skal registreres manuelt.

Peter Skovholt Gitmark (H) (fra salen): Voteringsanlegget fungerer nå.

Presidenten: Det er bra.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre ble med 56 mot 39 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.22)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:117 S (2011–2012) – representantforslag

fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Jørund Rytman, Harald T. Nesvik og Peter N. Myhre om hvordan grensehandelen kan reduseres – vedtas ikke.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom komiteens innstilling og forslag nr. 3, fra Høyre og Venstre, som lyder:

«Dokument 8:117 S (2011–2012) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Jørund Rytman, Harald T. Nesvik og Peter N. Myhre om hvordan grensehandelen kan reduseres – vedlegges protokollen.»

Presidenten: Fremskrittspartiet har varslet at de støtter dette forslaget subsidiært.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre og Venstre ble innstillingen bifalt med 56 mot 38 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.10)

Sak nr. 10 [15:16:29]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 15.16.
